

Теодор

райзер

Сестра
Керрі

Теодор Драйзер Сестра Керрі

предоставлено правообладателями
http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=26354724
Драйзер Теодор «Сестра Керрі». Літературно-художнє видання: Фоліо;
Харків; 2017
ISBN 978-966-03-7765-3

Аннотація

«Сестра Керрі» – перший роман видатного американського письменника Теодора Драйзера, який був виданий у 1900 р. Героїнею роману стала вісімнадцятирічна дівчина з провінційного містечка, яка покинула велику родину і переїхала до Чикаго, щоб спробувати здійснити «американську мрію» – здобути достойне місце під сонцем. Але життя у великому місті виявилось зовсім не таким, як його уявляла собі Керрі. Втративши роботу, вона змушена стати коханкою чоловіка, який пішов на злочин, – вкрав гроші, – щоб мати змогу бути поряд з нею. Та згодом, ставши популярною комедійною акторкою, Керрі покинула його, і він покінчив життя самогубством.

Керрі посіла достойне місце у суспільстві, стала заможною, та чи стала вона щасливою?..

Содержание

Розділ I	4
Розділ II	17
Розділ III	26
Розділ IV	41
Розділ V	59
Розділ VI	69
Розділ VII	86
Розділ VIII	103
Розділ IX	115
Розділ X	126
Розділ XI	139
Розділ XII	154
Конец ознакомительного фрагмента.	166

Теодор Драйзер

Сестра Керрі

Розділ I

Магніт діє. За примхою стихій

Керолайн Мібер сідала в денний поїзд, що прямував до Чикаго. Все її майно вмістилося в невеличку валізу, а ще вона мала дешевеньку сумку під крокодилову шкіру, на додачу – бутерброд у картонній коробочці та жовтий шкіряний гаманець із квітком, папірцем з адресою сестри, котра мешкала на Ван-Б'юрен-стріт, і чотирма доларами. Був серпень 1889 року.

Керолайн, вісімнадцятирічна дівчина – жвава, але сором'язлива – була сповнена ілюзій, властивих недосвідченій юності. Певна річ, був жаль при розставанні з родиною, але що їй було втрачати? Рясні сльози котились у неї при прощальному поцілункові матері, її горло стислося, коли вагони саме простукотіли повз млин, – там татко працював по-денно. Лише щемке зітхання вирвалося з грудей, коли такі звичні зелені околиці міста пропливали за вікном – прощай, рідна домівко, дівочі роки – всі ці узи вже розірвано без вороття...

Хоча – хтозна, адже можна зійти на найближчій станції і знов повернутися додому. Попереду незнайоме велике місто, але ж сполучення тут регулярне – поїзди прибувають щодня. Та й Чикаго не так уже й далеко від Колумбія-Сіті. Хіба кілька годин їзди, якихось кількесот миль, – перешкода? Вона витягла папірець із адресою сестри – цікаво, де це? За вікном мелькав зелений краєвид, а дівчина поринула у свої швидкоплинні думки, не помічаючи нічого. Що то чекає її в отому Чикаго?

Ну от, дівчина полишила батьківський дім у вісімнадцять, і куди поведе її доля? Чи потрапить вона в надійні руки, і душа її розвиватиметься, швидко засвоюючи уроки доброчесності, чи її затягне стрімкий вир... Щось середнє тут неможливе.

Велике місто сповнене усіляких згубних принад, куди небезпечніших, аніж якийсь спокусник. Тут задіяні такі могутні сили, що збуджують найтонші емоції, ваблять нездоланними спокусами міської культури. Сяйво тисяч вогнів діє не менш гіпнотично, ніж палкий блиск закоханих очей. Ота круговерть для недосвідченої дівчини спричиняє приголомшливий вплив, не підвладний людині. Розмаїття звуків, вирвисько життя у велетенському нагромадженні людських вуликів – усе це бентежить, хвилює. І скільки звабного може все це нашепотіти в беззахисне дівоче вухо. А поруч – нікого, хто б пояснив, порадив, застеріг! Не знаючи того, що криється за сліпучою завісою, людина часто потрапляє в те-

нета, бо ота музика присипляє, ослаблює або й геть руйнує, здавалось би, такі міцні принципи доброчестя.

Керолайн, себто «сестра Керрі» – так ніжно називали її вдома, ще була надто нерозвинена, щоб спостерігати й аналізувати. Молодості властивий егоїзм, правда не надмірний. Сповнена юних мрій, із вродженою кмітливістю в очах, гарненька своєю молодістю, хоча й малопомітна, вона, немов нерозквітла уповні квітка, становила отой зразок американки середнього класу в третьому поколінні, що колись переселились в Новий світ. Книжки її геть не цікавили, – то було надто складно – опановувати мудрість за сімома печатями. Мистецтва кокетування Керрі ще не засвоїла, не навчилася граціозно відхиляти голівку, руки були незграбні, а ніжки, хоч і маленькі, ступали важко. Однак їй хотілось справляти гарне враження, вона гостро відчувала життя, але понад усе прагла вирватися із убогого існування...

Дівчина вже поповнила ряди хоробрих завойовників, що вирушали на розвідку, мріючи підкорити таємниче місто, плекаючи зухвалі мрії про те віддалене майбутнє, коли це місто схилиться до її ніг.

– Чи не правда, це – один з найчарівніших курортів у всьому штаті Вісконсин? – промовив хтось у неї над вухом.

– Невже? – відгукнулась вона збуджено.

Поїзд саме відійшов від станції. Керрі ще раніше завважила позад себе якогось мужчину. Його погляд спинився на її пишному волоссі, вона чула, як він нетерпляче роззираєть-

ся на своєму сидінні. Невже нею зацікавились? Дівоча стриманість і почуття доброчесності диктували: ніякої фамільярності з чужими мужчинами. Але він був такий привабливий, а ще ота упевненість від чималого досвіду і звичних перемог. Тож дівчина відповіла.

Він, спершись на спинку її сидіння, трохи нахилився вперед, продовжуючи чемну розмову:

– Авжеж, для жителів Чикаго це чудовий курорт. А які готелі! Ви, мабуть, тут ще не були?

– Я, власне... – трохи знітилась Керрі. – Я живу в Колумбія-Сіті, а тут і справді ще не була.

– Отже, ви вперше їдете до Чикаго? – спитав він.

Дівчина крадькома розглядала його рум'яні свіжі щоки, світлі вуса, щиру усмішку. А тоді, зненацька обернувшись до нього, глянула йому просто в очі; інстинкт самозахисту і кокетство безладно борсалися в ній.

– Звідки ви взяли? – задерикувато схилила голівку дівчина.

– Пробачте, що помилився, – відповів він люб'язно.

То був типовий роз'їзний агент промислової фірми, себто їх пізніше назвали комівояжерами. Йому більше пасувало слівце – зальотник. В останній чверті дев'ятнадцятого століття воно означало молодика, одяг і манери якого були розраховані на те, щоб полонити отаких наївних дівчат. Його коричневий твідовий картатий піджак (тоді ще новинка) згодом стане звичною формою ділових людей. З глибокого ви-

коту жилета визирала смугаста крохмальна сорочка, а з рукавів піджака – такі ж манжети, з позолоченими запонками з фальшивими агатами під назвою «котяче око». На пальцях – кілька перснів, один – з масивною печаткою. Ясна річ, на жилеті – золотий ланцюжок від годинника із значком таємного масонського ордену Лосів. Піджак тісно облягав груди. Глянсові жовті черевики на товстій підошві та м'який сірий капелюх доповнювали туалет молодика. На наївну дівчину він справляв приголомшливе враження – вона з першого ж погляду помітила в ньому усі ці деталі.

Такий тип людей вартий того, щоб зупинитись на них детальніше. Ось найхарактерніші з прийомів і методів, які вони з успіхом застосовували. Чепурне вбрання – перша і неодмінна ознака такого зальотника, без якої він – ніщо. А ще – добре розвинена постава, очі сповнені гострого потягу до жінок. Розум, не надто обтяжений міркуваннями про світові проблеми. Додайте сюди невиситиму жадобу всіляких насолод. Загалом – нічого надто складного. Насамперед – зухвальство, підкріплене сильним потягом і захопленням прекрасною статтю.

Зазвичай, він починав свої зальоти з милою фамільярністю, не без підлещування, – це майже завжди гарантувало успіх. Якщо жінка кокетувала, він дозволяв собі торкнутись якогось бантика, а помітивши, що «клює», вже звертався до неї на ім'я.

Зайшовши до універсального магазину, він фамільярно

спирався на прилавок і звертався до продавчині з якимись запитаннями. У товаристві попутників – у поїзді, в залі для чекання він діяв інакше. Ось об'єкт, вартий уваги, – і він стає дуже чемний, заводить розмову на тему дня, проводить даму до салон-вагона, допомагає нести валізу, а якщо пощастить – сідає поруч, сподіваючись, що трапиться нагода позалицятись. Підсунути подушку, книжку, ослінчик під ноги, спустити штору – про все це він не забував вчасно подбати. А коли прибували до місця призначення, він не квапився потурбуватись про її багаж лише тоді, коли справа була зовсім безнадійна.

Коли-небудь якась із жінок напише вичерпний трактат про одяг. Яка б не була молода жінка, вона чудово розбирається в одязі. Оцінюючи поглядом чоловіче вбрання, жінка проводить невловну грань між мужчинами, вартими уваги і, навпаки. І досить комусь спуститися нижче цієї грані, жінка на такого й не гляне.

Часом обставини заставляють жінку згадати про свій туалет і зіставити його з одягом чоловіка. Власне, так сталося і з Керрі. Вона раптом побачила себе збоку. Ота простенька синя сукенка, оздоблена чорною бавовняною тасьмою, – така убога. А згадавши, сховала під лавку ніжки у зношених черевиках.

– До речі, – продовжував він, – я ж багатьох знаю у вашому місті! Приміром, Моргенрота – готовий одяг, і Гібсона – мануфактурний магазин...

– Невже? – перебила вона, – скільки хвилюючих митей пережила вона перед вітринами цих магазинів...

Молодик відчув, що нарешті заволодів її увагою – уперед! За хвилину він уже сів поруч. О, йому є що розповісти провінціалці: про торгівлю одягом, про свої мандри в Чикаго. О, які там розваги!

– Отже, вам пощастило – там вам дуже сподобається. Їдете до родичів?

– До сестри, – пояснила вона.

– Неодмінно побувайте в Лінкольн-парку, – жваво торохтів він. – А на бульварі Мічиган зараз споруджуються такі величезні будинки! Це просто другий Нью-Йорк, чудове місто! А театри, юрби народу! Переконаний – вам там сподобається!

Дівчина намагалась уявити все те, про що супутник розповідав, і якийсь невиразний біль охопив її. Власна провінційність супроти всього цього блиску... Керрі пам'ятала, що їде в Чикаго передовсім не для розваг. Але її юну уяву полонили перспективи, які розгорталися перед нею. Може, щось перепаде і їй? Приємно було відчувати увагу цього чемного молодика. Вона посміхнулась, коли він згадав відому актрису і додав, що Керрі на неї схожа. Куди їй до неї? Але таке порівняння все ж лестило.

– А ви затримаєтесь в Чикаго хоч трохи? – спитав він, невимушено усміхаючись.

– Хтозна... – Керрі раптом пригадала, що їй треба буде

спочатку шукати роботу, і невідомо як усе обернеться...

– Але все-таки – може кілька тижнів ви тут пробудете? – спробував просунутись до мети, заглядаючи їй у вічі...

Як передати те, що між ними в цей час відбувалося? Її юна невловима принадність вабила його, хоч дівчина не була красунею. Вона цікавила його з тієї єдиної точки зору, яка тішить жінок і водночас лякає. Дівчина трималась невимушено, бо ще не навчилася всіх отих лукавих хитрощів, за якими жінки приховують свої справжні почуття. Іноді її поведінка могла здатися навіть дещо зухвалою. Якби в неї був хтось, хто дружньо застеріг її, що не слід так відкрито дивитись незнайомцю у вічі...

– А чому ви питаєте про це? – поцікавилась вона.

– Бо я сам пробуду там кілька тижнів. Я маю ретельно ознайомитися з товарами нашої фірми і одержати нові зразки. А тимчасом я міг би показати вам місто...

– Але я... Бачите, я ще не знаю, чи зможу. Я житиму у сестри, і...

– Ну, якщо сестра буде заперечувати, ми могли б придумати щось інше, – він вийняв олівець і маленький записник, наче про все вже було домовлене. – Тож яка ваша адреса?

Вона витягла гаманець, де лежав папірець з адресою.

Молодик дістав із задньої кишені штанів чималий гаманець із паперами, залізничними квитками, а також пачкою зелених банкнот. Гаманець справив на Керрі неабияке враження. Ні в кого з її знайомих не було такого... Та й узагалі: де б

вона натрапила на таку ділову і світську людину? Отой гаманець, новенькі жовті черевики, елегантний костюм, а особливо манери – все це створювало в її уяві манливу картину заможності, і цей чоловік був звідти... Отож всі його вчинки здавались природними.

На додачу він вийняв гарненьку візитну картку, там було надруковано: «Бартлет, Каріо і К^о», а зліва – «Чарльз Г. Друе».

– Це моє ім'я – тицьнув він у картку, вказуючи на прізвище внизу. – Себто «Друе», мій батько – француз.

Вона крутила картку в руках.

– А це – будинок нашої фірми, – він вийняв з кишені піджака пачку листів і вказав на малюнок на конверті. – І додав гордо: на розі Стейт- і Лейк-стріт.

Це щось та значить, працювати в такому закладі! І він дав їй це зрозуміти.

– Тож яка ваша адреса? – він приготувався записувати.

Вона промовила повільно:

– Керолайн Мібер... Західна сторона, Ван-Б'юрен-стріт, номер триста п'ятдесят четвертий, квартира С. К. Гансона.

Він записав адресу і вийняв гаманця, щоб сховати записник.

– Може, я навідаюся до вас, скажімо, у понеділок увечері? Ви будете вдома? – усміхнувся він.

– Гадаю, так... – відповіла Керрі.

Кажуть, що слова часом – лише бліді тіні того неосяжного

океану думок, які ми прагнемо передати. Власне, – то лиш малесенький ланцюжок звуків, що за ним – море невимовлених почувань і прагнень. Ці двоє нанизували коротенькі речення, робили якісь порухи, але ще не усвідомлювали насправді своїх справжніх почуттів... Ні він, ні вона не були певні, чи вірно відгадують думки одне одного. Він не певен був, чи мав успіх. А вона ще не усвідомила, що безпорадно пливе за течією, аж поки він не записав її адресу. Тільки тоді дівчина збагнула, що в чомусь вже поступилася йому, а він – начебто здобув маленьку перемогу. Обоє відчули: їх щось уже єднає. Тепер він упевнено скеровував розмову, а вона трохи розслабилась.

Поїзд наближався до Чикаго. Зустрічні поїзди раз у раз проносилися мимо. Обабіч колій та безмежних просторів відкритої рівнини до великого міста тяглися ряди телеграфних стовпів. Вдалині уже маячило передмістя своїми високими фабричними димарями.

На очі натрапляли дерев'яні двоповерхові будинки, що самотньо стояли серед поля – без огорожі, без дерев, – наче сторожові пости величезної армії будівель.

Для дитячої уяви, або для того, хто подорожує вперше, наближення до великого міста – це щось дивовижне. Та ще й таємничої вечірньої пори у сутінках, коли все навколо перетікає, міняє барви. О, це наближення ночі! Як багато чекає від неї стомлена людина! А скільки одвічних ілюзій, скільки надій пов'язано із нею! Душа трудівника леліє думку: «От-

от і я скоро опинюсь на свободі. Приєднаюсь до загальних веселощів. Оті вогні, освітлені вулиці, зали з накритими столами – усе це і для мене. А ще й ті зборища, розваги, пісні – усе це мені дарує ніч!» І хоч ніхто ще не завершив трудового дня, передчуття охоплює всіх, носиться в повітрі. Навіть найпохмуріші відчують збентеження, що не завжди можна висловити чи описати. Бо з плечей людини спадає важкий тягар праці.

Керрі задивилась у вікно. Усі відчуття одразу опанували її, а супутник, перейнявшись її цікавістю, почав показувати їй картини міста.

– Оце – Північно-Західний район. А оце ріка, вона теж зветься Чикаго. – Він показав на вузький каламутний канал, де скупчилися щогли мандрівників з далеких країв, впершись носами в чорні палі набережної.

Та ось війнуло димом, заскреготало, рейки простукотіли – і все щезло.

– Чикаго розростається, – продовжував він. – Чудове місто! Там узагалі стільки всього цікавого!

Дівчина слухала, але не чула. Серце стислося тривожно. Керрі раптом усвідомила: це ж вона зовсім одна, далеко від рідної домівки. А довкола – неозоре житейське море. Почувала тільки, що їй перехоплює подих і серце калатає так швидко, аж памороки забиває. Вона намагалася стишити себе: ну що такого, Колумбія-Сіті зовсім недалеко.

– Чикаго! Чикаго! – то провідник попереджав пасажирів,

з гуркотом прочиняючи двері.

Поїзд спинився на залюдненому вокзалі, сповненому гамору, життєвого вировиська. Керрі підсунула свій убогий чемоданчик і міцно стиснула в руці гаманець.

Молодик підвівся, звичним рухом поправив штани і взявся за ручку новенької жовтої валізи.

– Вас, мабуть, зустрічають? – сказав він. – Дозвольте ваш чемодан...

– О, ні! – заперечила вона. – Краще я сама... Я не хочу, щоб сестра побачила мене в товаристві незнайомця.

– Гаразд! – охоче погодився він. – Але про всяк випадок я буду поблизу, і якщо раптом вас не зустрінуть, я одвезу вас за адресою. Гаразд?

– Ви дуже люб'язні, – усміхнулась Керрі. Адже така увага заслуговує на вдячність.

– Чикаго! – гучно нагадав провідник.

Поїзд повільно заповзав у сутінки пасажирського вокзалу. Обабіч стояли інші поїзди і скрізь сяяли вогні. Пасажири квапливо схопилися з місць і стовпилися біля дверей.

– Ну, от ми й приїхали, – Друе простував на вихід. – На все добре, до понеділка, не забули?

– На все добре... – відповіла вона, потискуючи простягнуту руку.

– Пам'ятайте: я чекатиму, поки ви не зустрінете сестру. Вона, усміхнулась і кивнула.

У юرمىську пасажирів вони вийшли в вагона. Друе уда-

вав, ніби зовсім не знайомий з нею. На пероні до дівчини кинулась непоказна жінка з виснаженим обличчям.

– Це ти, люба Керрі! – вона привіталася, щиро обіймаючи сестру.

Керрі одразу відчула, що їй бракує теплої уваги, яка до піру її оточувала. Серед метушні, галасу й нових вражень на неї війнуло холодним дотиком дійсності. Кудись поділись світлі й радісні видіння, увесь світ розваг. Від сестри повіяло чимось похмурим і важким. То було трудівниче життя.

– Ну як же там наші? – розпитувала сестра. – Як батько, мати?

Керрі розказувала, а очі дивились в інший бік. У кінці перону, біля виходу до зали очікування стояв Друе, озираючись навсібіч. Зауваживши, що з нею сестра, він посміхнувся їй ледве помітно. Тільки Керрі завважила цю посмішку. Він пішов, а вона відчула, ніби щось втратила. Ось він уже зовсім зник, їй стало якось прикро. Хоч тут і сестра, але дівчина почувала себе дуже самотньою, одним одна серед бурхливого, байдужого людського моря.

Розділ II

Чим загрожують злідні. Граніт і бронза

Сестра жила в Західному районі, на Ван-Б'юрен-стріт. Тут мешкали сім'ї робітників і службовців, що раніше прибули і продовжували прибувати безперервним потоком – за рік десь п'ятдесят тисяч чоловік. Вікна квартири на третьому поверсі виходили на вулицю, осяяну вогнями вітрин бакалійно-гастрономічних магазинів. На вулицях гралися діти. Керрі замилювалася дзеленчанням дзвіночків конки, що наближалася і згодом віддалялась. Сестра Мінні завела її у вітальню. Керрі задивилась крізь вікно на освітлену вулицю, з цікавістю прислухаючись до різноманіття звуків, до руху, до приглушеного гамору величезного міста, людського вириська на багато миль навкруги.

Після перших вражень, сестра попрохала доглянути дитину, а сама заходилася готувати вечерю. Її чоловік, містер Гансон, обмежився двома-трьома запитаннями і тут же заглибився в читання вечірньої газети. То був небалакучий чоловік, син шведа, хоч народився вже в Америці. Гансон працював на бойні прибиральником вагонів-холодильників. Йому було цілком байдуже, що приїхала сестра його дружини. Вона не справила на нього аніякого враження. Єдине, що він

висловив, це міркування щодо роботи в Чикаго.

– Місто велике, десь та й улаштуєтесь за кілька днів. Всі знаходять роботу.

За попередньою угодою було вирішено, що вона, знайшовши роботу, платитиме за харчі. Гансон, статечний, ощадливий чоловік вже сплатив кілька щомісячних внесків за ділянку землі на околиці Західного району. Він мріяв збудувати власний дім.

Поки готувалася вечеря, Керрі встигла оглянути все помешкання. Дівчина була досить спостережлива, та й не позбавлена жіночої інтуїції.

Видно було, що тут живуть злиденно й убого. Шпалери на стінах обшарпані. На підлозі – солом'яні мати, а у вітальні тоненький клаптиковий килим. Меблі грубі, збиті нашвидку, з тих, що продаються в кредит, і це одразу впадало у вічі.

Вона зайшла до Мінні на кухню і сіла поруч, тримаючи дитину, але та комизилась. Керрі стала походжати туди й сюди, щось наспівуючи. З-за дверей виглянув невдоволений Гансон. Він підійшов і забрав дитину. Видно було, що він терплячий і ніжно любить свого нащадка.

– Ну-ну, годі тобі – примовляв він, походжаючи. У його вимові виразно вчувався шведський акцент.

– Сестричко, ти, мабуть, хочеш спершу подивитися місто? – заговорила Мінні, коли вони сиділи за вечерею. – У неділю ми поїдемо з тобою до Лінкольн-парку.

Керрі помітила, що Гансон нічого не зауважив, ніби його

це не стосувалось.

– Може, я завтра вже почну щось підшукувати... – замилилась Керрі. – Попереду п'ятниця й субота, там побачимо... Де у вас ділова частина міста?

Мінні почала пояснювати, але Гансон втрутився і став розтлумачувати.

– Он туди, – він показав рукою на схід...

І почав найдовшу у своєму житті розмову про те, як розташоване Чикаго.

– Раджу походити по великих майстернях на Франклін-стріт, по той бік річки. Він пояснив: там працює багато дівчат. Та й додому звідти легше добиратись. Це не надто далеко.

Керрі кивнула головою на знак згоди і почала розпитувати сестру про те, що є поблизу. Мінні відповідала невпевнено, бо знала небагато, а Гансон уже зайнявся дитиною. Раптом він схопився і віддав дитину Мінні.

– Мені рано вставати, тож я пішов спати, – він кивнув і зник у маленькій темній спальні.

Мінні пояснила:

– Він працює далеко, на бойні, і йому доводиться вставати о пів на шосту.

– А ти ж коли встаєш? Тобі ж треба приготувати йому сніданок? – спитала Керрі.

– Та десь за двадцять п'ята...

Удвох вони закінчили порання: Керрі помила посуд, а

Мінні роздягла й поклала спати дитину. Кожен рух Мінні свідчив про набуту вправність, і Керрі здогадувалась: видно, все життя сестри минає в безперервній праці.

Вона розмірковувала: навряд чи вдасться зустрітися з Друе. Годі навіть і думати про те, щоб він сюди зайшов. З того, як тримався Гансон, з покірливості Мінні та й з усієї атмосфери в квартирі Керрі бачила: тут несхвально ставляться до всього, окрім безперервної праці. Ось Гансон – сидить у вітальні й читає газету, а лягає спати о дев'ятій. Мінні трохи пізніше. То чого ж вони можуть чекати від неї? Вона збагнула: спочатку треба знайти роботу, щоб забезпечити більш-менш певне становище. Тільки тоді можна дозволити собі якісь знайомства. Її невинний флірт з Друе здавався тут абсолютно недоречним.

«Ні! – вирішила вона. – Йому сюди не можна приходити».

Вона попросила в сестри аркуш паперу. Все необхідне знайшлося на каміні в їдальні. О десятій сестра пішла спати. Керрі вийняла візитну картку Друе і написала:

«На жаль, я не можу запросити Вас до себе в гості. Почекайте, поки я не дам про себе знати. У моєї сестри надто тісно».

Що його іще додати? Їй хотілося якось нагадати про те, як вони затишно їхали в поїзді, але забракло сміливості. Обмежилася тим, що коротко подякувала за люб'язність. Завагалася: як підписатися? Зрештою вона вирішила обмежитися ввічливим «з пошаною», але змінила намір і підписала:

«щиро віддана Вам».

Заклеїла конверт і надписала адресу. Тоді пішла у вітальню, де в ніші стояло її ліжко. Підсунула маленьке крісло-качалку до прочиненого вікна, сіла і в мовчазному занімінні задивилась на нічні вулиці. Нарешті, стомившись від усього, мляво схилила голову, відчувши, що хоче спати. Роздяглася і лягла.

Коли прокинулась уранці, була вже восьма година. Гансон давно пішов, а сестра сиділа в їдальні й щось шила. Керрі хутко попорала себе, взялась за сніданок і почала радитись із Мінні, куди їй податись у пошуках роботи. Відтоді, як Керрі бачила її востаннє, Мінні дуже змінилася. Жилава, міцна двадцятисемилітня жінка дивилась на життя очима свого чоловіка. Її уявлення про обов'язки, тим більше про розваги, значно обмеженіші, ніж колись у юності, уже склалися раз і назавжди.

Вона покликала сюди Керрі зовсім не тому, що хотіла мати сестру при собі, – просто знала, що молодшу сестру обтяжує життя у батьків. А тут дівчина зможе знайти роботу, та хоч платитиме їм за харчі. Звичайно по-своєму вона раділа приїздові сестри, але щодо роботи була одностайна з чоловіком. Будь-яка робота годиться, аби платили – хоча б п'ять доларів на тиждень попервах. Скорше за все, їй доведеться працювати десь на фабриці. Влаштується на одній з великих фабрик і вдовольнятиметься цим, аж поки... ну, буде видно. Що саме – цього ніхто поки що не знає. Навряд чи її жда-

тиме підвищення, та й хтозна, чи вона вийде заміж: життя покаже. Може, станеться якась зміна на краще, і доля таки винагородить Керрі. Адже вона приїхала в місто, щоби присвятити себе важкій праці. З такими сподіваннями дівчина й вирушила того ранку – в пошуках роботи.

Але спочатку подивимось на те оточення, в яке кинула її доля. У 1889 році місто Чикаго швидко розросталось, і таких відважних шукачів, навіть з-поміж молодих дівчат, чекала іноді удача. Слава про численні нові підприємства та про можливість швидко розбагатіти поширилась далеко. Місто, немов велетенський магніт, притягувало до себе звідусіль тих, хто був сповнений надій. Тут були й ті, хто вже втратив усі сподівання; чії справи зазнали краху десь-інде.

Населення Чикаго виросло до понад півмільйона чоловік. Але розмаху, дерзання і діяльності, що там вирували, вистачило б і на місто куди більше. Вулиці й будинки Чикаго зайняли площу понад сімдесят п'ять квадратних миль. Мешканці займалися не так виробництвом товарів, як підготовкою до прибуття все нових шукачів. Повсюдно лунали звуки будівництва нових споруд. Виникали нові й нові великі підприємства. Могутні залізничні акціонерні товариства, які вже задовго до того передбачили перспективи міста, загарбали величезні ділянки землі для своїх транспортних і завантажувальних планів. Лінії конки сягали за межі міста, у відкрите поле, в передбаченні швидкого заселення околиць. Замощувалися вулиці, і каналізаційні системи прокладалися

на цілі милі крізь пустельні райони, де хіба якийсь будинок стирчав самотньо, як перший з майбутнього стовповиська. Пустирі, де гуляли вітер і дощ, цілу ніч освітлювалися довгими низками газових ліхтарів, що миготіли під вітром. Вузкі дощані тротуари тяглися оддалік будинків і крамниць, і закінчувались десь ген посеред поля.

Велетенський район оптових контор і підприємств розташувався у центрі міста. Туди і скеровував свої кроки недосвідчений шукач роботи. Характерною рисою Чикаго, властивою далеко не всім великим містам, було те, що кожна більш-менш значна фірма займала цілий будинок. Площ вистачало, а контори оптових фірм на першому поверсі, на видноті набували солідного вигляду. Великі дзеркальні вікна – нині звичайна річ – тоді саме входили в моду і надавали конторам розкішного й урочистого вигляду. За вікнами виднілися ряди полірованих конторських столів за перегородками з матового скла. Службовці, зайняті роботою, поважні, діловиті, в елегантних костюмах і білісіньких комірцях, походжали або сиділи групами. Блискучі мідні або нікельовані дощечки при вході точно і стисло повідомляли про назву фірми та характер її діяльності. Весь вигляд центрального району – поважний та пишний – був розрахований на те, щоб приголомшити рядового відвідувача і підкреслити неперехідну безодню між бідністю і процвітанням.

У цей поважний комерційний район і попрямувала недосвідчена дівчина. Спочатку – по Ван-Б'юрен-стріт, кварта-

ли тут ставали все скромнішими, аж поки не перейшли поступово в довгі ряди якихось халуп і вугільних складів над річкою. Вона хоробро простувала вперед, з наміром будь-що знайти роботу. Але майже на кожному кроці затримувалась: цікавило все, що було навкруги. І водночас бентежило почуття безпорадності перед незаперечними доказами сили й могутності. Що там, в усіх цих величезних спорудах? Оті дивні машини й велетенські підприємства – чим вони зайняті? Маленька майстерня каменотеса в Колумбія-Сіті, де оброблялися невеликі плити мармуру на чиєсь замовлення, була зрозуміла. Але неозора територія якої-небудь каменеобробної корпорації з чисельними під'їзними коліями, вантажними платформами, із доками на березі, височезними підйомними кранами вгорі, – це видовище було надто незбагненне для маленького світу, де вона досі жила.

Такі ж незрозумілі були величезні залізничні депо і щільні ряди пароплавів на річці. Або колосальні фабрики, що простяглися понад берегом. Крізь розчинені вікна виднілися постаті чоловіків і жінок у робочих фартухах, що хутко снували туди й сюди. А ще – таємничі довгі вулиці. Що там, за стінами будинків? Особливо загадковими здавалися просторі контори, там вочевидь працюють дуже поважні особи. Люди, що мають стосунок до цих контор, уявлялися їй тільки за підрахуванням грошей. Вони ходять в розкішному одязі, їздять в екіпажах. Чим вони займаються? В чому полягає їхня робота, яка мета всього цього? Про все це вона мала надто

невиразне уявлення. Довкола все було таке дивне, неозоре, недоступне, що вона зовсім зневірилась, і серце в неї закалатало при самій думці про те, щоб тільки лише переступити поріг одного з цих велетенських підприємств. І як же попросити якоїсь роботи, щось таке, що вона могла б робити?

Розділ III

Ми шукаємо щастя. Чотири з половиною долари на тиждень

Перейшовши на той бік річки, в район оптових фірм, Керрі стала озиратися: в які ж двері увійти? Розглядаючи широкі вікна і солідні вивіски, вона помітила, що на неї вже звертають увагу, здогадуються, що вона шукає роботи. Їй ще ніколи не доводилося цим займатись, і вона раптом відчула, що вся її сміливість випарувалася. Щоб позбутися докучливої ніяковості, вона прискорила ходу і набрала байдужого вигляду, – на її думку, так має поводитись людина, що йде в якійсь певній справі. Проминула багато фабрик і оптових контор, не заглянувши в жодну. Нарешті, пройшовши кілька кварталів, Керрі зрозуміла, що так нічого не здобріє, і знов почала озиратися. Незабаром вона побачила великі двері, які невідь-чому привернули її увагу. На дверях красувалася мідна дощечка, а над усім здіймався шести- чи семиповерховий вулик. «Можливо, тут потрібні робітниці?» – подумала Керрі і перетнула вулицю, наміряючись увійти. Вона угледіла за вікном юнака в сірому картатому костюмі. Дівчина не знала, чи має він якийсь стосунок до цієї установи. Досить було йому випадково зиркнути в її бік, як вона знову втратила рішучість і прослизнула далі.

Навпроти височіла шестиповерхова будівля з табличкою «Сторм і Кінг», вигляд якої оживив її надії. То була оптова мануфактурна фірма, в якій працювали і жінки, – Керрі помітила їхні постаті у вікнах горішніх поверхів. Тут вона вирішила: зайде сюди будь-що. Попрямувала до входу. Саме в цю мить двоє чоловіків вийшли звідти і спинилися в дверях. Рознощик телеграм у синій формі проскочив повз неї, збіг угору по східцях і зник всередині. Густий рухливий потік перехожих швидко ринув по тротуарам, оминаючи дівчину, яка спинилась у нерішучості. Вона безпорадно оглянулась і, помітивши, що за нею стежать, відступила. Завдання виявилось понад її сили: вона не могла пройти повз цих людей у дверях.

Така поразка дуже її засмутила. Ноги машинально несли її вперед, і кожен крок віддаляв від мети – це була добровільна втеча. Квартал за кварталом лишалися позаду. На вуличних ліхтарях біля перехресть вона зауважувала все нові назви вулиць: Монро, Медісон, Ла-Салл, Кларк, Дірборн, Стейт. Дівчина йшла вперед, ноги її вже починали стомлюватись від безупинного ходіння кам'яними плитами тротуарів, хоч їй і подобались ці світлі й чисті вулиці. Вранішнє сонце пригрівало все дужче, але затінений бік вулиці віяв приємною прохолодою. Вона позирнула на блакитне небо над головою і, як ніколи досі, раптом відчула його красу.

Керрі почала впадати в розпач: що за боягузливість! Повернула назад і вирішила таки розшукати контору «Сторм і

Кінг». По дорозі натрапила на велику оптову взуттєву фірму; крізь широкі дзеркальні вікна видно було кабінет управляючого, відгороджений матовим склом. Перед перегородкою, при вході з вулиці, за маленьким столиком сидів сивий джентльмен, перед ним лежала велика розгорнута книга. Вона кілька разів нерішуче пройшла туди-сюди, нарешті, переконавшись, що за нею ніхто не стежить, проскочила через двері з тамбуром і нерішуче зупинилась.

– Що скажете, дівчино? – запитав старий джентльмен, досить привітно поглядаючи на неї.

– Я... тобто ви... чи немає у вас роботи? – затинаючись, промимрила вона.

– Саме зараз? Нема, – відповів він усміхаючись. Зайдіть на тому тижні. Нам іноді бувають потрібні люди.

Керрі мовчки вислухала його і вийшла, незграбно задкуючи. Такий привітний прийом здивував її. Вона чекала чогось значно гіршого: холодної, грубої відповіді, навіть сама не знала чому. Вже те, що їй не дали відчутти принизливості її становища, здавалось оптимістичним.

Трохи збадьорившись, вона наважилася зайти до якогось велетенського будинку. Тут містилася фірма готового одягу. Людей було більше, за мідними поручнями зібралися чепурно вдягнені чоловіки десь років сорока чи старші.

До Керрі підійшов хлопчина-служник.

– Кого вам треба? – спитав він.

– Я б хотіла побачити управляючого.

Хлопчик підбіг до трьох чоловіків, що перемовлялись, і звернувся до одного. Той наблизився.

– В чім річ? – промовив досить холодно.

Це звертання одразу підкосило всю її рішучість.

– Чи вам не потрібні люди? – пробелькотіла вона.

– Ні! – кинув він уривчасто і повернувся спиною.

Геть розгубившись, вона вийшла крізь двері, чемно розчинені хлопцем, і поспішила сховатися в натовпі. Тяжкий удар знищив надію, яку вона ще плекала.

Якийсь час вона блукала безцільно, снуючи то в один, то в інший бік, минаючи великі торговельні контори, але так і не насмілилась поновити свої спроби.

Було вже по обіді, вона зголодніла. Помітивши скромне кафе, Керрі зайшла туди. Але ціни її злякали – надто високі для неї. Вона обмежилась лише тарілкою супу. Швиденько посьорбавши, пішла далі. Слава Богу, їжа трохи підкріпила її, і дівчина продовжила свої пошуки.

Пройшла кілька кварталів і натрапила на ту ж таки фірму «Сторм і Кінг». Цього разу наважилася увійти. Кілька джентльменів були зайняті розмовою коло самих дверей, та ніхто не звернув на неї увагу. Керрі стояла, нерішуче роззираючись. Коли Керрі вже знов накрив відчай, її гукнув якийсь службовець, що сидів за поручнями.

– Ви хотіли когось бачити?

– О, кого-небудь! – відповіла вона. – Я напитую роботу...

– Ага, в такому разі, вам треба поговорити з містером

Мак-Манусом, – сказав він і кивнув, показуючи на стілець біля стіни: – Сідайте он там.

І знову повернувся до писання. Через якийсь час знадвору ввійшов низенький огрядний чоловік.

– Містере Мак-Манусе! – гукнув чоловік з-за столу, – ця дівчина хоче з вами поговорити.

Низенький чоловік обернувся до Керрі. Вона встала й підійшла ближче.

– Чим можу служити, міс? – спитав він, з цікавістю озируючи її.

– Я би хотіла довідатись, чи немає у вас вільної посади?

– Якої саме?

– Та хоч якоїсь, – промимрила вона.

– У вас є якийсь досвід? Скажімо, в оптовій торгівлі мануфактурою?

– Ні, сер... – зізналась вона.

– Може, ви стенографістка чи друкарка?

– Теж ні...

– В такому разі – у нас нічого для вас нема, – знизав він плечима. – Ми наймаємо тільки кваліфікованих службовців.

Вона позадкувала до дверей. Мабуть, жалібний вираз її обличчя зворушив його.

– Вам уже доводилось де-небудь працювати? – поцікавився він.

– Ні, сер...

– Тоді вам навряд чи треба питати роботу в таких фірмах,

як наша. А ви не пробували заходити до універсальних магазинів?

Вона зізналася: ні, не пробувала...

– То на вашому місці я спробував би саме в універсальних магазинах, – сказав він доброзичливо. – Там часто бувають потрібні молоді жінки для роботи.

– Дякую, – промовила вона, оживаючи від цієї іскри дружнього співчуття.

– Так-так, – повторив він, коли вона вже попрямувала до дверей. – Обов'язково навідайтеся в універсальні магазини! – і з цими словами вийшов.

На ті часи універсальні магазини тільки починали входити в моду. Їх було ще небагато. Три перші універсальні магазини в Сполучених Штатах з'явилися у Чикаго десь у 1884 році. Назви деяких Керрі знала з об'яв у газеті «Дейлі ньюс», отож вирушила на розшуки. Слова містера Мак-Мануса повернули їй бадьорість, яка зовсім уже зникла. З'явилась надія, що в цьому новому ділі для неї щось та знайдеться.

Деякий час вона блукала туди й сюди, сподіваючись випадково натрапити на те, що потрібне. Часто людина, що вирушає у невідкладній справі, легко задовольняється тим самообманом, який дає видимість пошуків! Нарешті вона запитала полісмена, той сказав, що до «Ярмарку» треба пройти ще два квартали.

Опис цих величезних центрів роздрібної торгівлі – якщо вони коли-небудь зникнуть назавжди – становитиме цікавий

розділ в історії економічного розвитку нашої країни. Досі світ не знав моделі такого простого в своїй основі принципу торгівлі. Організована найбільш раціональним способом для роздрібної торгівлі, ця мережа магазинів, поєднаних між собою, була ефектною і вигідною. Ці вишукані, залюднені центри обслуговувалися цілим юрмиськом продавців, за якими наглядало багато начальників.

Керрі пробиралася залами; її зір вабили безліч речей, виставлених на продаж: готовий одяг, письмове приладдя, коштовності і безліч всіляких дрібничок. Кожен відділ являв собою захоплююче незмірно цікаве видовище. Керрі вабила кожна дрібничка чи ozdoba, проте вона не спинялась, хоча все було їй потрібне, ой як би хотілося все те мати! Гарненькі черевички, панчохи, пишні плісировані верхні й нижні спідниці, мережива, стрічки, гребінці, гаманці – кожна річ будила всеохопне бажання володіти нею. І в той же час дівчина гостро відчувала: поки що – нічого з цього вона не зможе купити. Бо знедолена, без посади, без заробітку, і кожен службовець одразу побачить, вона убога і шукає роботи.

Проте не слід гадати, що йдеться про нервову, вразливу, зніжену істоту, кинуту в холодний вир життя, позбавленого поезії і побудованого на розрахунках. Безумовно вона не була такою. Просто жінки надто чутливі до всього, що стосується їхнього вбрання.

Не тільки палке бажання обновок і жіночих прикрас охопило її; з болем у душі вона спостерігала ошатних леді. Во-

ни штовхали її, проходячи повз і не звертаючи на неї ані найменшої уваги, захоплені видовищем полиць із крамом. Вигляд більш удачливих жительок великого міста був для Керрі новиною. Не мала вона й уявлення про продавщиць з великих магазинів. У порівнянні з ними вона дуже програвала. Ці дівчата, здебільшого гарненькі, деякі навіть вродливі, трималися незалежно і байдужкувато, і це надавало їм певної пікантності. Одягнені вони були чепурно, дехто навіть вишукано, і, зустрічаючись з ними поглядом, Керрі розуміла, що її власний вигляд красномовно свідчить про її становище, – вони добре бачать убогість її туалету. Але те, як вона непевно тримається, очевидно, ясно показує, хто вона і за чим прийшла. В її душі спалахнуло полум'я заздрощів. Вона враз усвідомила, як багато може дати місто: заможність, вишуканість, комфорт, – усе, що так прикрашає жінку. І її ще дужче охопило жадання досягти всього цього.

Конторські приміщення були розташовані на другому поверсі. Туди вона й попрямувала, розпитавшись. Там побачила кількох дівчат, вочевидь, таких же шукачок, але виглядали вони більш незалежно і упевнено, як досвідчені міські жительки. Під їхніми втупленими поглядами, Керрі почувала себе кепсько. Минула майже година, поки, нарешті, Керрі покликали.

Чоловік з різкими, швидкими рухами сидів біля вікна за письмовим столом.

– Вам уже доводилося працювати в магазині?

– Ні, сер, – відповіла Керрі.

– Отже, не доводилося... – він пильно подивився на неї.

– Ну, а нам потрібні саме продавщиці з досвідом. Гадаю, ви нам не підійдете.

Керрі почекала ще якусь мить.

– Чого ж ви чекаєте? – витріщився він. – Не забувайте, ми тут дуже зайняті!

Керрі похапцем рушила до дверей.

– Заждіть! – спинив він її. – Я запишу ваше прізвище і адресу. Іноді нам бувають потрібні такі дівчата.

Вибравшись на вулицю, дівчина ледве стримувала сльози. Не так остання поразка, як усі враження цього виснажливого дня зовсім позбавили її самовладання, геть утомили і змучили. Уже не було бажання звертатись в інші універсальні магазини. Керрі йшла навмання, почувуючись якось безпечніше і спокійніше серед натовпу.

Отак блукаючи недалеко від річки на Джексон-стріт, вона звернула на одну з головних артерій міста. Раптом її увагу привернув аркуш обгорткового паперу з написом штемпельною фарбою: «Потрібні робітниці – пакувальниці й швачки». Хвилинку повагавшись, Керрі увійшла.

Фірма «Шпайгельгайм і К°» випускала дитячі кашкети і займала один поверх – п'ятдесят футів завширшки і футів вісімдесят завдовжки. В коридорах було досить темно. У приміщенні по кутках, заставлених машинами й верстатами, було світліше. Багато робітниць – серед них – кілька чоло-

віків, – були зайняті роботою. Розхристані жінки з плямами мастила й пороху на обличчях, в мішкуватих бавовняних платтях і зношеному взутті, позакочували рукава, від задухи порозстібувались, оголивши руки й шиї. З їхнього неохайного, незграбного вигляду, із їхніх блідих і виснажених від браку повітря облич можна було здогадатись, що це робітниці найнижчої категорії. А втім, їх ніяк не можна було назвати боязкими; навпаки, ці жваві жінки були зухвалі і лайливі.

Керрі знічено озиралась, не відчуваючи ніякого бажання працювати тут. Її скоса розглядали, і це бентежило, але ніхто не поцікавився, чого їй треба. Вона стовбичила довго, аж поки її завважили всі присутні. Нарешті хтось кивнув майстрові. Той наблизився – у фартусі й сорочці з засуканими рукавами.

– Ви до мене? – спитав він.

– Вам потрібні робітниці? – промовила Керрі, уже навчившись прямо ставити питання.

– А ви вмієте підшивати шапки?

– Ні, сер.

– А маєте якийсь досвід у роботі?

Керрі відповіла, що не має.

– Так... – промовив майстер, задумливо чухаючи за вухом. – Нам таки потрібна швачка. Але досвідчена. Бо ніколи возитися, знаєте... – Він помовчав, поглянув у вікно. – Може, ми могли б поставити вас на підрубку... – замислився він.

– А скільки ви платите за тиждень? – насмілилася запитати Керрі. Зичливість цього чоловіка і його просте поводження викликали довіру.

– Три долари з половиною.

«Ох!» – мало не скрикнула вона. Але нічим не виказала свого розчарування.

– Власне, зараз ми нікого не потребуємо, – продовжував він недбало, розглядаючи її зусібіч, як якийсь пакунок. – Приходьте в понеділок вранці, і я, може, підшукаю місце.

– Дякую... – ледве чутно вимовила Керрі.

– Якщо прийдете, візьміть з собою фартух, – сказав майстер.

І він пішов, навіть не спитавши, як її звать.

Вигляд майстерні і мізерна платня завдали неабиякого удару надіям Керрі. Але після всіх жорстоких поразок, яких вона зазнала, її все-таки порадувало, що нарешті їй запропонували хоч якусь роботу. Попри всі її скромні сподівання, вона ніяк не могла уявити, що візьметься за отаку роботу, адже звикла до кращого. Усе своє життя вона провела на свіжому повітрі, і тепер усе в ній протестувало проти ув'язнення в такому місці. Тут так брудно і неохайно. Низька стеля, дівчата розпатлані, якісь озлоблені. У них, мабуть, тільки лихе на думці й на душі, міркувала вона. А все ж таки – їй запропонували роботу! Виходить, Чикаго не таке вже й погане місто, коли в перший же день тут можна знайти щось. Згодом трапиться й краще.

Проте подальші пошуки не дали нічого втішливого. Куди тільки вона не зверталась, шукаючи привабливішої обстановки. Але їй одразу рішуче відмовляли. Скрізь потребували тільки досвідчених робітниць. Доводилось чути й грубі відповіді. Особливо боляче вразив Керрі грубий прийом в майстерні верхнього одягу. Їй довелося піднятися аж на четвертий поверх.

– Ні-ні! – відрубав майстер, – кремезний брутальний чоловік. Нікого нам не треба! Не заважайте!

Вечоріло, і її надії й сили, вся її мужність танули. Адже вона виявила неабияку наполегливість. Такі зусилля заслуговували на кращу винагороду. Величезна ділова частина міста здавалася стомленій дівчині ще байдужішою й жорстокішою. Здавалось, що усі двері були замкнені для неї. Боротьба, схоже, буде надто запекла – годі й сподіватися чогось добитись.

Повз неї нескінченною вервечкою квапились чоловіки й жінки. Навкруги вирувало чуже життя, сповнене зусиль і прагнень. Вона почувала свою безпорадність у цьому вирі – така собі билинка на його хвилях. Вона силувалась міркувати, куди б ще податись. Але де ті двері, які її впустять? Скрізь – те саме. Ті ж принизливі прохання і та ж відмова.

Зрештою, змучена тілом і душею, вона попленталась до квартири сестри Мінні, на ній тепер зосередились її думки. Почався невеселий, безнадійний відступ, що на нього з настанням ночі так часто приречені шукачі роботи. Проходя-

чи П'ятою авеню, в напрямі Ван-Б'юрен-стріт, вона збиралася сісти в конку. І раптом опинилася під дверима оптової взуттєвої фірми і крізь дзеркальне вікно побачила джентльмена середнього віку за маленьким столиком. Підкоряючись якомусь внутрішньому імпульсу, що часом виникає з почуття безнадійної поразки, як останній проблиск розбитих намірів, Керрі неквапливо попростувала крізь двері до джентльмена. Той зацікавлено поглянув на її стомлене обличчя.

– Ви до мене?

– Я... чи не знайдеться у вас якоїсь роботи? – вимовила Керрі.

– Справді, не знаю, – відповів він чемно. – А якої саме роботи ви шукаєте? Може, ви друкарка?

– О, ні!

– Бачите, у нас потреба тільки в рахівниках і друкарках. Але може пройдете он туди і запитаете нагорі? Там кілька днів тому були потрібні люди. Спитайте містера Брауна.

Вона поспішила до бічного входу і піднялася ліфтом на четвертий поверх.

– Віллі, поклич містера Брауна! – гукнув ліфтер хлопчикові, що стояв поблизу.

Віллі побіг і незабаром доповів, що містер Браун просить її почекати, він зараз прийде.

Підсобне приміщення, в якому вона опинилась, нічим не виказувало, що це за підприємство, отож Керрі не мала при-

пущень, що за робота тут передбачається.

– То ви хочете дістати якусь роботу? – спитав містер Браун. – А вам уже доводилося працювати на взуттєвій фабриці?

– Ні, сер.

– Як вас звати? – спитав він і додав: – Не певен, чи знайдеться щось для вас. Чи згодні ви працювати за чотири з половиною долари на тиждень?

Знеможена поразками, Керрі подумала, що це не так і мало. Вона раніше сподівалась, що їй запропонують хоча б шість доларів. Усе ж таки вона погодилась, і він записав її прізвище й адресу.

– Приходьте о восьмій годині ранку у понеділок, – сказав він на прощання. – Я гадаю, що для вас знайдеться якась робота.

Керрі збадьорилася: нарешті знайшла щось, варте уваги. Кров теплою хвилею розлилася по тілу. Нервові напруження спало. Вона вийшла на залюднену вулицю і відчула начебто щось нове. Яким легким кроком посувається натовп! Керрі лише тепер помітила на обличчях посмішки. До вуха долинули уривки розмов, сміх, повітря віяло свіжістю. Робочий день вже скінчився, і людський потік виливався з кожної будівлі. Керрі бачила вдоволені обличчя і прискорила кроки. Адже вдома, у сестри, на неї чекає обід. Вона поспішала і, хоч була неабияк утомлена, вже не відчувала, що ноги болять. Цікаво, що скаже Мінні? Ах, незабаром зима – довга зима в Чикаго – це вогні, натовп, розваги! Це велетенське

місто, зрештою, таке чудове! Оця фірма, де Керрі працюватиме, мабуть, непогана. Там такі величезні вікна із дзеркального скла. У неї там усе піде добре. Їй пригадався Друе і все те, що він їй говорив. Життя знову набуло барв – веселих, яскравих. Керрі сіла в конку в чудовому настрої, все ще почувуючи, як тепла кров пульсує в жилах. Вона житиме в Чикаго! – бриніло в її душі. Їй буде значно краще, ніж колись... Вона буде щаслива!

Розділ IV

Марні мрії. Дійсність відповідає насмішками

Упродовж двох наступних днів Керрі із захопленням думала про своє майбутнє.

Нестримна уява несла її у вир розваг і втіх, на які вона мала би право сподіватись, якби змалку була улюбленицею долі. Вона охоче, щедрою рукою розподіляла подумки свої мізерні чотири з половиною долари на тиждень, жваво вирішуючи, на що їх витрачатиме. Перш ніж укластись спати, сідала в крісло-качалку і дивилася у вікно на заклично осяяні вулиці. Отой сподіваний, хоч і скромний заробіток додавав свою частку до всіх радощів і забав, яких тільки може зажадати дівоче серце. «У мене буде веселе життя!» гадала вона.

Сестра нічого не знала про ці нестримні вирування фантазії, сподівання вичерпати всі джерела насолод. Мінні була надто зайнята миттям підлоги на кухні та розподілом вісімдесяти центів, призначених на недільний обід. Керрі повернулася додому, розгарячила своїм першим починанням, готова, попри втому, детально розповісти про події, які привели її до перемоги. Однак сестра тільки посміхнулася, слухаючи цю новину, і спитала: чи не забула вона, що частину заробленого треба витрачати на конку? Таке міркування не

спадало Керрі на думку, проте воно не змогло надовго охолодити її запал. Одна сума у неї легко віднімалася від іншої, причому без помітного зменшення. Керрі була щаслива.

Гансон повернувся додому о сьомій у трохи дразливому настрої, як звичайно перед вечерею. Це виявлялося не так у словах, як у мовчазному походжанні туди й сюди. Повернувшись додому, він одразу ж узував домашні пантофлі з жовтої повсті замість важких черевиків. Потім старанно вмивався, аж поки обличчя ставало яскраво-червоним і лискучим. Упоравшись, брав вечірню газету і глибоко занурювався у читання.

«Якось неприємно, коли у людини така звичка», – ось що подумала Керрі. Як це зазвичай буває, настрої Гансона передався всім – дружина принишкла, ні про що не питаючи, бо відповіді все'дно не дочекалась би.

Проте, почувши новини Керрі, він трохи прояснів.

– Отже, ви не гаяли даремно часу? – зауважив він і навіть злегка посміхнувся.

– Авжеж! – відгукнулася Керрі. В голосі її бриніла радість.

Він ще запитав про щось, а потім заходився бавитися з дитиною. Мінні повернулася до цієї теми за столом...

Та не так легко було Керрі проїнятися тими настроями, які панували в сім'ї.

– Це, мабуть, дуже поважна фірма, – розмірковувала вона. – Здоровезні дзеркальні вікна, купа службовців! Той, з яким я розмовляла, сказав, що вони наймають силу-силенну

людей.

– Нині не так і важко знайти роботу, – докинув і своє слово Гансон. – Аби тільки людина мала пристойний вигляд.

Підбадьорена радісним настроєм Керрі й несподіваною балакучістю чоловіка, Мінні почала розповідати Керрі про деякі відомі визначні місця Чикаго, які варто подивитись, – адже це не потребуватиме затрат.

– Тобі треба подивитись Мічиган-авеню. Там такі вишукані будинки... Дуже гарна вулиця.

– А де тут театр Джекобса? – перебила її Керрі, згадавши про один театр мелодрами.

– Та не надто далеко звідси, – відповіла Мінні. – На Голстед-стріт – тут близько.

– Ой, як би хотілося там побувати! Сьогодні я, здається, простувала там.

Відгуку на цю заувагу Керрі не почула. Просто дивно, як таємні думки відбиваються на обличчях. Згадка про театр одразу ж викликала прихований осуд марнотратства. Спочатку в Гансона, потім і у Мінні, і ці невисловлені почуття певним чином змінили настрої за столом. Мінні кивнула «так», але Керрі відразу відчула, що театри тут не в пошані. Питання більше не порушувалося, аж поки Гансон, повечерявши, не взявся знов за газету, з якою й подався у вітальню.

Сестри залишились удвох, і розмова стала вільнішою. Керрі, стиха наспівуючи, мила посуд.

– Знаєш, так хочеться трохи прогулятися, подивитись на

Голстед-стріт, якщо це не дуже далеко... – мрійливо мовила Керрі. – Чому б нам не піти сьогодні у театр?

– О, я не думаю, щоб Свен сьогодні мав охоту піти хоч кудись, – відказала Мінні. – Адже так рано вставати...

– Чого б то він був проти? Це ж його розважить! – наполягала на своєму Керрі.

– Ні, він рідко ходить у театр, – зізналась Мінні.

– А мені б хотілося піти... – вела своє Керрі. – А давай підемо з тобою вдвох!

Мінні замислилась на мить, – не через те, чи можна їй іти або чи хочеться – на це в неї вже була готова відповідь, – а над тим, як спрямувати думки сестри в інший бік.

– Підемо іншим разом, – відповіла вона ухильно.

Керрі одразу здогадалась, яка причина відмови.

– У мене є трохи грошей, – шепнула вона стиха. – Ходімо, Мінні!

Мінні похитала головою.

– А може, і він піде з нами? – запропонувала Керрі.

– Ні, – заперечила Мінні стиха і забрякотіла тарілками, щоб скінчити розмову. – Він не піде.

Хоча сестри не бачилися кілька років, за цей час у характері Керрі розвинулись деякі нові риси. Від природи несмілива, коли йшлося про її благополуччя, особливо через те, що не почувала під собою міцного ґрунту, вона палко прагнула радощів і втіх. І ця риса була в ній така сильна, що робила її вдачу непохитною. Отож вона наполягала далі.

– Мінні, спитай його! – прошепотіла вона благально.

А Мінні думала в цей час про додаткові кошти, що платитиме сестра за харчі. Їх вистачить на оплату квартири, і тоді з чоловіком легше буде говорити про якісь витрати. Але коли Керрі з самого початку мріятиме тільки про розваги, то з грошима неминуче виникатимуть негаразди. Керрі має звичаїтися до одноманітної і тяжкої праці. Вона має збагнути, що треба передовсім трудитися, а не мріяти про розваги. Бо яка їм тоді користь з її приїзду? Ці думки зовсім не свідчили про холодність і черствість Мінні. Просто це були серйозні клопотання людини, яка завжди, без зайвих нарікань, пристосовувалася до конкретних умов життя, які могла поліпшити, лише безнастанно працюючи.

Нарешті Мінні погодилася спитати Гансона, хоча й дуже неохоче.

– Керрі запрошує нас піти в театр, – промовила вона, зазираючи до чоловіка.

Гансон підвів очі від газети, і вони обмінялися швидкими поглядами, що говорили ясніше ясного: «Он як? Це зовсім не те, чого ми сподівалися».

– Я не маю ніякого бажання, – відповів він. – А що вона хоче подивитись?

– Хоче піти у театр Джекобса.

Він опустил очі в газету і заперечливо кивнув рукою.

Почувши, як вони відгукнулися на її пропозицію, Керрі виразно збагнула, чим живуть ці люди. В ній зростало гнітю-

че почуття, хоч воно й не набрало ще форми протесту.

– Знаєш що? Я спущуся вниз і постою трохи біля входу, – промовила вона згодом.

Мінні не заперечувала, і Керрі, одягнувши капелюшок, вийшла.

– Куди-то вона пішла? – спитав Гансон, зазираючи в їдальню, коли почув, як гримнули вхідні двері.

– Сказала, що спуститься вниз і постоїть трохи біля входу, – відповіла Мінні. – Мабуть, їй хочеться подихати свіжим повітрям...

– Це недобре, що вона збирається розтринькувати гроші на усіякі театри. Як ти вважаєш?

– Я гадаю, що це у неї просто цікавість, – насмілилася сказати Мінні. – Для неї усе тут в новинку.

– Хтозна, – буркнув Гансон і, злегка наморщивши лоб, обернувся до дитини.

Він міркував над тим, які нестримно марнотратні й суєтні молоді дівчата. Дивувався, як це Керрі наважується думати про щось подібне, при таких мізерних можливостях!

У суботу Керрі вийшла з дому сама і пішла спершу до річки, а потім знов по Джексон-стріт, уздовж якої простяглися обабіч чудові будинки з гарними газонами перед фасадом, – цю вулицю згодом перетворили на бульвар. Як кидалися в очі ознаки розкошів! Треба сказати, там тоді проживав кожен з капіталом не менше ста тисяч доларів. Вона раділа, що

вирвалася з дому, де, вона вже збагнула, жили нудним, убогим життям, і годі було сподіватися чогось цікавого й веселого. Її думки, ніби вирвавшись на волю, зверталися повсякчас... до Друе. Керрі зовсім не була певна, що він не з'явиться все-таки у понеділок увечері. І, хоч її турбувала така можливість, у глибині душі вона сподівалася: а раптом прийде?

У понеділок Керрі встала рано і зібралася на роботу. Вдягла зношену коленкорову блузку – синю з цяточками, досить полинялу саржеву коричневу спідницю і невеличкий соло-м'яний брилик, який прослужив їй у Колумбія-Сіті ціле літо. Черевики в неї були старі, а бант був зібганий і безформний. Отож вона виглядала звичайною робітницею, як усі, тільки обличчя було значно свіжіше, ніж у більшості дівчат, і це надавало їй привабливого і водночас якогось невинного вигляду.

Нелегка це справа – встати вдосвіта, коли звикла, як Керрі вдома, – спати до сьомої, а то й до восьмої ранку. Ще зовсім заспана, вона зазирнула о шостій годині в їдальню. Гансон мовчки закінчував снідання. Поки вона вдягалась, він уже пішов. Вони снідали втрьох – вона, Мінні й дитина, що сиділа на високому стільці і, як належить у такому віці, возькала ложкою по тарілці.

Отож для Керрі настав час узятися до незвичних, незнайомих обов'язків, і настрої її помітно зіпсувався. Її чудові мрії майже зотліли на попіл, хоч під цим попелом ще жевріли жаринки надії. Вона їла мовчки, перебираючи в думці всі свої

спостереження і припущення. Що це за підприємство, що вона там робитиме і як поставиться до неї начальство? Їй уже ввижалося, що доведеться мати справу з всесильними власниками фірми, і працюватиме вона в такому місці, куди часом заглядатимуть поважні, вишукано вдягнені чоловіки.

– Ну, сестричко, успіху тобі! – сказала Мінні, коли Керрі зібралася йти.

Вони ще раніше порадилися, що найкраще йти на роботу пішки, принаймні цього ранку, щоб прикинути, чи зможе вона ходити так завжди. Адже шістдесят центів на конку щотижня – це чимало при такому заробітку.

– Увечері я тобі усе розповім, як воно піде в мене, – дала Керрі.

Вулицею, затопленою сонячним промінням, в обидва боки поспішали робітники, проїжджали вагони конки, заповнені дрібними службовцями та робітниками оптових фірм. З усіх дверей виходили люди і простували хто куди. Опинившись серед цього людського потоку, Керрі трохи підбадьорилась. У сьайві вранішнього сонця, під неозорим блакитним небом, під подувами свіжого вітерцю випарувались усілякі побоювання. Уночі, або й удень у похмурих приміщеннях лихі передчуття зростають і міцніють. Але під ясным сонечком зникає навіть острах смерті.

Керрі усе йшла і йшла – через міст, а тоді звернула на П'яту авеню. Вулиця в цьому місці нагадувала глибоку ущелину з бурого каменю й темно-червоної цегли. Однак широкі вік-

на сяjali чистотою. Низка вантажних підвід проїхала з гуркотом. Чоловіки, жінки, молодь і діти заповнювали вулиці, кваплячись навсібіч. Керрі зустрічала таких же молоденьких дівчат, як і сама, і в їхніх поглядах їй вважалося глузування з її невпевненості. Велетенський розмах навколишнього життя вражав. Як же багато треба знати, щоб брати в ньому хоч мізерну участь! Її знов охопив страх, що вона ні до чого не здатна, не впорається з роботою, не встигатиме за іншими. Адже їй скрізь відмовили, бо вона нічого не вміє. А що як її вилають, образять, виженуть із ганьбою?...

У дівчини підгиналися ноги і перехоплювало подих, коли вона наблизилась до великої взуттєвої фабрики на розі Адамс-стріт та П'ятої авеню. Ввійшла в ліфт, піднялась на четвертий поверх, і не побачила нікого – тільки проходи виднілися між ящиками, нагромадженими під саму стелю. Керрі стояла, злякано, чекаючи, щоб хоч хтось вийшов.

Незабаром появився містер Браун. Він, очевидно, не впізнав її.

– Що вам треба? – запитав він.

У Керрі аж серце захолинуло.

– Ви казали... Я прийшла сьогодні вранці з приводу роботи...

– Ага! – перебив він. – Так-так... Як ваше ім'я?

– Керолайн Мібер.

– Ну то, ходітьте!

Темними проходами між купами ящиків, від яких тхну-

ло новим взуттям, він привів її до залізних дверей, що вели в майстерню. Перед її очима постало велике приміщення з низькою стелею, наповнене гуркотом і клацанням верстатів. Біля них працювали чоловіки без піджаків, у білих сорочках і синіх строкатих фартухах. Керрі боязко пробиралася за майстром поміж клацаючих автоматів, пильно дивлячись перед собою. Вони дістались віддаленого кутка і піднялися ліфтом на шостий поверх.

Порухом руки містер Браун підкликав майстра, що вийшов з лабіринту машин і верстатів.

– Ось ця дівчина, – сказав він і додав, звертаючись до Керрі: – Ідіть за ним.

Містер Браун пішов, а Керрі попростувала за своїм новим начальником до маленького столика у кутку.

– Ви ніколи раніше не працювали на такому виробництві? – запитав майстер досить суворо.

– Ні, сер, – відповіла дівчина.

Його, видно, неабияк дратувало, що доводиться гаяти час із невмілим дівчиськом. Проте він усе ж записав її ім'я і провів до гурту дівчат, які сиділи в ряд на табуретах перед клацаючими верстатами. Майстер поклав руку на плече однієї з дівчат, що з допомогою машини пробивала дірочки в передку заготовки.

– Покажи цій дівчині, як усе робиться, – сказав він. – Коли скінчиш, підійдеш до мене.

Робітниця швидко встала з табурета, даючи Керрі місце.

– Це зовсім неважко, – сказала вона, нахилиючись до Керрі. – Береш заготовку ось так, закріплюєш і запускаєш машину.

Вона закріпила пересувним затискачем шматок шкіри, з якого мав вийти передок чоловічого черевика, і натиснула на невеличкий сталевий стрижень. Машина одразу зарухалася і почала різко вибивати з краю передка круглі дірочки для шнурків. Простеживши, як у неї виходить, дівчина полишила Керрі діяти самостійно, переконавшись, що робота йде як слід.

Заготовки надходили справа від дівчини, що сиділа поруч, а Керрі передавала їх іншій. Вона одразу ж збагнула, що треба дотримуватися певної швидкості, інакше нагромадиться купа заготовок, і вона затримуватиме всіх, хто сидить довкола. Ніколи було їй озирнутись, і Керрі ревно взялась за діло. Дівчата ліворуч і праворуч від неї розуміли, що новенькій важко, і намагались по можливості допомогти їй, трохи сповільнюючи темп.

Якийсь час Керрі ні на мить не відривалася від роботи. Одноманітний, ритмічний стукіт машини стишував її хвилювання і переляк. Так спливав час, і вона стала помічати, що в приміщенні темнуватو. Повітря було насичене важким запахом шкіри, але Керрі на це не зважала. Почувала на собі погляди інших, і її непокоїло, що вона, мабуть, працює не досить швидко.

А якось, коли вона не так вставила шмат шкіри в затискач

і безпорадно смикала його, чиясь велика рука раптом з'явилася перед її очима і поправила затискач. Це був майстер. Серце Керрі забилося так швидко, що вона нічого вже не помічала перед собою.

– Пускайте ж машину! – поквапив майстер. – Не затримуйте весь ряд.

Почувши це, Керрі отямилась. Схвильована, ледве дихаючи, вона продовжувала працювати і перевела подих тільки тоді, коли тінь за спиною зникла.

Минав час, і в приміщенні стало задушливо. Керрі хотілося ковтнути води чи свіжого повітря, але вона не наслідувалась зрушити з місця. Табурет не мав ні спинки, ні підніжки, їй було дуже незручно сидіти. У неї страшенно нила спина. Вона мостилася так і сяк. Але це не допомагало, і вона все більше стомлювалася.

– Ти можеш працювати навстоячки, – без зайвих церемоній порадила їй сусідка. – Це дозволяється.

Керрі з вдячністю поглянула на неї.

– Я, мабуть, таки встану, – сказала вона.

Підвівшись зі свого місця, вона якийсь час працювала так, але було ще важче. Від того, що доводилося повсякчас нахилитись, заніміли спина і плечі.

Окрім того, оточення справляло на неї прикре враження. Вона не наслідувалась оглядатися, але крізь клацання машин до неї долітали окремі грубі жарти, теревені.

– Ти бачила вчора Гаррі? – спитала свою сусідку дівчина

зліва.

– Ні.

– Ти б подивилась, який на ньому був галстук! Хе-хе, просто красень!

– Тс-с! – промовила друга, нахилиючись над роботою.

Перша принишкла і набрала поважного вигляду. Майстер повільно йшов уздовж ряду, пильно стежачи за кожною. Щойно він віддалився, балачка відновилась.

– Чуєш... – знову почала дівчина зліва. – Знаєш, що він сказав?

– Звідки мені знати...

– Він сказав, що позавчора вистежив мене з Едді Гаррісом у «Мартіна».

– Отакої!

Обидві захихотіли.

Хлопець з рудуватою розпатланою чуприною пробирався поміж рядів, човгаючи ногами, а лівою рукою притискаючи до себе кошика з обрізками шкіри. Раптом простягнув руку і вщипнув одну з дівчат.

– Не чіпай! – скрикнула вона сердито. – Причепи!

У відповідь він тільки вишкірив зуби і сплюнув: «Кривляка!» Вона сердито глянула йому вслід. Чемним його ніяк не можна було назвати.

Керрі уже ледве могла всидіти на місці. Ноги в неї заніміли, нестерпно хотілося встати і хоч потягнутись. Невже обід ніколи не настане? Їй здавалось, що вона працює вже

цілісінський день. Їсти зовсім не хотілося, але вона почувалася кволою, очі стомилися стежити за одним місцем, куди вдаряв пробивач. Дівчина справа помітила, як вона зігнулася, і зжалілася. Керрі надто сумлінно віддавалася роботі. Насправді те, що вона робила, зовсім не потребувало такого напруження. Та нічого не вдієш. Купа передків невпинно нагромаджувалась перед нею. У Керрі нили руки, пальці. Зрештою все її тіло було суцільним клубком зболених м'язів. Приречена стирчати, виконуючи єдиний механічний рух, який ставав усе огиднішим, вона відчула, що її почало нудити. Вона з розпачем подумала: цим мукам не видно кінця-краю. І тої ж миті звідкись знизу крізь ліфт донеслося глухе калатання дзвона, – настала перерва. Одразу зчинився рух і гамір. Усі дівчата миттю схопилися з місць і поспішили в сусідню кімнату. Через майстерню потяглися чоловіки з іншого відділу. Колеса машин стишили гудіння і нарешті зазмерли. Запанувала гучна тиша, в якій дивно лунали людські голоси.

Керрі підвелася і подибала по свій сніданок. Тіло її залякло, голова паморочилась, доймала спрага. Дорогою до маленького закутка, де всі складали верхній одяг і торбинки зі сніданками, вона зустріла майстра. Він пильно глянув на неї.

- Ну як? – промовив він – Справляєтесь?
- Начебто, так... – чемно відповіла Керрі.
- Угу, – буркнув майстер і пішов геть.

За інших умов ця робота зовсім не була б такою виснажливою. Але в ті часи новітні соціалістичні ідеї, що закликали створювати хороші умови праці для найманих трудівників, ще не мали ніякого впливу на виробничі компанії.

До запаху мастила і шкіри домішувався важкий, спертий дух приміщення. Усе це разом трудно було витримати навіть у холодні дні. Підлога підміталася тільки ввечері і була геть засмічена. Про те, чи зручно робітникам працювати, – ніхто анітрохи не турбувався, – їм платили якомога менше, а вимагали – якомога більше. Тоді й уявлення ніхто не мав про підставки для ніг чи спинки коло стільців, про їдальні для робітниць, чисті фартухи, пристойну роздягальню – про це тоді й мріяти не доводилося. Убиральні були огидні, просто смердючі. Уся атмосфера підприємства справляла гнітюче враження.

Керрі жадібно випила кружку води з відра, що стояло в кутку, і озирнулася, де б сісти й поснідати. Дівчата повмощувались на підвіконнях і на столах. Куди б вона не глянула – скрізь сиділо по двоє або й по кілька дівчат, а в неї бракувало сміливості до когось приєднатися. Отож вона повернулася до своєї машини. Сівши на табурет, розгорнула сніданок і стала прислухатись до балачок навколо. Розмови точилися більше про пусте, не бракувало й грубих жартів. Дехто з чоловіків у майстерні жартували з дівчатами оддалік.

– Слухай, Кітті, – гукнув один до дівчини, яка вальсувала на вузькому просторі біля вікна. – Може, потанцюємо

удвох?

– Обережніше, Кітті, – гукнув хтось. – Бо попустиш зачіску!

– Та іди собі, причепо! – відмахнулась дівчина.

Прислухаючись до цих безцеремонних дотепів, якими перекидалися чоловіки з дівчатами, Керрі мимоволі замикалася в собі. Вона не звикла до такого, за цими розмовами виділось їй щось грубе, непристойне. Вона боялась, що й до неї звернуться з такими ж пропозиціями хтось із хлопців. Після знайомства з Друе вони здавалися їй вайлуватими, смішними. Як більшість жінок, вона судила з вигляду, заздалегідь приписуючи всі відразливі якості людям у светрах і комбінезонах – на противагу чепурунам.

Нарешті минула коротка півгодинна перерва, і колеса машин знов загули. За роботою вона стомлювалась, але хоч не привертала до себе уваги, – так їй здавалося принаймні. Та незабаром вона відчула, що помиляється: один із хлопців, проходячи повз, нахабно ткнув її пальцем під ребра. З обуренням Керрі обернулася, але той уже пішов і тільки вишкірив зуби. Вона ж ледве стримала сльози.

Сусідка помітила це і зауважила:

– Не звертай уваги на цього нахабу.

Керрі не відповіла нічого, тільки нижче нахилилась над роботою. Їй здавалося, що вона не витримає нізащо. Не так уявляла вона свою роботу. І поки тягся цей нескінченний день, вона все думала: яке гарне місто навкруги, які розкіш-

ні вітрини, юрби людей, красиві будинки! Спала їй на згадку і рідна Колумбія-Сіті і все те добре, що вона там залишила. О третій годині вона була певна, що вже шоста, о четвертій вирішила, що з часом щось не те, їх примушують працювати понаднормово. Майстер весь час так і чигав позаду, не даючи ні на мить відірватися від роботи. Усі ті розмови, які вона чула навкруги, одбивали їй охоту з кимось тут заприязнитися. Коли настала, нарешті, шоста година, Керрі хутко поспішила вийти. Плечі нили, все тіло залякло від сидіння в одній позі.

Начепивши брилик, вона попростувала до виходу довгим коридором. І в цей час якийсь молодик весело гукнув:

– Слухай, любко, може почекаєш? Я тебе проведу!

Це стосувалося тільки її – сумніву не могло бути, але вона й не оглянулася.

У ліфті, наповненому людьми, якийсь юнак у запорошеному брудному робочому одязі хотів, мабуть, справити на неї враження, вступивши в неї хтивий погляд.

А на вулиці якийсь хлопець, що чекав на тротуарі товариша, усміхнувся до неї жартівливо:

– Дівчино, вам часом не по дорозі зі мною?

Знесилена простувала Керрі до дому. З-за рогу помітила за великим блискучим вікном маленький столик, біля якого, вперше прийшовши сюди, спитала про роботу. Як і тоді, навкруги вирував гомінливий бадьорий енергійний натовп. Вона відчула певне полегшення, бо нарешті вирвалася з май-

стерні. Їй прикро було дивитись на ошатно вдягнених жінок, що проходили повз неї. У серці наростав протест: вона вважала, що заслуговує на кращу долю.

Розділ V

Блискуча нічна квітка.

Перше нагадування

Того вечора Друе не прийшов. Хоч і одержав листа від Керрі, він на якийсь час і думати забув про неї, цілком віддавшись веселим розвагам. Саме в цей час, повечерявши у досить популярному ресторані «Ректор», що містився у підвальному приміщенні на розі вулиць Кларка і Монро, він зайшов у бар «Фіцджералд і Мой» на Адамс-стріт, напроти монументального федерального будинку. Там, спершись на розкішну стойку, він вихилив чарку чистого віскі, взяв сигару й закурив. Усе це, на його думку, було цілком у звичай «вищих кіл» суспільства.

Друе не був ні п'яницею, ні грошовитою людиною. Він лише прагнув усього, що (в його розумінні) було в житті найліпшого. Отож, саме так марнувати час здавалося йому певною ознакою цього. Ресторан «Ректор», зі стінами й підлогою з мармуру, виблискуючи фарфором і сріблом, яскраво освітлений, а головне – з репутацією закладу, відвідуваного артистами і взагалі людьми з театрального світу, здавався Друе дуже підходящим місцем для успішної людини. Молодик любив модний одяг, любив смачно попоїсти, але особливо прагнув знайомства й товариства людей, які добилися

чимало в житті. Обідаючи тут, він відчував неабияку втіху від думки, що тут бувають Джозеф Джефферсон, Генрі Діксі або отой відомий актор, що сидить там, за кілька столиків від нього. У цьому ресторані завжди можна було мати таку втіху, бо тут бували і політики, і біржові маклери, й актори, та відомі на все місто молоді багатії-гульвіси. Усі їли й пили серед гамору банальних балачок.

– Он там сидить такий-то і такий-то...

Цю фразу часто можна було почути, особливо між тими чоловіками, які ще не досягли (але сподівалися досягти) запаморочливих висот, що дозволяли б відвідувати цей ресторан.

У відповідь звичайно можна було почути:

– Та невже?

– Аякже, хіба ви не знали? Ото – директор Великого оперного театру.

Коли він чув ці розмови, то розправляв плечі і продовжував смакувати страви з почуттям власної гідності. У нього й раніше була пиха, а тепер вона неабияк зростала і честолюбство теж. Настане час, і він теж недбало розкидатиме пачки зелених банкнот. Хоча й зараз він може обідати там, де обідають усі ці знаменитості.

З тих же міркувань він полюбляв і бар «Фіцджералд і Мой» на Адамс-стріт. Для Чикаго це був справді розкішний бар. Як і в ресторані «Ректор», сліпуче світло лилося з дорогих люстр. Підлога була викладена строкатою плиткою, а

стіни – темними полірованими панелями з дорогого дерева, в яких відбивалися вогні ламп. Вгорі стелю прикрашало барвисте ліплення, що надавало приміщенню дуже ефектного вигляду. Довга стойка потопала у світлі, серед якого виблискувало поліроване дерево, кольорове скло, кришталь, численні пляшки дивовижних форм. Справді, бар був першокласний: з вишуканими ширмами, із добірними винами і чималим вибором усіляких закусок, фруктів і солодощів. Навряд чи краще можна було знайти десь-інде.

У ресторані «Ректор» Друе познайомився з містером Герствудом – управителем бару «Фіцджералд і Мой». То була широковідома в місті людина, що, як казали, досягла успіху в справах. Герствуд цілком виправдовував таку репутацію. Років сорока, трохи огрядний, але ще досить стрункий, з енергійними рухами, він мав солідний і поважний вигляд. Цьому сприяли і дорогий одяг, бездоганні комірці й коштовності, які він носив. Але найбільше – властиве йому почуття власної гідності. Друе відразу ж збагнув, що це особа, з якою варто знатися, і тому не обмежився просто знайомством з ним, але став учащати в бар на Адамс-стріт, коли хотів випити чарчину чи викурити сигару.

Герствуд був досить цікавим чоловіком. У ділових справах він виявляв неабияку спритність і хитрість, при тому справляв на людей добре враження. Становище управителя знаменитим баром робило його досить впливовим. Адже це була значна адміністративна посада, до того ж не контро-

льована у фінансовому відношенні. Він досяг цього великою наполегливістю й старанністю (причому після багатьох років роботи ще буфетником у дешевій пивній). Тут, у цьому барі, він мав свій маленький кабінет із панелями з різьбленого вишневого дерева. У столі з відкидною кришкою зберігав свої не надто складні ділові папери – рахунки на замовлення, список наявних продуктів і напоїв тощо. Загальне керівництво і фінансові операції здійснювали власники – містер Фіцджералд і містер Мой, – а також касир, який відав виручкою.

Герствуд полюбляв походжати туди й сюди баром – у елегантному костюмі, пошитому в найкращого кравця з імпортного матеріалу, у вишуканому жилеті якого-небудь новітнього фасону; на пальці виблискував перстень з солітером, у галстуку – блакитний діамант; з масивного золотого ланцюжка звисав оригінальний брелок і годинник найновішої марки з гарним візерунком. Він міг кинути: «Привіт, друже!» комусь із сотні акторів, комерсантів, політичних діячів і взагалі відомих у місті людей. Може, цим почасти пояснювався його успіх. Він виробив тонку шкалу приятної люб'язності, що починалася сухим «Добривдень» – то на адресу усілякої дрібноти: службовців, які одержували п'ятнадцять доларів на тиждень, але, часто відвідуючи бар, мали честь знати Герствуда, аж до вигуку: «Привіт, друже, як ви почуваетесь?» Так він звертався до відомих чи багатих осіб, які його знали і були теж приятні з ним. Однак існувала ще одна група відвідувачів, надто багатих чи уславлених. До цих він не на-

смілювався звертатись фамільярно; з ними він тримався з професійним тактом, із поважною шанобливістю. Це мало завоювати їхню прихильність, не принижуючи притому його власної гідності. Нарешті, було ще кілька завсідників, не заможних, але й не бідних, уже відомих, але ще не славетних, з якими Герствуд просто приятелював. З цими завсідниками він розмовляв охоче і на серйозні теми. Любив він також і розважитися іноді: відвідував перегони, театри, спортивні змагання деяких клубів. Він тримав маленький екіпаж; мешкав зі своєю родиною в досить ошатному будинку в Північному районі, неподалік Лінкольн-парку. Коротше кажучи, це був такий собі типовий представник вищих класів Америки, десь на один щабель нижче за грошових тузів.

Герствуд ставився до Друе приязно. Йому імпонувала відкрита чепурність молодика. Хоча Друе був усього лише комівояжер з невеликим стажем, проте його фірма «Бартлет, Каріо і К°» була 3-поміж числа процвітаючих. А підприємливий Друе встиг себе там добре зарекомендувати. Герствуд був також знайомий з містером Каріо, час від часу випивав з ним чарку за дружньою бесідою. Молодому Друе властива була риса, що дуже допомагала в спілкуванні, – певне почуття гумору, він умів завжди розповісти щось цікаве при нагоді. З Герствудом він вів розмову про перегони, ділився своїм досвідом на любовному фронті та новинами про торгівлю в містах, де він побував, коротше, був приємним співрозмовником. Сьогодні він був особливо говіркий, бо його

звіт фірма прийняла схвально. Він уже підібрав нову партію зразків і намітив маршрут для нової півторамісячної поїздки.

– О, привіт, Чарлі, друже! – привітався Герствуд, коли Друе десь о восьмій ввійшов у зал. – Як справи?

У барі було людно.

Друе щиро посміхнувся, потиснув Герствуду руку, і вони попрямували до стойки.

– Дякую, непогано.

– Ви вже місяця півтора у нас не були. Коли повернулись?

– У п'ятницю, – відповів Друе. – Поїздка вдалася.

– Радий за вас. – Чорні очі Герствуда ніби потепліли, змінивши звичайну відстороненість. – Вам налити? – кивнув буфетникові у сліпучо-білій куртці й такому ж галстуку. Той нахилився до стойки.

– Будь ласка, старої перцевої.

– І мені налий тієї ж, – додав Герствуд і спитав: – Ви ще довго пробудете тут?

– Тільки до середи. Їду нині у Сент-Поль.

– У суботу тут був Джордж Івенс. Здається, на тому тижні він бачив вас у Мілвокі?

– Справді, я зустрічав Джорджа. Славний хлопець. Ми з ним чудово провели час.

Буфетник вже поставив перед ними склянки й пляшку. Вони, як зазвичай, налили собі: Друе більше половини склянки, а Герствуд – на саме денце, хлопнувши ще й зель-

терської.

– А як там Каріо? – спитав Герствуд. – Щось уже тижнів два я його не бачив тут.

– Старий нездужає, – пояснив Друе. – Мучиться з подагрою!

– Кажуть, він добре хапонує грошенят?

– О, чимало! – підтвердив Друе. – Та скільки там лишилось... Останнім часом майже не буває в конторі.

– У нього, здається, лише син?

– Так, і дуже метикований, – усміхнувся Друе.

– Схоже, він не занедбає діло. Зрештою є й інші компаньйони.

– Авжеж, і я так думаю.

Герствуд красувався в піджаку, заклавши великі пальці в кишені жилета. Коштовні персні вигравали в яскравому світлі, – таке собі справжнє втілення добробуту й вишуканості.

Людині сторонній, не схильній до алкоголю, ота сліпучо освітлена зала, гомінлива, людна мала би здаватися надто втомливою, дивним викривленням природи й життя. Сюди зліталися на блиск вогню завсідники нескінченним потоком. Розмови, що їх тут провадили, не свідчили про надто високий розумовий рівень відвідувачів. Ясна річ, партнери обирали відлюдні куточки для укладання своїх домовленостей. Політики приходили сюди, зовсім не для того, щоб обговорювати важливі справи. Власне, усіх цих людей сюди приве-

ло не бажання випити, бо більшість відвідувачів таких місць – зовсім не пияки. А проте існувало ж якесь пояснення, чому люди люблять збиратися тут, – побачитися, побалакати, згаяти час? Безперечно, адже дивні сплетіння пристрастей і туманних бажань породжують потребу в отаких закладах, інакше вони б не існували.

Молодого Друе приводила сюди жадоба розваг та бажання похизуватися, адже тут збиралися і багатші від нього. Численні завсідники заглядали в бар, бо тяглися до товариства, до блиску, до тієї атмосфери, що панувала тут. Власне, це можна було б навіть потрактувати як певне покращання суспільних звичаїв. Правда, відвідувачі задовольняли тут свої чуттєві бажання, але що в цьому осудливого? Люди полюбляють спілкуватись у таких інтер'єрах. Принаймні, у найбільш практично налаштованих натур таке видовище, вочевидь, породжувало прагнення з такою ж пишністю обставити своє життя. Зрештою, винні в цьому самі люди з їхніми прагненнями. І коли така пишнота може пробудити в людях бідніших бажання перевершити заможніших, то причина знову ж таки у хибному напрямі думок. Досить прибрати єдине, що викликає нарікання, себто алкоголь, тоді залишається тільки пишна обстановка, звідси – піднесений настрій. А проти цього хто заперечуватиме? Популярність, якою користуються сучасні ресторани, – найкращий тому доказ.

Отож перед нами – залите сяйвом приміщення, юрмисько добре вдягнених людей, зайнятих порожніми балачками,

а найбільше – собою, своїми хаотичними думками й почуваннями, всім отим блиском, показною розкішшю. Але для людини поза цими стінами, де є сяйво одвічних зірок, усе це має здаватися химерною мішурою. Під зоряним небом, під рвучким свіжим вітром це стовповисько, залляте світлом, виринає з темряви, ніби якась нічна квітка, – таємнича, запашна й зваблива, обліплена мушвою заради насолод.

– Бачите он того суб'єкта? – кивнув Герствуд на джентльмена в циліндрі й сюртуку, який щойно ввійшов. Товсті щочки новоприбулого розчервонілися, наче після доброго обіду.

– Ви про кого? – відгукнувся Друе.

– Та он той, у циліндрі, – Герствуд поглядом кивнув у потрібний бік.

– Так, бачу, – Друе недбало, краєм ока, глянув. – Хто він?

– Жюль Уоллес, це відомий спірит.

Друе вже з цікавістю глянув на джентльмена.

– Щось не схоже, що він має справу тільки з духами, правда ж? – усміхнувся він.

– Та хто зна, – відповів Герствуд. – Грошики з цього він має неабиякі, – примружив він очі.

– Я не схильний вірити в ці речі. А ви?

– Бачите, так зразу й не скажеш, – відповів Герствуд. – Може, щось і є за цим? Щодо мене, то я не сушу собі цим голову. А ви нікуди сьогодні не збираєтесь?

– Хочу подивитись «Дірку в землі», – Друе назвав популярний фарс.

– Ну, то вам, мабуть, уже час? Пів на дев'яту, – Герствуд вийняв годинник.

Бар помітно спорожнів. Завсідники розходились – хто у театр або в свій клуб, а хто й до спокусливих насолод (принаймні для таких людей), себто до жінок.

– Бувайте, – сказав Друе.

– Чи не зайдете після вистави? Є дещо вам показати, – втаємничено запросив Герствуд.

– Охоче! – зрадів Друе.

– А може, у вас уже щось передбачається? – спитав Герствуд.

– Абсолютно нічого цієї ночі.

– Тож приходьте.

– Знаєте, у п'ятницю, повертаючись до міста, я познайомився в поїзді із чарівною крихіткою, – підморгнув Друе. – Свіженька, просто персик. Чорт, зовсім забув, треба буде мені обов'язково навідати її до від'їзду.

– Та нехай собі, – сказав Герствуд.

– Та ні, ви бачили б, яка гарненька! – шепнув Друе, намагаючись справити відповідне враження.

– Тож домовились – о дванадцятій? – нагадав Герствуд.

– Гаразд, – кивнув Друе.

Отак Керрі було згадано у такому фривольному й веселому місці. А вона саме тоді, бідна маленька трудівниця, гірко оплакувала свою тяжку долю, що випала їй на початку шляху.

Розділ VI

Машина і дівчина. Сучасний лицар

Того вечора Керрі вивчала своїх родичів. Настрій у квартирі був той же. Однак Керрі почувалася інакше, їй розкрилися очі на тих, хто її оточував. Напередодні, бачивши Керрі в піднесеному настрої, сестра сподівалась, що почує жваву розповідь про події першого дня роботи. Гансон, зі свого боку, чекав, що Керрі буде вдоволена.

– Ну що? – жваво спитав він, входячи в їдальню і кидаючи на Керрі запитливий погляд. – Як робота?

– О, хай їй... – простогнала Керрі. – Дуже-дуже тяжка. Мені там не сподобалося...

Її вигляд говорив ясніше за слова – виснажена й розчарована.

– А що то за робота? – спитав він мимохідь, збираючись митися.

– Та на машині... – відмахнулась Керрі.

Було видно, що все це цікавить його тільки з точки зору майбутнього прибутку для власної сім'ї. Він розчарувався: шкода, що Керрі не вдоволена.

Мінні теж стишила завзяття. Шкварчання печені на плиті перестало радувати її, бо Керрі почала скаржитись. Керрі ж сподівалась на затишну атмосферу, де її привітно й співчут-

ливо зустріли б, накривши стіл зі словами: «Не журись! Трохи зачекай, щось ліпше знайдеш». Але ці сподівання розвіялись. Її нарікання тут недоречні, адже, на їхню думку, вона повинна мовчки працювати. Бо має платити за харчі й житло оті чотири долари на тиждень. Отож таке життя не віщувало нічого доброго.

Та й яка з Мінні подруга для Керрі? Вона надто вже зістарілась. Думки її склались, пристосувавшись до умов існування. А Гансон, коли в нього й були якісь приємні чи радісні думки, ніяк їх не виказував. Таке собі внутрішнє життя без ніяких зовнішніх проявів. Мовчазний, як пустка. А в Керрі буяла молода кров і уява. Кохання з його таємницями, залищання – усе це було ще попереду. Вона залюбки віддавалася мріям: чим би їй хотілося зайнятись, у що вдягтись, в яких місцях побувати. Ось чим була наповнена її голівка. Але з ким було поділитись, в кому б такі думки знайшли би відголос?

Обмірковуючи увесь цей день, вона зовсім забула про Друе. Пересвідчившись, які байдужі ці двоє, вона воліла б, щоб він її забув. Бо навіть і не уявляла, як повелася б із ним і що стала б говорити, якби він прийшов.

Після вечері Керрі переодяглася, причепурилася. Це вже було чарівне створіння з великими очима і сумно стуленими вустами. На обличчі ясно вималювалося все, що вона відчувала: надії впереміш із розчаруванням, пригнічений настрій. Посуд було вже прибрано, і вона поблукала по кімнатах, по-

балакала трохи з Мінні. Сказала, що хоче спуститися вниз і постояти трохи на повітрі. Якщо Друе прийде, вона стріне його там. І коли вдягала капелюшок, то обличчя вже проясніло і виглядало пожвавленим.

– Схоже, Керрі пригнічена роботою, – сказала Мінні чоловікові, коли той заглянув з газетою в руках до їдальні.

– Що вдієш? Доведеться змиритись, – байдуже мовив Гансон. – Вона що, кудись пішла?

– Униз, подихати повітрям...

– Знаєш, я б їй порадив набратись терпіння. Можна кілька тижнів шукати іншої роботи і нічого путнього не знайти.

Мінні кивнула згідливо. Чоловік відклав газету.

– На твоєму місці, – додав він, – я б не радив їй стовбичити отам унизу. Це не зовсім пристойно для молодої дівчини.

– Я скажу... – знітилась Мінні.

Життя вулиці збуджувало у Керрі невгамовну цікавість. Здавалось, їй ніколи не набридне спостерігати, куди йдуть усі ці люди. Мабуть, їх розваги чекають. Юна уява обмежувалася вузьким колом: заможність, гарне вбрання, розваги... Час від часу в душі виникала далека згадка про Колумбія-Сіті. Роздратування від пережитого сьогодні випаровувалось. А той манливий світ, що вона спостерігала, цілком поглинув її увагу.

На першому поверсі будинку була пекарня. Гансон саме спустився туди по хліб. Керрі не помітила його, поглинута

своїм, поки він не опинився зовсім поруч.

– Я йду по хліб, – тільки й сказав він, проходячи повз неї.

Як легко думки однієї людини передаються іншій! Гансон і справді вийшов по хліб, але при цьому хотів подивитись, що робить Керрі. І не встиг він наблизитись, як вона вгадала його наміри. Чому їй це спало на думку? А тої миті вона виразно відчула неприязнь до нього. Тепер вона це знала напевне, що він підозріливий.

Отак якась дрібниця здатна по-новому висвітлити все навколо. Її думки були порушені, і невдовзі після того, як Гансон піднявся нагору, вона теж повернулася. Поки збігав час – чверть години, і ще, й ще, – їй ставало все ясніше: Друе не прийде. Це їй чомусь сприкрило, нібито її покинули, бо вона виявилася недосить гарною.

У квартирі панувала тиша. Мінні шила при світлі лампи, сидячи за столом. Гансон – уже вклався. Невесела й стомлена Керрі сказала, що теж іде спати.

– Авжеж, краще лягай, – кивнула Мінні. – Тобі ж вставати рано.

Ранок був як завжди. Керрі виглянула зі своєї кімнати, Гансон уже подався на роботу. За сніданком Мінні пробувала розговорити сестру, але та думала про своє, і розмова не в'язалася.

Керрі пішла пішки, як і напередодні. Вона вже усвідомила, що чотирьох з половиною доларів не вистачить навіть на проїзд, адже вона платитиме сестрі. Усе виглядало досить

сумно. Але сонечко розвіяло невеселі думки – така-бо щаслива властивість ранкового сонця.

На взуттєвій фабриці другий день начебто був не такий виснажливий, як напередодні. Але не було такої кількості нових вражень. При обході головний майстер спинився поруч.

– А ви звідки? – спитав він.

– Я... Мене найняв містер Браун, – схилила голову вона.

– Он воно що, – буркнув майстер і додав: – Дивіться, щоб усе ішло як слід.

Дівчата справили на неї ще гірше враження, ніж напередодні. Начебто були цілком задоволені своєю долею. Але, Господи, які вульгарні! Керрі мала більш розвинену уяву. Їхня груба мова вражала її вухо. Одягові бракувало чепурності, до якої прагнула Керрі. Особливо неприємно патякала одна з дівчат, істота, озлоблена життям.

Вона кинула своїй сусідці:

– Я не буду це терпіти! Платня копійчана, а спину гнеш допізна. Здохнеш на цій роботі!

З чоловіками дівчата були розв'язні – хоч із молодими, хоч з літніми. Сипали грубими жартами. Господи, це ж і її вважають такою, як і оці...

– Привіт! – звернувся до неї під час обідньої перерви хлопець із дужими кулаками. – А ви гарненька, нівроку...

Він чекав, що почує звичне: «Одчепись!» Та Керрі мовч-

ки відсахнулась. І від несподіванки він отетерів і подався, зніяковілий.

Удома того вечора вона відчула себе геть самотньою. Туга діймала її. До Гансонів, схоже, ніхто ніколи не заходив. Вона опинилася у дверях унизу. Спостерігала вулицю, тоді наважилася трохи пройтися. Її некваплива хода і невпевнений вигляд привернули увагу декотрих чоловіків. Керрі неабияк збентежилася, коли добре вдягнений чоловік років тридцяти почав придивлятися, тоді сповільнив ходу і мовив:

– Схоже, вийшли пройтися?

Керрі вражено відскочила і насилу спромоглася відрізати:

– Я вас зовсім не знаю!

– О, це можна поправити! – відповів він люб'язно.

Вона сполохано кинулася геть і прибігла до своїх дверей зовсім захекана. Щось у погляді незнайомця неабияк злякало її.

Збігав тиждень. Керрі почувалася після роботи такою стомленою, що не в змозі була йти пішки. Сіла до конки. Її тендітна постава від цілоденного сидіння боліла і нила. Вона лягла спати навіть раніше за Гансона.

І квітам, і молодим дівчатам пересаджування в новий ґрунт часом шкодить. Для нормального зростання треба кращого ґрунту, чистішого повітря. Керрі почувалась би краще, якби все відбувалося поступовіше, перехід був не такий раптовий. Якби вона не одразу знайшла роботу і встигнула оглянути місто, яке їй весь час хотілося побачити, було б якось

веселіше.

Першого ж дощового ранку Керрі виявила, що забула парасольку. Мінні позичила їй свою – зношену й злинялу. Це вже було занадто. Керрі пішла у великий універсальний магазин і купила собі парасольку за долар з чвертю.

– Навіщо ти це зробила? – спитала Мінні.

– Але ж мені треба мати парасольку... – завзято відповіла Керрі.

– Марнотратниця...

Керрі образилась, але змовчала. «Я не буду все життя там працювати», – затято вирішила вона.

Першої суботи ввечері Керрі віддала свої чотири долари за утримання. Беручи гроші, Мінні відчула докори сумління. Але як же поясниш Гансону, якби вона взяла менше? А той поважно кивнувши, видав дружині на домашні витрати рівно на чотири долари менше, бо зможе внести цю суму за землю.

Керрі ж переймалася тим, як одягатися й розважатися за п'ятдесят центів на тиждень. Вона думала й думала, нарешті відчула злість.

– Піду трохи пройдуся, – сказала вона повечерявши.

– Сама? – уточнив Гансон.

– Так, – відповіла Керрі.

– Може, не треба? – встала Мінні.

– Але ж я хочу подивитися хоч що-небудь! – відрубала Керрі обурено. Обоє збагнули, що вона невдоволена опіку-

ванням.

– Що це з нею? – спитав Гансон, коли вона вийшла за капелюшком.

– Хтозна... – відповіла Мінні.

– Але ж вона має розуміти, що дівчині не слід отак тинятись по вулиці самій.

Керрі не наважилась іти далеко. Повернулася і постояла в дверях. Другого дня вони пішли в Гарфілд-парк, але їй там не сподобалось. Бо вона не досить чепурно виглядала для цього місця.

У понеділок вона прислухалася до захоплених розповідей інших дівчат про їхні розваги, зрештою дуже скромні. Однак дівчата були вдоволені!

Кілька днів підряд дощило, і Керрі їздила конкою. Увечері вона промокла до нитки, ідучи до конки на Ван-Б'юрен-стріт. Увесь вечір вона самотньо сиділа у вітальні, замислено дивлячись у вікно, де вогні відбивались у мокрій бруківці. Керрі знов відчула, що в неї зіпсувався настрій.

У суботу вона віддала Мінні чотири долари із заробленого, сховала свої жалюгідні п'ятдесят центів. Вона вже заприязнилася з кількома дівчатами на фабриці. Ті розказали, що із заробітку у них лишалося на свої витрати більше, ніж у неї. Адже у них були кавалери, – із тих, що їх Керрі ігнорувала після зустрічі з Друе. Вони дбали про розваги для своїх дівчат. Але їй геть не подобалися ці грубуваті фабричні хлопці. Зустрічаючись із ними на роботі, вона лише сухо кивала.

А над містом уже повіяло зимою. Вітер хутко гнав темні хмари. Довгі, тонкі смуги диму з високих фабричних димарів тяглись довкола, різкими раптовими поривами знімався вітер на вулицях і перехрестях. Керрі з тривогою думала про зимовий одяг. У неї немає ні теплого жакета, ні шапочки, ні черевиків. З важким серцем почала вона розмову з Мінні.

– Не знаю, що робити... – зічнено сказала вона ввечері, коли вони з сестрою залишилися вдвох. – Скоро зима, а у мене теплого одягу немає. І шапочка потрібна...

Обличчя Мінні стало заклопотаним.

– Ну що ж, – зітхнула втомлено, – залиш собі частину своїх грошей і купи хоч шапочку. – Зменшення сестриного внеску неодмінно викличуть ускладнення.

– О, це було б дуже добре, якщо ти не заперечуєш. Хоч один або два тижні... – осміліла Керрі.

– Може, хоч два долари зможеш платити? – спитала Мінні.

Керрі охоче погодилася. Отже, вихід знайдено. Вона збадьорилася і негайно стала підраховувати. Найперше – шапочка. Бо її вже не цікавило, які пояснення Мінні дасть Гансону. Той нічого не сказав, але в квартирі зависла гнітюча атмосфера.

Можливо, так і склалося б, але несподівано Керрі застудилася. Якось опівдні, після дощу, подув сильний вітер. Керрі, все ще без жакета, вийшла о шостій з фабричної задухи і затремтіла під поривом холодного вітру. Вранці Керрі вже чхала, і коли вона вийшла з дому, нежить посилився. Весь

той день у неї нило тіло, а голова була якась важка й гаряча. Надвечір вона почувалася зовсім кепсько, не схотіла навіть їсти. Мінні помітила її млявість і спитала, що з нею.

– Хтозна... Мене щось морозить...

Керрі тулилася до пічки, її лихоманило, і вона лягла в ліжку зовсім хвора. Вранці у неї був сильний жар.

Мінні неабияк перелякалась за сестру і дбайливо доглядала її. А Гансон висловив думку, що може їй краще повернутися додому? Коли вона оклигала через три дні, то було ясно, що місце на фабриці вона втратила. Зима на порозі, вона без теплого одягу, а тепер ще й без роботи.

– Що робити, сестро? – сказала Керрі. – У понеділок я піду, пошукаю роботи, може, вдасться що-небудь знайти.

Та її зусилля були марні. Благенька одежина ніяк не підходила для пізньої осені. Останні гроші витратила на шапочку. Три дні блукала вона по місту, дедалі більше впадаючи в розпач. Атмосфера в квартирі стала нестерпною. Щовечора її охоплювала відраза при самій думці, що туди треба повертатися. Гансон тримався холодно. Керрі розуміла, що це не може так тривати. Мабуть, доведеться все кинути і повертатися додому...

Увесь наступний день вона тинялася містом, позичивши у Мінні десять центів на сніданок. Марно шукала хоча б якоїсь роботи, заходила в дешеві заклади. Заглянула в маленький ресторанчик, у вікні якого побачила об'яву, що потрібна офіціантка, але їй відповіли, що потрібна дівчина з

досвідом.

Україна пригнічена, Керрі сліпо йшла крізь густий байду-жий натовп.

Раптом чиясь рука схопила її за лікоть.

– Оце так зустріч! – промовив хтось.

Керрі з подивом упізнала Друе. Його рожеві щоки аж па-шіли. Він ніби випромінював сонячне світло і чудовий на-стрій.

– Як мається, Керрі? – усміхнувся він. – Ну ви ж і гар-ненька! Де ж ви пропадали весь цей час?

Від нього віяло такою щирою привітністю, що Керрі теж почала усміхатись.

– Я? Вдома... – зізналась вона.

– А я ще здалеку запримітив вас! Одразу здогадався, що це ви! Я саме збирався вас провідати. Як же усе-таки ваші справи?

– Все гаразд. – Керрі сумно усміхнулася.

Друе кинув на неї пильний погляд, – щось не так...

– То може поспілкуємось? Ви нікуди зараз не поспішаєте?

– Та ні, – відповіла Керрі.

– То зайдемо кудись, перекусимо? Господи, який я радий, що знову бачу вас!

Вона одразу відчула полегшення, зігрілася його піклуван-ням, веселістю, увагою. погодилась, але удала, що трохи ва-гається.

– От і чудово! – він узяв її під руку. У його тоні було стіль-

ки товариської ширості, що це зовсім розтопило її серце.

Вони пройшли по Монро-стріт до старовинного ресторану «Віндзор». Зала була простора, затишна, тут добре годували й чудово обслуговували. Друе вибрав столик при вікні, звідти можна було спостерігати за рухливим натовпом. Він любив мінливу панораму вулиці, любив за обідом бачити інших і щоб його бачили теж.

Вони обоє зручно всілись за столиком.

– Вам що замовити? – запитав він.

Керрі пробігла поглядом довге меню, подане офіціантом. Їй нестерпно хотілося їсти, незнайомі назви страв ще більше розпалювали апетит. А ціни!

«Пів смаженого курчати – сімдесят п'ять центів».

«Філе з грибами – долар двадцять п'ять центів».

Вона чула про всі ці страви, але невже сама має їх замовляти з меню?

– Зачекайте, зараз ми розберемося, – уточнив Друе і гукнув: – Гей, офіціанте!

До них наблизився кремезний, круглолиций негр і шанобливо схилився.

– Філе з грибами... – почав Друе, – фаршировані помідори...

– Слухаю, сер, – промовив негр, киваючи головою.

– Смажена картопля...

– Так, сер.

– Ще спаржа. І кава.

Друе повернувся до Керрі.

– Я ще зранку нічого сінько не їв! Бо щойно з Род-Айленда.

Саме збирався йти обідати, аж тут побачив вас...

Керрі лише ніяково всміхалась.

– То що ж ви робили увесь цей час? – розпитував він. –

Розкажіть геть усе, докладно. Як ваша сестра?

– Дякую, здорова, – промовила Керрі.

Він пильно подивився на неї.

– А ви часом не хворіли?

Керрі сумно кивнула.

– Яка прикрість! У вас і справді не надто добрий вигляд.

Я одразу помітив, що ви зблідли. Що ж ви робили весь цей час?

– Працювала... – знизала плечима Керрі.

– Он як? І де ж це?

Керрі розповіла.

– «Родс, Моргентау і Скотт»? Так-так, знаю цю фірму. Це на П'ятій авеню, правда? Скупенька компанія. Що примусило вас туди піти?

– Не могла нічого кращого знайти... – зізналася Керрі.

– Та це ж просто обурливо! – заявив Друе. – Не слід вам марнувати здоров'я у цих людей. У них майстерня отам за складом, так?

Керрі кивнула.

– Це несолідна фірма. Це робота не для вас, ні!

Він балакав невгаваючи, розпитував Керрі, розповідав

про себе. Заодно пояснював, який це гарний ресторан. Аж тут появився офіціант, несучи на величезній таці апетитні страви. За обідом Друе проявив себе у всьому блиску. Він дуже елегантно виглядав за сніжно-білою скатертиною, заставленою срібним посудом, з ножем і виделкою в руках. Коли розрізав м'ясо, його персні так блищали, наче ось-ось спалахнуть. Новісінький костюм приємно облягав його. Він люб'язно простягав руку, щоб подати таріль чи хліб, налити кави. Він накладав Керрі повну тарілку, не перестаючи випромінювати чудовий настрій. Керрі, зігрівшись душею й тілом, незабаром змінилася до невпізнання. Перед Друе вже сиділа ніби зовсім інша дівчина. Що казати, цей чудовий хлопець у новісінькому костюмі зовсім зачарував її.

Схоже, маленька завойовниця міста сприйняла несподіваний поворот долі на краще. Вона почувалася трошечки ніяково, але обстановка великого залу підбадьорювала. А натовп добре вдягнених людей за вікном справляв таке приємне враження! Ось що значить мати гроші! Як чудово прийти сюди пообідати! Щасливий цей Друе, роз'їжджає повсюдно, гарно вдягається, такий люб'язний і обідає в розкішних ресторанах. Друе справді такий поважний, просто дивно, що він так по-дружньому і з такою увагою ставиться до неї.

– Отже, ви втратили роботу через хворобу? – співчутливо зітхнув він. – Що ж тепер гадаєте робити?

– Шукатиму... – невизначено промовила Керрі, і в очах її промайнула згадка про злидні, які переслідуватимуть її нев-

благанно і невідступно, мов голодний пес.

– Е ні! – жваво заперечив Друе. – Так не годиться! А ви давно шукаєте?

– Чотири дні... – зізналась вона.

– Подумати тільки! – Друе, ніби звертався до якогось уявного співрозмовника. – Ні, все це не для вас! Оті дівчата, – він провів рукою, ніби окреслюючи колом усіх продавщиць і фабричних робітниць, – заробляють копійки. Ви ж не можете існувати на такі кошти?

Він поводився з Керрі зовсім по-дружньому. Відкинув саму думку про тяжку працю і змінив напрям розмови. Ах, Керрі була така гарненька... Навіть у такому непоказному вбранні було видно, яка в неї гарна фігура. А очі! Великі і наївні очі! Друе вдивлявся у неї, і вона прочитала ці думки в його погляді. Відчула його захоплення, яке так підкреслювалося щедрістю й благодушністю. Керрі відчувала, що й він подобається їй, може, й більше. Було щось інше, глибше, наче якийсь підводний струмінь у течії її думок. Їхні очі зустрічалися щохвилини, і це спрямовувало відчуття в одне ричище.

– Чому б нам не піти сьогодні в театр? – сказав він, підсуючись ближче, стіл був не дуже широкий.

– О ні! Я не можу! – злякано запротестувала вона.

– А що ж ви збираєтесь робити ввечері?

– Нічого... – відповіла Керрі сумно.

– Бачу, вам не дуже подобається там, де ви живете?

– Ну, не те щоб...

– То що ж ви робитимете, коли не знайдете роботи?

– Мабуть, поїду додому...

Її голос ледь помітно затремтів. Вони обоє зрозуміли без слів: він – безвихідь її становища, а вона – те, що йому все ясно.

– Ні! – рішуче заявив він. – Це неможливо! – В цю мить він був сповнений щирого співчуття. – Дозвольте допомогти вам... Візьміть у мене трохи грошей.

– О ні! – відсахнулася вона.

– Що ж ви будете робити?

Вона замислилась і мовчки похитала головою.

Він дивився на неї з усією лагідністю, на яку був здатен. У жилетній кишені в нього лежало кілька м'яких зелених банкнот. Друє, беззвучно намацавши їх, дістав і затис у руці.

– Послухайте, крихітко, – заговорив він доброзичливо – Я щиро хочу стати вам у пригоді. Ось, купіть собі дещо з одягу...

Він уперше зачепив цю болючу тему, і вона одразу згадала, що вдягнена так кепсько! Своїм прозорим натяком він вразив її в найболючіше місце. Губи дівчини затремтіли.

Її рука лежала на столі. Вони були зовсім самі в своєму куточку. Він поклав на цю ручку свою – велику й теплу.

– Ну, годі вже, Керрі, – умовляв він. – Що ви можете вдіяти самі? Дозвольте мені по-дружньому допомогти вам.

Він злегка стиснув її ручку. Вона спробувала звільнитись.

Він стиснув міцніше, і вона більше не пручалась. Тоді він всунув зелені банкноти в її долоньку і на її заперечливий жест прошепотів:

– Не хвилюйтесь, я вам їх лише позичаю...

Він таки примусив її взяти гроші. Тепер вона відчувала, що якийсь дивний зв'язок єднає її з ним. Вийшли на вулицю, і він провів її далеко на південь, до Полк-стріт.

– Вам таки не хочеться іти до ваших родичів? – спитав він, ніби між іншим.

Керрі почула, але пропустила повз вуха.

– Знаєте що? Приходьте сюди завтра зранку! І ми з вами підемо на денну виставу. Гарзд?

Керрі спершу відмовлялась, але нарешті погодилася.

– А у вільний час купіть собі, що треба – гарненькі черевички і жакет.

Вона й не уявляла собі, які складні думки хвилюватимуть її по його відході. Поки він був тут, її не полишав бадьорий, безтурботний настрій.

– І не сушіть собі голову, як жити далі зі своїми родичами, – сказав він підбадьорливо. – Я вам допоможу.

Керрі попрощалася з ним, почувуючись так, ніби якась велика, дужа рука простяглася до неї, щоб скинути тягар клопотів з її плечей. У неї тепер були гроші – аж дві м'які зелені десятидоларові банкноти!

Розділ VII

Земне вабить. Краса говорить сама за себе

Справжнього значення грошей і досі ще ніхто до ладу не роз'яснив і не збагнув. Коли кожен усвідомить, що основне призначення грошей – це оцінювати по заслuzі і виплачувати за чесно витрачену працю, а не перетворюватися на грабіжницький привілей, – тоді купа соціальних, релігійних і політичних проблем назавжди відійдуть у минуле. Щодо Керрі, то для неї значення грошей було таке ж, як і для більшості. Формулювання: «Гроші, це те, що є в інших, і мені теж треба мати» – якнайкраще передає те, що вона думала. І ось тепер вона тримала в руці дві м'які зелені десятидоларові банкноти. І почувала себе куди краще! Ці папірці таїли в собі якусь магнетичну силу. Людина її рівня була б щаслива, навіть опинившись на безлюдному острові з великою торбою грошей. І тільки неминучі злигодні та голодування навели б її на думку, що часом гроші нічого не варті. Але і тоді вона не збагнула б їх умовної цінності. Вона б лише пошкодувала, що, маючи в руках таку суму, позбавлена можливості скористатися з цього.

Після зустрічі з Друе бідна дівчина не чула під собою ніг від хвилювання. Вона трошки соромилася думки, що не

знайшла в собі сил відмовитись. Але ж потреба в грошах була така пекуча! Тож як було не радіти? Тепер вона купить гарненький новий жакет! А ще – чепурні черевики з гудзиками. І панчохи, і спідницю, і ще, ще... Знову, як і тоді, коли вона підраховувала свій майбутній заробіток, Керрі, в полоні нестримних бажань, значно переоцінила купівельну спроможність отих грошей.

Зате у неї склалося зовсім інше уявлення про Друе. Який він хороший, добрий, щирий. В ньому не відчувалось нічого лихого. Він позичив їй грошей, бо в нього добре серце, він розумів, що вона їх потребує! Певна річ, він не дав би такої суми бідному юнакові. Але не треба забувати, що бідний хлопець, цілком природно, не міг би так зворушити його, як молода дівчина. Зауважимо, що прекрасна стать завжди впливала на його почуття. Жадання вирувало в ньому повсякчас. Правда, коли йому на очі траплявся жебрак, що благов: «Згляньтесь, містере, я конаю з голоду», – він ніколи не відмовляв, і з готовністю подавши стільки, скільки вважав за потрібне, одразу ж і забував про це. Бо не став би міркувати й філософствувати з цього приводу. Йому взагалі не властиві були усіякі розумування. То був метелик – веселий і безжурний, що кружляв навколо квітки. Мабуть, позбавившись свого становища, зазнавши тяжких ударів долі, він став би таким же беспорядним, як і Керрі. Так само розгубленим і, коли хочете, таким же вартим жалю.

Що ж до його загравань із жінками, то він не мав на дум-

ці нічого лихого і не вважав, що ті стосунки, які він прагнув зав'язати, можуть їм зашкодити. Він любив залицятись до жінок, підкоряти їх своїми чарами. Він не був холодним, підступним негідником. Просто його вроджені нахили тягли його до цього, як до найвищої насолоди. Він був марнославний, хвалькуватий і втрачав голову від гарного личка, наче дурненький. Якийсь цинічний негідник обдурив би його так само, як він легко умів сподобатися гарненькій фабричній робітниці. Успіх Друе у торговельних справах пояснювався його добродушною вдачею і доброю репутацією фірми. Отак і крутився він поміж людей, сповнений невичерпної життєрадісності. Однак про нього ніяк не можна було сказати, що в нього є якась духовна сила чи інтелект, що в нього є глибокі й благородні думки. Навряд чи почуття тривали в нього довше, ніж мить. Сафо назвала б його «свинею»; Шекспір сказав би про нього: «Жвава дитина». Старий пияк Каріо вважав його розумним, здібним, метикованим. Одне слово, він був хорошою людиною в його власному розумінні цього слова.

Керрі таки взяла в нього гроші. І це було найкращим доказом того, що у ньому було щось щире й привабливе. У підступного, низького чоловіка з лихими намірами вона не взяла б і кількох центів, якою б личиною дружби той не прикривався. Люди з наївним поглядом на життя не такі вже й безпорадні. Адже природа навчила диких тварин тікати перед лицем невідомої небезпеки. Скажімо, прищепила ма-

ленькому бурундуку незрозумілий жах перед змією. «Господь оберігає свої створіння» – ці слова стосуються не тільки тварин. Наївна Керрі, мов та овечка, керувалась у своїх вчинках інстинктом. Залицяння ж Друе не збудили в ній того інстинкту самозбереження, дуже сильного у таких безпосередніх натур.

Коли дівчина пішла, він привітав себе: здається, зумів справити на неї добре враження. Чорт, це просто обурливо, що молодим дівчатам доводиться отак поневірятись! Уже холоднеча, а у неї немає у що вдягнутись! Просто жах! Зараз же треба піти до «Фіцджералда і Моя» і викурити заспокійливу сигару. Він згадував личко Керрі, і ноги поспіхом несли його.

Керрі повернулась додому в такому піднесеному настрої, що не могла його приховати. Але несподівані гроші принесли з собою цілий ряд ускладнень, які її неабияк непокоїли. Як же купити собі щось із одягу? Адже Мінні знає, що у неї їх немає? Ще не дійшовши додому, вона зрозуміла: це неможливо! Які пояснення вона могла б дати?

– Ну як? – спитала Мінні, маючи на увазі її пошуки.

Керрі не мала звички обманювати і, почувавши одне, говорити протилежне. Якщо вже ухилитися від правди, то принаймні тоді, коли в цьому є нагальна потреба. Отже, щоб не скиглити, адже на душі було так радісно, вона усміхнулась:

– Мені дещо обіцяли!

– Де? – скинулась сестра.

– У магазині «Бостон».

– Точно пообіцяли? – допитувалась Мінні.

– Завтра дізнаюся, – відповіла Керрі, не маючи охоти брехати довше, ніж це необхідно.

Мінні відчула, що в Керрі поліпшився настрій, і вирішила, що це слухна нагода, щоб розтлумачити сестрі, якої думки Гансон про ці її спроби переїзду до Чикаго.

– А коли тобі не вдасться одержати це місце... – вона затнулася.

– Якщо я найближчим часом не знайду нічого, то, мабуть, поїду додому.

Мінні швидко підхопила:

– Гансон теж вважає, що так буде краще, принаймні на зиму...

Керрі одразу все зрозуміла: їм не хочеться тримати на шій безробітну. Вона не сердилася на Мінні, та й на Гансона теж. Але сидючи оце зараз і міркуючи над словами сестри, дуже раділа, що у неї є гроші Друе.

– Авжеж, – промовила вона розважливо, – я теж так гадала.

Вона не сказала, що від цієї думки все в ній обурювалося! Що чекало її в Колумбія-Сіті? Хіба вона не знає тамтешнє нудне, одноманітне життя? А тут – величезне, таємниче місто, яке все ще притягувало до себе, як магніт. Те, що вона встигла побачити, лише натякало на всі можливості, які

в собі воно таїло. І що ж тепер – зректися цього всього і повернутись до нужденного існування? Їй хотілося волати від самої думки про це!

Керрі рано прийшла додому. Сховалась у вітальню, щоб усе обдумати на самоті. Що ж робити? Не може бути й мови, щоб купити собі обнови і заявитися в них тут! Частина з цих двадцяти доларів доведеться залишити на той випадок, коли треба буде їхати додому. Треба ж заплатити за проїзд, бо вона нізащо не буде позичати у Мінні. Ну гаразд, а як же вона пояснить, де хоча б на це дістала гроші? Якби їй вдалося щось заробити, як легко б тоді все це владналося!

Вона знов і знов поверталася до цього заплутаного вузла. Завтра вранці Друе чекатиме, що вона прийде у новому вбранні, а це ж неможливо! Гансони, зі свого боку, чекають, щоб вона вже збиралася додому. Вона охоче пішла б від них. Але ж не додому! Вона уявила собі, як вони подивилися б на те, що вона десь дістала грошей, не працювавши. Жахливо, що вона ці гроші взяла – їй стало соромно... Вона була геть пригнічена тим, як усе складалося. Поки була з Друе – все було легко й ясно. А зараз – така заплутаність і безнадія! Куди гірше, ніж було досі: нібито й є допомога, і не можна з неї скористатися...

У неї зовсім зіпсувався настрій, і за вечерею Мінні подумала, що в сестри був тяжкий день. Зрештою, Керрі вирішила, що поверне гроші Друе. Не треба було їх брати! То була помилка. Завтра вона з самісінького ранку вирушить шука-

ти роботу. Опівдні, як було умовлено, зустрінеться з Друе і все йому скаже. І коли рішення було прийнято, на серці в неї стало дуже тяжко, і її знову охопив розпач.

Дивна річ: досить їй було взяти гроші в руки, вона одразу відчула полегшення. І навіть після цих розпачливих думок вона забувала про все – і двадцять доларів здавалися чимось чудовим, чарівним! Ох, ці гроші, гроші! Яке щастя їх мати! Якби зараз їх було вдосталь, як легко розвіялися б усі ці турботи!

Керрі встала досить рано встала і пішла з дому. Рішення шукати роботу було не дуже тверде, однак гроші, що лежали в кишені і принесли їй стільки клопотів, робили думку про роботу трохи легшою. Вона йшла кварталом оптових фірм. Ось зараз треба ввійти і спитати. Серце в неї стислося, ноги несли її далі. «Яка ж ти боягузка!» – казала вона сама до себе. Але ж вона стільки ходила й питала! Все одно – результат буде той самий. Вона все йшла і йшла, тоді нарешті зайшла на одну фабрику. Все повторилося, як і дотепер. Керрі вийшла, почувуючи, що щастя її зрадило. Марні намагання!

Майже бездумно дійшла до Дірборн-стріт. Тут містився великий універсальний магазин «Ярмарок» із нескінченними вітринами, безліччю візків для покупок. Тут вирував натовп покупців. Це видовисько хутко відвернуло її від сумних думок. Сюди вона збиралася прийти, щоб купити собі обнови! Та щоб хоч трохи розважитись, може ж вона нарешті просто поглянути, що продають?

Чи є щось миліше в нашому житті, ніж отой стан піднесення, в якому ми перебуваємо інколи, охоплені бажанням щось придбати, та ще й маючи на те гроші? Вагання, докори сумління, нерішучість... Саме в такому стані була Керрі, коли почала блукати розкішним магазином, серед безлічі речей, виставлених тут. Ще відтоді, коли вона приходила сюди шукати роботу, у неї склалася дуже висока думка про цей магазин. Зараз вона спинялася перед кожною річчю, яку раніш поспішала проминути. Її юне серце палало од бажання усім цим заволодіти! Як гарно вона виглядала б ось у цьому, а оте – якої б надало привабливості! Натрапивши на корсетний відділ, вона завмерла мрійливо перед багатством барв і мережив. Досить лише зважитись і якийсь з цих див належатиме їй...

Вона надовго затрималася також і в ювелірному відділі. Розглядала сережки, браслети, персні, ланцюжки... Чого б тільки вона не віддала, щоб мати все це! А як чарівно вона виглядала б у таких прикрасах!

Та головною метою були все-таки жакети. Керрі одразу помітила один – не схожий на інші, кофейного кольору, з великими перламутровими гудзиками – крик моди тієї осені. Вона ще походила по магазину, щоб переконатися, що нічого ще кращого там немає. Проходячи поміж скляними шафами й полицями, де були виставлені зразки, вона із задоволенням переконалась, що вибрала найкращу річ. І весь час вагалася: може таки купити цю річ? Вона так милує око... Але згада-

ла про справжній стан речей. Полудень катастрофічно наближався, а вона так ні на що й не зважилась! Ні, треба йти і повернути гроші!

Друе стояв на розі, чекаючи її.

– Добрий день, Керрі... А де ж жакет і... – він спантеличено глянув на її ноги – ...і черевики?

Керрі збиралася розсудливо пояснити своє рішення, але це запитання все сплутало.

– Я прийшла сказати, що... не можу взяти ці гроші...

– Ах, он воно що! – вигукнув Друе. – Ну, в такому разі ходімо зі мною. Завітаємо зараз до «Партріджа».

Керрі пішла як заведена. В одну мить розлетілися й зсезли всі сумніви й гризоти. Вона ніяк не могла пригадати найбільш вагомих доказів, які мала викласти, та обставин, які збиралась пояснити.

– Ви вже снідали? Мабуть, ні. Давайте зайдемо он туди, – і Друе спрямував кроки до вишуканого ресторану на Монро-стріт, неподалік Стейт-стріт.

– Я нізащо не повинна брати у вас гроші... – тихо сказала Керрі, коли вони розташувалися в затишному куточку і Друе замовив снідання. – Я не можу вдягти такі речі там. Родичі... не зрозуміють, звідки я їх узяла.

– То що ж ви думаєте робити? – заглянув Друе їй в очі. – Обходитися без необхідного?

– Мабуть, поїду додому... – сказала вона сумно.

– Оце вже годі! – промовив він рішуче. – Ви просто над-

то сушили мізки над цим. Я зараз скажу, що вам треба зробити. Кажете, що не можете носити ці речі там? То чом вам не найняти мебльовану кімнату, скажімо, на тиждень. І не залишити там ці речі?

Керрі похитала головою. Вона, як усі жінки, опиралася, щоб потім піддатись умовлянням. А він будь-що мав розвіяти її сумніви і прокласти шлях для інших думок.

– Навіщо вам додому? – спитав він.

– Але ж я не можу знайти тут ніякої роботи!

– Родичі, мабуть, не хочуть вас лишати у себе? – здогадався він.

– Вони не можуть, – пояснила Керрі.

– Я скажу, що вам треба робити: тримайтеся мене! Тепер я про вас подбаю!

Керрі покірно слухала його. На збентежену дівчину ці слова діяли так, ніби раптом розчинилися двері і з них привітно війнуло свіже повітря. Здавалось, Друе на все дивився щиро і зичливо, як вона, і він був такий ласкавий з нею... Охайний, вродливий, чудово вдягнений і такий милий. Справжній друг...

– Ну що ви там робитимете, в Колумбія-Сіті? – продовжував він, і це запитання викликало в її уяві картини нудного існування, яке вона полишила. – Там же нічогосінько немає цікавого. Чикаго – ось місце, де треба жити! Ви можете тут найняти затишну кімнату, одягтися належно, а згодом і робота знайдеться!

Керрі дивилась у вікно на залюднену вулицю. Ось воно, чарівне велике місто... Чудово, коли є гроші... Розкішний екіпаж із парою гнідих рисаків промчав вулицею, в глибині, на фоні дорогої оббивки, сиділа молода дама.

– Що вас там дома чекає? – допитувався Друе.

Це прозвучало щиро, без усякої лихої думки. Він просто подумав: це дівчатко буде позбавлене там всього, заради чого варто жити!

Керрі сиділа нерухомо, втупивши погляд у вікно. Вона напружено думала: як їй вчинити? Адже родичі сподіваються, що вона на цьому тижні поїде додому.

А Друе знову заговорив про те саме:

– Чому б вам не купити гарненького жакета? Це ж вам потрібно. Гроші я вам позичу, про це не турбуйтеся зовсім. Ви можете винайняти хорошу окрему кімнату. Я вас не скривджу, не бійтесь...

Керрі зрозуміла, куди він хилить, але думки плуталися. Вона тільки почувала, як ніколи виразно, всю безвихідь свого становища.

– Якби ж тільки знайти якусь роботу...

– Обов'язково знайдете, якщо залишитесь тут! – підхопив Друе. – А як поїдете, то вже нічого не вийде. Ваші родичі не хочуть, щоб ви в них лишались? То чому б вам не погодитись жити окремо? Я не турбуватиму вас, не бійтесь. А коли влаштуєтесь як слід, може, щось і проясниться.

Він не спускав очей з її гарненького личка і ставав усе

красномовніший. Це чарівне наївне дівча його вабило – в цьому не могло бути й сумніву. В ній почувалась якась невідома таїна, і взагалі вона чимось відрізнялася від звичайних продавщиць, що їх повно по крамницях. Зрештою, вона не була дурненькою.

Керрі й справді мала багатшу уяву і розвиненіший смак, ніж навіть у Друе. Вона мала тонку душу, це й породжувало її пригнічений настрій і почуття самотності. Її убоге платтячко було досить чепурне, та й голівку вона схилила так граціозно...

– Ви гадаєте, я змогла би щось знайти? – спитала вона.

– Авжеж, – сказав він і простягнув руку, щоб налити їй чаю. – Покладайтесь на мене.

Вона звела на нього погляд, і він підбадьорливо усміхнувся.

– Знаєте, що ми зробимо? Зараз же зайдемо – тут недалеко – у магазин «Партрідж», і ви собі там виберете, що захочете. Потім підшукаємо для вас кімнату, і ви там зможете залишити свої речі. А увечері – до театру!

Керрі заперечливо похитала головою.

– Ну, гаразд, повернетесь до своїх – так навіть краще. Вам зовсім не треба зоставатися в готелі. Кімната буде найнята, щоб ви там могли залишити свої нові речі.

До кінця обіду вона все ще вагалась, як їй діяти.

– Люба Керрі, ходімо подивимось на жакети, – запропонував він.

Як тільки вони опинилися в магазині, розкіш модного одягу миттю прикувала увагу Керрі. Після смачних страв, у товаристві життєрадісного Друе запропонований план здавався їй цілком здійсненним. Вона оглянула жакети і вибрала подібний до того, який так сподобався їй у «Ярмарку». Коли вона тримала його в руках, то він здавався їй ще кращим. Продавчиня допомогла їй приміряти – жакет сидів, як на неї пошитий. Обличчя Друе розпромінилося, коли він побачив, як змінилася її постава: вигляд у дівчини став зовсім елегантний.

– Саме те, що треба! – заявив він.

Керрі крутилася перед дзеркалом, їй справді приємно було помилуватись на себе. На щічках запалав рум'янець.

– Беремо! – рішуче повторив Друе.

– Але ж він коштує дев'ять доларів! – стурбувалась Керрі.

– Ну й що з того? Купуймо, – настоював Друе.

Вона вийняла з гаманця одну банкноту. Продавчиня спитала, чи вдягне вона жакет одразу? Вийшла, повернувшись із рештою. Справу було зроблено.

Від «Партріджа» вони пішли у магазин взуття, де Керрі приміряла черевички. Побачивши, як гарно вони виглядають на її ніжках, Друе замиловано сказав:

– Не скидайте!

Але Керрі похитала головою: вона ж має повернутись до сестри. Друе за одним заходом купив їй ще й сумочку, потім рукавички, а вона за його порадою придбала й панчохи.

– А завтра, – сказав він, – ви підете і купите собі ще й спідницю.

Все це Керрі робила з якимось тривожним передчуттям. Вона все більше заплутувалась, але міцніше хапалася за думку, що шлях до відступу ще відкритий.

Друе знав, де можна винайняти кімнату на Вобеш-авеню. Показавши Керрі на будинок, до якого вони підійшли, він застеріг:

– Дивіться ж, тепер ви – моя сестра...

Він уміло вів переговори з хазяйкою, уважно все оглянув, вибрав, покритикував щось, обміркував і зрештою все владнав.

– Її речі прибудуть через день-два, – заявив він вдоволеній хазяйці.

Коли вони zostалися в кімнаті самі, Друе ні на йоту не змінив своєї поведінки. Він продовжував триматися так, наче вони були ще на вулиці. Керрі залишила в кімнаті свої покупки.

– Ну, що ж, – огледівся Друе. – Чому би вам не переїхати сьогодні ж?

– О ні! Я не можу! – відповіла Керрі.

– Але чому?

– Я не хочу отак раптово піти від них...

Він знову повернувся до цієї теми, коли вони вже йшли вулицею. День видався теплий, сонячний, вітер зовсім ушух. Із цієї розмови з Керрі Друе вже мав до дрібниць точне уяв-

лення про ту атмосферу, яка панувала в квартирі її сестри.

– Облиште, Керрі, – сказав він лагідно. – Їх це дуже мало стурбує, запевняю. Я вам допоможу все владнати.

Його слова заколисували, всі лихі передчуття кудись зникли. Спочатку він покаже їй місто, а невдовзі допоможе знайти якусь роботу. Друє сам вірив у свої слова. Він має поїхати у справах, а вона зможе тим часом працювати.

– Знаєте, що вам треба зробити? – сказав він. – Підіть зараз до них, візьміть там свої речі і повертайтеся.

Вона довго думала над цим і, зрештою, погодилась. Домовились, що він чекатиме її на розі Пеорія-стріт. Вона має з'явитись там о пів на дев'яту.

Увечері Керрі була вдома, о шостій рішення було прийняте.

– Ну як, знов нічого? – спитала Мінні, маючи на увазі те місце, яке нібито обіцяли Керрі в магазині «Бостон».

Керрі скоса поглянула на сестру і відвела погляд.

– Ні.

– Схоже, не варто більше й шукати цієї осені, – зітхнула Мінні.

Керрі нічого не відповіла.

Прийшов додому й Гансон, як завжди, відсторонений. Він мовчки помився і пішов читати свою газету. За вечерею Керрі опанував неспокій. Її власні плани непокоїли її, пригнічувала й думка, що тут вона – небажаний гість.

– Ну як, нічого не знайшли? – спитав Гансон.

– Поки що ні.

Він їв далі, а невідступна думка свердлила: яка це морока, що вона тут сидить! Час уже їхати додому, і квит. А вже як поїде додому, він нізащо не допустить, щоб вона знов повернулася весною.

Керрі з жахом думала про те, до чого готувалась, але втішала себе тим, що принаймні цьому нестерпному існуванню настане край. Вони не перейматимуться. Особливо Гансон. Йому байдуже, що з нею буде.

Після вечері Керрі пішла у ванну. Тут ніхто їй не міг завадити. Вона написала записку:

«Прощавай, Мінні! Я не поїду додому, бо вирішила залишитися в Чикаго і шукати роботу. Не турбуйся про мене. Все буде гаразд».

У вітальні Гансон, як завше, читав газету. Керрі допомогла Мінні помити посуд і прибрати. Потім вона сказала:

– Піду постою трохи внизу.

Вона ледве могла вгамувати нервові тремтіння.

Мінні пригадала Гансонові зауваги.

– Свен вважає, що не годиться стояти там, – промовила вона.

– Он як? – перепитала Керрі. – Я недовго, це востаннє...

Вона надягла капелюшок і постояла перед столиком у маленькій спальні, не знаючи, куди покласти записку. Нарешті засунула її під головну щітку Мінні.

Коли вхідні двері зачинилися, вона спинилася на мить.

Що вони подумують? Дівчину раптом вразила незвичність її вчинку. Вона повільно спустилася вниз, оглянулася на освітлені сходи і попростувала вулицею, удаючи, ніби вийшла на прогулянку. Досягнувши рогу, Керрі прискорила крок.

А в цей час Гансон вийшов з вітальні до дружини і спитав:

– Керрі знову стирчить унизу?

– Так, – відповіла Мінні, – але вона обіцяла, що це во-
станне.

Він підійшов до дитини, що гралася на підлозі, і почав бавити її, тицяючи в неї пальцем.

Друє в збудженому настрої чекав на розі.

– Ось і ви, Керрі! – промовив він, коли струнка дівоча постать наблизилась до нього. – Ну як, усе благополучно? Чудово, давайте візьмемо кеб.

Розділ VIII

Провісники зими. Хто відгукнеться?

Як часом билинку жене вітер, так недосвідченою людиною грають природні сили, під владою яких перебуває все-світ. Наша цивілізація ще не вийшла з певної стадії свого розвитку. Людей уже не можна назвати тваринами, бо ми не керуємось виключно інстинктом. Але ще навряд чи можна їх назвати людьми в повному розумінні. Бо ми не завжди керуємось розумом. Тигр не відповідає за свої вчинки – його озброїла природа. Він від народження підкоряється її законам, не усвідомлюючи, що перебуває під їх захистом. Людина вже надто віддалилась від джунглів, майже виробила самостійну волю, а тому вроджені інстинкти ослабли. Якби ж то воля настільки розвинулася, щоб цілком замінити інстинкти! Людина вже уповні свідома, щоб не підкорятись завжди інстинктам і природним бажанням. Але ще надто слабка, щоб повсякчас їх перемагати. Вона слухняно підкорялася цим потягам, поки була твариною, але, ставши людиною, ще не зовсім навчилася приборкувати їх. Проміжний стан позбавлений рівноваги: людина не у згоді з природою й з інстинктами, але не у повній злагоді й з розумом, керованим її незміцнілою волею. Отож людина – як билинка під

вітром: кожен порив пристрасті її підхоплює. І вона підкоряється то інстинктам, то розумові, звідси – неминучі помилки. Вона виправляє їх, падає, знов піднімається. Це істота, вчинки якої неможливо передбачити. Єдине, чим можна себе потішити, це думка, що еволюція не припиняється, а ідеал – то світоч негасимий. Людина не одвічно вагатиметься отак – поміж добром і злом. Коли це змагання між самостійною волею й інстинктом закінчиться, і глибоке пізнання світу призведе нарешті до цілковитої заміни інстинкту волею, тоді й зникне людська хтивість. Стрілка пізнання буде міцно й неухильно прямувати до єдино гідної мети – істини.

У Керрі, як і в усіх, між інстинктом і розумом, між бажанням і досвідом тривала постійна боротьба. Керрі досі йшла за покликом своїх прагнень – швидше пливла за течією, ніж прямувала у наміченому напрямі.

Уранці, після неспокійної ночі (хоч навряд чи домішувались до цієї тривоги смуток, туга чи любов), Мінні знайшла записку і вигукнула:

– Ну от, що ти на це скажеш?

– А що там? – спитав Гансон.

– Керрі кудись помандрувала!

Гансон скочив з ліжка незвично жваво і прочитав записку. Тоді злегка цмокнув язиком, як ото підганяють коней, то була єдина реакція.

– Як ти гадаєш: куди вона могла піти? – спитала збентежена Мінні.

– А я знаю? – відповів він, і в очах його спалахнула зверхність. – Пішла, то й пішла, тим гірше для неї.

Мінні стурбовано похитала головою.

– Ох! – зітхнула вона. – Вона сама не розуміє, що народила...

– Ну що ж, – Гансон потягнувся. – Чим ти можеш їй зарадити?

Мінні була все ж таки щиріша. До того ж вона краще уявляла собі все, що могло загрожувати Керрі.

– Лишенько... – знов зітхнула вона. – Бідолашна сестричка...

Саме в той час, коли точилася ця розмова, – десь о п'ятій ранку, – наша маленька завойовниця долі спала тривожним сном у своєму прихистку.

Для Керрі в її новому становищі найважливішим було те, що в ньому крилися різноманітні можливості. Керрі не прагнула лише дрімотного існування в затишку й розкошах. Вона крутилася в ліжку, налякана власною рішучістю, рада, що тепер вільна, але й стурбована думками про те, чи знайде якусь роботу. І чого можна чекати від Друе?

Що ж до цього достойного джентльмена, то для нього майбутнє було цілком прозоре. Він не міг утриматись від того, що манило. Але не міг так розвинути душу, щоб хоч прагнути поводитись інакше. Вроджена чутливість вела його одвічною стежкою мисливця за здобиччю. Блаженство з юною дівчиною було не менш необхідне, ніж щоденний ситний сніда-

нок. Що б він не робив, він здатен був лише до слабеньких порухів сумління. І лише такою мірою доступне було йому усвідомлення зла й гріха. Отже, повторимось, докори сумління були, але в зародковому стані.

Другого дня він пішов провідати Керрі. Вона приймала його в своїй кімнаті. Він був все такий же – веселун і жартівник.

– Ну, що? – промовив він, оглядаючись. – Чого зажурились? Ходімо поснідаємо. Нагадаю: вам треба сьогодні купити дещо з одягу.

Керрі глянула на нього, і в її великих очах відбилися всі сумніви, які гризли її.

– Спочатку хотілося б знайти якусь роботу... – похнюпилась вона.

– Та знайдете! – відмахнувся Друе. – Навіщо турбуватись про це зараз? Спочатку влаштуйтеся як слід, огляньте місто. Я вас не скривджу, не набридатиму.

– Я знаю... – не зовсім упевнено відповіла вона.

– Ви в нових черевиках? Ану, пройдіться. Чудово, чорт забирай! Одягніть-но жакетку.

Керрі слухняно вдягла.

– Справді, сидить, як наче на вас шита! – зауважив він і торкнувся її талії, потім відступив на кілька кроків і оглядів ще раз із щирим захопленням.

– Кажу, вам потрібна ще нова спідниця. А поки що – снідати!

Керрі одягла капелюшок.

– А рукавички? – нагадав він.

– Ой, вони тут, – вона вийняла їх з ящика шифоньєрки.

– Ну, то ходімо? – він узяв її під руку.

Так розвіялися вчорашні передчуття.

І це повторювалося раз у раз. Друє не лишав її на самоті.

Лише кілька разів вона блукала одна; майже весь час він водив її по місту. Вони придбали для неї у «Карсона і Пайрі» гарненьку спідницю і блузку. На запропоновані гроші вона накупила ще різних дрібничок до одягу і, зрештою, змінилася до невпізнання! Це була геть зовсім інша дівчина! Дзеркало переконувало її в тому, що вона давно підозрювала в собі. Вона – гарненька, авжеж, безперечно! Як їй до лиця оцей капелюшок! А очі – хто скаже, що у неї не чарівні очі? Прикусивши рожеву губку, вона крутилася коло дзеркала, і вперше в житті її охопив трепет від усвідомлення своєї вабливості. А Друє був такий щедрий!

Якогось вечора вони побували в театрі. Дивилися «Мікадо» – найпопулярнішу в той час оперету. Тоді вирішили спочатку зайти до ресторану «Віндзор» на Дірборн-стріт, досить далеко від дому, де тепер жила Керрі.

Здійнявся холодний вітер. З вікна своєї кімнати Керрі бачила небо на заході, де ще танули рожеві зблиски, поступаючи щільній синяві вгорі. Спускались сутінки. Рожева хмаринка, довгаста й тонка, ніби острів у далекому океані, ма-

ячіла над обрієм. Дерева обабіч вулиці хитали голим віттям. І все це раптом нагадало Керрі далеку картину, бачену грудневими вечорами з вікон рідної домівки.

Вона раптом завмерла, заломила руки зі стогоном.

– Що з вами? – сполошився Друе.

– Ах, сама не знаю... – губи в неї затремтіли.

Він відчув її настрій і, обійнявши за плечі, поплескав підбадьорливо по руці.

– Годі, люба, – промовив ніжно, – усе буде добре.

Вона зібралася, одягла жакет.

– Сьогодні, мабуть, вам і боа треба прихопити.

Вони пішли по Вобеш-авеню до Адамс-стріт. Із вітрин магазинів уже лилися потоки золотавого світла. Газові ліхтарі шипіли над головою, а ще вище угорі світилися вікна височенних ділових центрів. Холодний, поривчастий вітер налітав зусібіч. Навкруги все вирувало – саме закінчилася ошостій робота, і тепер люди, штовхаючись, квапились додому. Коміри верхнього одягу піднялися, капелюхи низько насунулися. Молоденькі робітниці із щебетом і сміхом пробігали по двійко, по четверо. Усе навкруги сповнилося повнокровним життям.

Раптом Керрі зустрілася з чийось поглядом. То була бідно вдягнена дівчина з гурту. Від її зношеного, обвислого вбрання, старенького жакету і всього вигляду віяло злиднями.

Керрі впізнала дівчину. То була одна з робітниць, що пра-

цювали на взуттєвій фабриці. Дівчина глянула на неї якось невпевнено, потім повернула голову і подивилась услід. У Керрі було таке почуття, ніби її накрила велетенська хвиля. Вона наче знову опинилася в старому вбранні біля машини – і аж здригнулася. Друе нічого не помітив, поки Керрі не наскочила раптом на якогось перехожого.

– Ви що, задумалися? – усміхнувся він.

Після обіду вони пішли в театр. Вистава дуже сподобалась Керрі. Багаті барви і яскравість видовища заповнили її. Збуджена уява вже перенесла її в далекі краї. Скрізь було товариство вельможних і могутніх людей. А після спектаклю її зачарували екіпажі при вході і натовп елегантних дам.

– Заждіть хвилинку, давайте подивимось, – сказав Друе, затримуючись в розкішному вестибюлі, де дами і мужчини зливались в один потік. Шелестіли мереживні спідниці, кивали голівки, білі зубки блищали крізь напіввідкриті губи.

– Шістдесят сім! – то швейцар називав номер екіпажа. Його голос пролунав гучно, але доречно.

– Як гарно... – промовила Керрі.

– Справді чудово! – погодився й Друе.

Цей парад уборів і веселощів справляв на нього не менше враження, ніж на Керрі. Він палко стиснув її руку. Коли виходили, вона звела на нього погляд, усміхаючись; її рівні зубки блищали, а очі сяяли. Він прошепотів, нахилившись до неї:

– Ви сама чарівність...

Цієї миті просто перед ними швейцар навстіж розчинив дверцята екіпажа і допоміг якимось дамам сісти.

– Тримайтеся мене, і у вас теж буде екіпаж! – пожартував Друе.

Керрі ледве слухала – голова в неї йшла обертом у цьому вирі життя.

Вони звернули ще в ресторан – перекусити після вистави. У Керрі промайнула віддалена згадка, що час уже пізній. Але життя її тепер було підпорядковане іншим звичаям. Якби в неї встигли виробитися нові звички, вони, безперечно, проявилися б у цю мить.

Дивна річ – звички... Скажімо, хтось встає зрання з ліжка, щоб прочитати молитву, але не з побожності, а за звичкою. Не зробивши чогось узвичаєного, людина відчуває, ніби щось свердлить в її мозку, непокоїть, насправді це від того, що людина зійшла з уторованої стежки, а видається, що це – докори сумління або тихий внутрішній голос, який кличе на праведну путь. Якщо відхилення досить суттєве, потяг звички буває такий сильний, що примушує свою несвідому жертву повернутися до узвичаєного. «Ну от, хвалити Бога, я виконав свій обов'язок», – міркує така проста душа, хоча в дійсності вона тільки повторила те, що робила безліч разів.

У Керрі не було сталих моральних принципів, засвоєних у рідному домі. Якби вона жила під владою таких принципів, то злякалася б іще більше. Отож вечеря вийшла дуже весела. Все впливало на дівчину – різноманітні свіжі враження,

голос невловної, але відчутної пристрасті, якою палав Друе. Оці страви, ще незвична розкіш... Вона вмиротворено слухала свого співрозмовника. Вона знову була жертвою гіпнотичного впливу великого міста.

– Ну, гаразд – підвівся Друе. – Нам час іти!

Вони давненько сиділи над порожніми тарілками, і їхні очі раз по раз зустрічалися. Керрі не могла не відчувати трепетної сили, яка світилася в погляді Друе. У нього була звичка, розповідаючи щось, торкатися її руки, ніби щоб наголосити сказане. І тепер, говорячи, що час іти, він ніжно торкнувся її пальців.

Вони підвелися і вийшли на вулицю. Ділова частина міста вже спорожніла, лише зрідка можна було помітити спізнілого перехожого, що недбало крокував насвистуючи. Проїхав нічний вагон конки, виднілись яскраво освітлені вікна ще не зачиненого ресторану. Вони помалу простували Вобеш-авеню. Друе невгаваючи розважав Керрі, викладаючи все, що знав цікавого. Вів її під руку, міцно притискаючи її лікоть до себе. Час від часу, сказавши якийсь дотеп, він кидав погляд на дівчину, і тоді їхні очі зустрічались. Нарешті вони дійшли до її ганку, і Керрі піднялася на сходинку. Її голова була на одному рівні з його головою. Він узяв її руку в свою і ніжно стиснув, пильно поглядаючи на неї. А вона в легкій задумі задивилася кудись.

Приблизно в цей же час Мінні міцно спала, втомлена

неспокійними думками, що тривожили її весь вечір. Вона заснула якось незручно, підібгавши під себе лікоть. Від напруження м'язів у сонному мозку – сум'ятливе марення. Їй снилося, що вона й Керрі опинилися десь поблизу старої вугільної копальні. Видно було високу під'їзну колію і купи вугілля. Перед ними була глибока шахта, вони зазирали туди і побачили купу вогкого каміння там, у глибині, де стіни шахти губились у невиданих сутінках. Стара кабіна звисала над шахтою на стертому канаті.

– Давай спустимось, – запропонувала Керрі.

– Ой, ні! – злякалась Мінні.

– Та ну ж бо, ходімо! – наполягала на своєму Керрі.

Вона стала тягти до себе кабіну, незважаючи на протести Мінні, і вже почала спускатися.

– Керрі! – гукала відчайдушно Мінні. – Керрі, вернись! – Але Керрі вже була внизу, темрява зовсім поглинула її.

Мінні поворошила рукою.

Таємнича місцевість раптом змінилась: тепер Мінні опинилася над якимсь незнайомим водним простором, – вона ще ніколи досі не бачила стільки води. Вони з Керрі стояли чи то на пагорбі, чи на довгому мисі – Керрі десь аж у кінці. Вони оглядаються довкола, аж тут вода починає заливати місцину, де вони стоять. Мінні чує, як вода хлюпоче набігаючи.

– Іди сюди, Керрі! – кличе Мінні, але Керрі дереться кудись далі. Вона вже так далеко, що її й не докликешся.

– Керрі! – гукає Мінні. – Керрі!

Її власний голос звучить ніби звідкись здалеку, а темні води вже заливають усе. Вона йде геть, приголомшена, ніби щось утратила дорого. Її огортає така туга, як ніколи в житті...

У стомленому мозку картини повсякчас змінювались, виникали дивні примари, що потім зливались до купи. Останнє видіння примусило її голосно скрикнути. Вона побачила, як Керрі, що видиралася на якусь скелю, раптом оступилася, пальці її розтулились і вона полетіла у прірву.

– Мінні! Що з тобою? Та прокинься ж! – стурбований Гансон термосив дружину за плече.

– Що... що таке? – питала Мінні спросоння.

– Прокинься, – відказав чоловік, – і повернися на другий бік. Ти мариш уві сні.

Десь через тиждень Друе, як завжди елегантний і жвавий, завітав у бар Фіцджералда і Моя.

– Привіт, Чарлі! – зустрів його Герствуд, визираючи з-за дверей свого кабінету.

Друе наблизився і заглянув до управителя.

– Тож коли їдете? – спитав Герствуд.

– Скоро вже, – відповів Друе.

– Цього разу вас майже не видно, – зауважив Герствуд.

– Так, я був зайнятий, – таємниче відповів Друе.

Вони ще кілька хвилин порозмовляли про те, про се.

– А знаєте що? – сказав Друе. Йому щось раптом спало на думку. – Мені б хотілося якось увечері витягти вас звідси.

– Куди ж це? – здивувався Герствуд.

– До мене додому, звичайно, – загадково мовив Друе.

Герствуд глянув лукаво, і ледве помітна посмішка промайнула на його губах. Пильний погляд вивчав обличчя Друе, тоді він відповів тоном джентльмена:

– Гаразд, охоче прийду.

– Ми чудово пограємо в карти.

– Можна прихопити з собою пляшечку шампанського? – спитав Герствуд.

– Авжеж, – відповів Друе. – І я вас з кимось познайомлю.

Розділ ІХ

У світі умовностей.

Зелене око заздроців

Будинок на Північній стороні, поблизу Лінкольн-парку, де мешкав Герствуд, належав до звичайного на ті часи типу будинків. Триповерховий особняк, нижній поверх якого починався трохи нижче рівня вулиці. Фасад із великим еркером на другому поверсі виходив на маленький газон десь двадцять п'ять фунтів завдовжки і десять завширшки. Ще дворик із стайнею між огорожами сусідніх садиб. Там Герствуд тримав свого коня й екіпаж.

У будинку на десять кімнат мешкали Герствуд, його дружина Джулія, син Джордж (молодший) і дочка Джессіка. А ще була й служниця, раз у раз інша, бо догодити місіс Герствуд було нелегко.

– Джордже, я вчора відпровадила Мері, – цими словами вона нерідко починала розмову за обіднім столом.

– Гаразд, – згідливо кивав Герствуд, бо йому давно вже нав'язла в зубах ця тема.

Домашній затишок – це райський сад, немає в світі нічого ніжнішого, нічого лагіднішого, що, з дитинства оточуючи й живлячи, так надійно прищеплювало б людям стійкі моральні правила. Хто не зазнав цього благодійного впливу, той

ніколи не зрозуміє, чому від звуків гарної музики на очі на- бігає сльоза. Не збагне ніколи і тих таємничих струн, що по- в'язують воєдино серця людей якоїсь нації, примушуючи їх битись в унісон.

Домівка Герствуда, на жаль, не відзначалась такою атмо- сферою. Тут не відчувалося взаємної поваги і поблажливості, без яких домашнє вогнище – ніщо. Дорога обстановка цілком вдовольняла смак мешканців: м'які килими, розкіш- ні крісла й дивани, рояль, мармурова статуя Венери якогось скульптора і безліч бронзових фігурок, зібраних бозна звід- ки, їх великі мебльові фірми додають до комплекту з ба- гатьма іншими речами, переконуючи покупців, що ці речі необхідно мати в кожному добропорядному домі.

Отже, у ідальні височів буфет, заставлений кришталевими графинами та вазами і різними дрібничками. Мальовнича розстановка не брала під сумнів смак – адже Герствуд знався на цьому. Він вивчав цю галузь не один рік у себе в закладі і з великим дбанням вводив кожну нову «Мері» у деякі де- талі цього мистецтва незабаром після її появи в домі. Його ні в якому разі не можна було назвати говірким. Навпаки, він тримався з усіма вдома з приємною стриманістю, що її за- звичай вважають неодмінною властивістю джентльмена. Не любив також сперечатись, ніколи не втрачав терпіння, хоча тримався іноді владно. Чого не міг виправити, на те пере- ставав зважати, і взагалі схильний був триматися подалі від усього, що вважав безнадійним.

Свого часу Герствуд обожднював свою дочку Джессіку – він тоді був молодший і ще не досяг такого успіху в справах. Проте нині – їй виповнилось сімнадцять – Джессіка ставала все більше відстороненою і незалежною, і це якось охолодило батьківські почуття. Вона навчалась у ліцеї, і її погляди на життя зробили б честь навіть аристократці. Донька любила гарне вбрання і безперервно вимагала нових нарядів. Мріяла про кохання й розкішне життя. У школі Джесіка познайомилася з дівчатами із дуже багатих родин – їхні батьки були власниками чи компаньйонами в солідних установах. Отож дівчата трималися гордовито, щоб не осоромити родини випадковим знайомством. Джессіка ж цікавилася в школі тільки такими подругами, інші для неї не існували.

Молодшому Герствуду було вже дев'ятнадцять, і він займав помітну посаду у великій фірмі з продажу нерухомості. Джордж нічого не давав із заробленого на своє утримання. Вважалося, що він заощаджує гроші, щоб згодом вигідно вкласти їх у нерухоме майно. Він мав певні здібності, але ще більший гонор. Любов до розваг поки що не заважала його службовим обов'язкам. Хлопець приходив і йшов з дому, коли заманеться, зрідка кидав матері кілька слів або розповідав якусь кумедну історію батькові. Але здебільшого обмежувався розмовами про щось несуттєве. Він ні перед ким не виявляв своїх бажань. Та вдома ніхто особливо й не цікавився цим.

Місіс Герствуд належала до того типу жінок, єдине пра-

гнення яких полягає в тому, щоб усіх затьмарити. Вони страждають, коли помічають, що іншим таланить у цьому більше. Вона завжди дивилась на життя очима того вузького «обраного» кола, до якого ще не належала, але мріяла, що колись таки належатиме. А втім, вона вже усвідомила, що для неї вхід туди закритий. Для доньки ж своєї сподівалася кращої долі, а завдяки цьому мріяла й сама зайняти вищий щабель у суспільстві. Що ж до сина, то він матиме успіх у майбутньому, і вона зможе ним пишатися, – це теж на обопільну користь. Та й у чоловіка справи йшли непогано. Вона вірила, що його комбінації із нерухомим майном нарешті завершаться дуже вдало. Ці його операції ще не досягли потрібного масштабу, але прибутки сім'я мала цілком пристойні, та й становище Герствуда у Фіцджералда і Моя було стійке. Обидва власники бару були з ним у найкращих дружньо-ширих стосунках.

Отже, неважко уявити, яка сімейна атмосфера панувала в домі. Низка поверхових розмов, дуже схожих одна на одну.

– Завтра я їду у Фокс-Лейк, – якось у п'ятницю за обідом заявив Джордж-молодший.

– Там щось цікаве має бути? – спитала місіс Герствуд.

– Так. Едді Фарвей купив новий катер і запрошує мене на прогулянку.

– А скільки ж він заплатив за нього? – продовжувала розпитувати мати.

– О, понад дві тисячі доларів! Він каже, катер – як лялеч-

ка.

– Старий Фарвей, мабуть, добряче наживається, – докинув Герствуд.

– Авжеж! Джек розповідав, що вони тепер експортують свій товар аж до Австралії. На тому тижні відправили цілу партію у Кейптаун.

– Подумайти тільки! – вигукнула місіс Герствуд. – Чотири роки тому вони ще тримали маленьку крамничку в підвалі на Медісон-стріт.

– Джек казав, що весною вони збираються побудувати на Робі-стріт новий будинок – шестиповерховий.

– Он як! – втруtilась і Джессіка.

Саме того дня Герствуд мав намір піти з дому раніше, ніж звичайно.

– Ну, я пішов. У мене справи в місті, – проказав він, встаючи з-за столу.

– Ти не забудь, що ми йдемо в понеділок у театр Мак-Вікера? – спитала місіс Герствуд.

– Авжеж, – байдужкувато кивнув він.

Обід ще тривав. Герствуд піднявся нагору за капелюхом і пальтом. Грюкнули вхідні двері.

– Мабуть, тато вже пішов, – сказала Джессіка. Вона нетерпеливилась переповісти шкільні новини.

– У нас у ліцеї готується вистава, – повідомила вона втаємничено, – і я теж братиму в ній участь!

– Справді? – озвалась мати.

– Так. І мені конче потрібна для вистави нова сукня! У виставі братимуть участь найвродливіші дівчата школи. Міс Палмер, приміром, гратиме Порцію.

– Он як? – відгукнулась мати.

– І знову запросили оту нездару Марту Грізволд! Вона гадає, ніби вміє грати!

– Здається, її сім'я так собі? – підтакнула розуміюче місіс Герствуд. – У них же нічогосінько немає.

– Авжеж! – пхикнула Джессіка. – Вони вбогі, як церковні миші!

Вона вже добре розбиралася в молодих людях у ліцеї, приваблених її вродою.

– Мамо, уявляєш, – поділилася вона з матір'ю якось увечері, – отой Герберт Крейн здумав до мене чіплятися зі своєю дружбою!

– А хто він такий, моя люба?

– Таке собі ніщо! – відповіла Джессіка, закопилівши губу. – Просто студент. А за душею – нічогосінько!

Інша річ – молодий Блайфорд, син мильного фабриканта. Він якось пішов провести її додому. Місіс Герствуд саме сиділа з книжкою нагорі в кріслі-качалці і випадково визирнула з вікна.

– Хто це був із тобою? – запитала вона Джессіку, що ввійшла у кімнату.

– Та то молодий Блайфорд, мамо.

– Невже?

– А що? Він запрошує мене прогулятися з ним у парку, – додала Джессіка, розчервонівшись від швидкого бігу сходами.

– Гаразд, моя люба, іди, але не надовго, – дозволила мати. Вона з цікавістю ще раз визирнула з-за штори, щоб подивитись, як вони ідуть удвох – це було таки приємне видовище, дуже миле.

От у такій атмосфері Герствуд і жив із року в рік, не замислюючись над цим. Не в його натурі було прагнути чогось кращого, якщо воно не стояло перед очима різучим контрастом. Чого бажати? Він приносив у сім'ю те, що належало, і одержував своє відповідно. Правда, його іноді дратували прояви егоїстичної байдужості, але, з іншого боку, дороге вбрання дружини й дочки додавало гідності і становища в суспільстві, і йому було приємно. Зрештою, він жив переважно життям закладу, де служив. Там проходила більша частина його часу. Повернувшись увечері додому, він потрапляв у затишну обстановку. Страви, за незначним винятком, були цілком прийнятні, – такі, як може зготувати звичайна куховарка. До певної міри його цікавило й те, про що розповідали за обідом син і дочка, які виглядали завжди елегантно. Пихата місіс Герствуд вважала, що вона завжди має особливо вишукано вдягатись, але, на думку Герствуда, це таки краще, ніж одягатись недбало. Ні про який інтим між чоловіком і жінкою вже не могло бути й мови. Але й це не псувало атмосфери. В поглядах дружини не бу-

ло нічого надзвичайного, до того ж вони так мало спілкувались одне з одним, що в цих розмовах не могло виникнути незгоди. Одне слово, у неї були свої погляди, а в нього – свої. Час від часу він звертав увагу на якусь жінку, молодість, жвавність і дотепність якої становили контраст не на користь його дружині. Однак тимчасове невдоволення, викликане таким зіставленням, врівноважувалося усвідомленням свого становища в суспільстві і властивою йому розсудливістю. Він розумів: ускладнення в сімейному житті може відбитися на його службовому становищі. Власники бару нізачо не потерпіли б скандалу. Посівши таке становище, людина має відзначатися поважними манерами, незаплямованою репутацією і добропорядною родиною. Ось чому Герствуд був дуже обережний у всіх своїх вчинках. І в публічних місцях вечорами чи в неділю з'являвся неодмінно з дружиною, а часом і з дітьми. Він їздив з сім'єю на місцеві курорти або у штат Вісконсин, недалеко від Чикаго, і проводив там кілька днів, тримаючись поважно. Нудьгуючи, відвідував ті місця, які належало, і робив так, як належало. Він знав – це необхідно.

Коли хтось із його численних знайомих, представників середнього класу і людей грошовитих, потрапляв у якусь халепу, Герствуд тільки осудливо хитав головою. Про такі речі й говорити не варт! Якщо ж про це пліткували серед людей, що вважалися його близькими друзями, він гостро картав подібне:

– Нехай би робив, що хотів – який мужчина цього не робить! Але ж як він міг бути таким необачним? Обережність і ще раз обережність!

І він нітрохи не співчував тому, кого піймали на гарячому.

Саме з цих міркувань Герствуд продовжував приділяти дружині певну увагу і скрізь бував із нею. Це було, звичайно, дуже нудно, але він втішав себе тим, що зустрічається в цей час із знайомими і має всі ті розваги, яким її присутність аж ніяк не може завадити. Часом він із певною цікавістю спостерігав за дружиною, – вона була ще досить приваблива, і чоловіки звертали на неї увагу. Була охоча до товариства й до лестощів, хоча й пихата. Герствуд добре розумів, що при тих стосунках, які між ними склались, всі ці якості легко можуть довести її до біди. Він узагалі не схильний був довіряти жінкам, а своїй дружині – тим більше, бо ніколи не вбачав у ній таких чеснот, які б вселяли в чоловіка його типу особливе довір'я й пошану. Колись вона таки його любила, але тепер, коли подружні узи більше не з'єднували, – мало що могло статися!

За останній рік чи два витрати сім'ї дуже зросли. Джессіка раз у раз вимагала обнов, а місіс Герствуд, не бажаючи відставати від дочки, теж частенько підновляла гардероб. Герствуд довгенько терпів, але якось не витримав.

– Джессіка потребує нової сукні, – промовила місіс Герствуд недбало вранці.

Герствуд саме стояв перед дзеркалом і одягав один із своїх

вишуканих жилетів.

– Якщо не помиляюся, вона зовсім недавно придбала щось, – зауважив він.

– Так то ж вечірне, – спокійно відповіла дружина.

– Останнім часом її вдяганки коштують чимало грошей, – зітхнув Герствуд.

– Що ж тут такого? Вона молода, більше буває в світі, – відповіла дружина.

Але було в його тоні щось таке, чого вона ніколи раніше не чула.

Герствуд подорожував не часто. Коли ж доводилося кудись виїжджати, він зазвичай брав дружину з собою. Але незадовго перед описуваними подіями група членів муніципалітету організувала поїздку до Філадельфії на кілька днів – щоб розважитись. Запросили і Герствуда.

– Нас же там ніхто не знає, – сказав йому втаємничено один з організаторів поїздки, джентльмен у височезному шовковому циліндрі, обличчя якого красномовно свідчило про його малорозвиненість і похітливість. – Ми зможемо там досить весело провести час, – при цьому він підморгнув оком. – Їдьмо з нами, Джордже, неодмінно!

Другого дня Герствуд повідомив дружину про свій намір.

– Джуліє, я збираюся поїхати на кілька днів.

– Куди? – спитала вона, кидаючи на нього допитливий погляд.

– У Філадельфію, у справах.

Вона продовжувала пильно дивитись, чекаючи, що він дасть.

– На жаль, цього разу я не зможу взяти тебе із собою.

– Гаразд, – відповіла вона. Але він бачив, що дружина таки здивована.

Вона ще про щось розпитувала його, поки він не пішов. Це його роздратувало. Він уже відчував, що дружина часом неабияке ускладнення в житті.

Поїздка була таки приємна, і Герствуд дуже шкодував, коли вона закінчилась і довелося повертатися додому. Він не любив брехати і з відразою думав про те, що треба лукавити. Зрештою все завершилось кількома незначними фразами. Але місіс Герствуд мала над чим подумати. Вона почала більше виїжджати, вдягатись ще краще і частіше бувати в театрі, щоб винагородити себе.

Отож атмосферу, що панувала в цім домі, навряд чи можна було назвати сімейним затишком. Цих людей поєднувала звичка і загальноприйнятї правила. Час спливав, і атмосфера неминуче ставала все більш нестерпною. Раніше чи пізніше мав статися вибух і все зруйнувати.

Розділ X

Зима дає поради. Посланець долі

У світлі узвичаєних поглядів на жінку та її обов'язки душевний стан Керрі заслуговує на більшу увагу. Вчинки такого роду прийнято судити за узвичаєними правилами. Суспільство завжди виробляє певне мірило для всіх можливих випадків: усі чоловіки мають бути порядними, а жінки – добродішними. Як же сталося, дівчино, що ти стала на такий хибний шлях?

Для Спенсера та сучасних йому філософів-натуралістів характерна відмова від усяких пересудів. Проте в питаннях моралі досі панують суто дитинні уявлення. Але ж проблема куди складніша, ніж просте підпорядкування законам еволюції. Вона не обмежується земними законами, бо значно глибша, ніж нам здається. Скажіть, що породжує отой трепет серця? Чому тужлива скарга летить світом, не вмираючи? Поясніть оту тонку алхімію, яка створює зі світла й дощу палахку, як полум'я, квітку. У глибині всіх цих фактів і треба шукати витоки моралі.

«О, яка солодка моя перемога!» – міркував Друе.

«Ах, що ж я тепер втратила?» – міркувала Керрі, стурбована лихим передчуттям.

І от ми стоїмо, збентежені цією старою, як світ, пробле-

мою і намагаємось з усією серйозністю сумлінно створити істинну теорію моралі. І дати несхибну відповідь: що правильно і що неправильно.

З точки зору деяких верств суспільства, Керрі непогано влаштувалась. На погляд голодних злидарів, не захищених ні від крижаного вітру, ні від дощу, вона знайшла затишне кубельце.

Друе винайняв для них три мебльовані кімнати на Західній стороні, на Огден-сквері, якраз напроти Юніон-парку. Цей чудовий куточок Чикаго відзначався уже тоді свіжим повітрям і зеленим килимом газонів. Загальний краєвид тішив око. Вікна вітальні виходили в парк, на галявину, вже пожовклу і суху, де в кущах заховалось маленьке озерце. Над голим віттям дерев, щогнулися під зимовим вітром, височів шпиль конгрегаціональної церкви, а вдалині виднілися дзвіниці ще кількох.

Кімнати були обставлені з комфортом. Підлогу вітальні вкривав дорогий брусельський килим темно-червоних і лимонних відтінків. Жардиньєрки були з пишними, екзотичними квітами. Простінок між вікнами займало велике трюмо. В одному кутку стояла широка, м'яка кушетка, оббита зеленим плюшем. Навколо були розставлені крісла-качалки. Додайте до цього кілька картин, килимків, фігурок та інших дрібних прикрас, і перед вами постане вся обстановка цього гніздечка.

У спальні, що містилась напроти, стояв комод, який Друе

купив для Керрі. У гардеробній шафі висіло чимало гарного вбрання – стільки у Керрі не було ніколи в житті! І все дуже їй личило. Третя кімната могла слугувати кухнею. На прохання Друе там обладнали невелику переносну газову плиту, щоби можна було готувати легкі сніданки з устрицями і всякі його улюблені закуски. Певна річ, була й ванна. Квартира була затишна, з газовим освітленням, із калориферним опаленням, із невеличким каміном, обкладеним азбестом, – дуже приємне вдосконалення, що тоді тільки починало входити в моду. Завдяки дбайливості Керрі і властивій їй любові до порядку, це кубелечко було дуже затишне й привабливе.

Вона жила, дуже мило влаштувавшись, не знаючи тих турбот, які раніше так гнітили її. Але постали турботи зовсім іншого, морального порядку. Взагалі всі умови її існування так змінилися, що то вже ніби була й не вона, а інша істота. Зазираючи в дзеркало, вона бачила нову Керрі, значно вродливішу, ніж раніше. Зазираючи в свою душу, що була теж дзеркалом, створеним і з її власних поглядів, і з чужих, вона також бачила нову Керрі. І ця нова Керрі її тривожила. І вона застрягла в нерішучості між двома цими образами, не знаючи, якому віддати перевагу.

– Ти справжня красуня! – захопливо вигукував Друе.

Вона дивилась на нього, і в її широко розплющених очах світилося вдоволення.

– Та ти, мабуть, і сама це добре знаєш, – додавав він.

– Ах, я нічого не знаю, – відповідала вона. Але була в за-

хопленні, що він про неї такої думки. І вагалась: чи вірити, чи ні, але вірила, тим більше, що в душі з цим погоджувалась.

Та її власне сумління, не зацікавлене в лестошах, як у Друе, говорило зовсім інше. І тоді вона сперечалась, захищалась, благала. Але врешті це не був непохибний і мудрий порадник. То було сумління звичайної людини, що досить невиразно відбивало її колишнє оточення, звички Керрі і узвичаєні погляди. Коли вірити йому, людський поговор – то не голос Бога.

«Ех ти, невдахо!» – говорив цей голос.

«Чому?» – питалася вона.

«Подивись-но на людей навкруги, – нашіптував цей голос. – Подивись на порядних людей. З яким обуренням вони відмовилися б зробити те, на що ти зголосилась! Подивись на чесних дівчат; вони відсахнулися б від тебе і тобі подібних, дізнавшись про твою слабкість! Ти ж навіть не намагалася боронитись перед спокусами».

У ті години, коли Керрі лишалася вдома сама і, сидячи біля вікна, дивилась на парк, цей голос звучав особливо в'їдливо. Це траплялось нечасто, коли ніщо інше не займало її уваги, коли приємний бік її існування виступав не так помітно і Друе не було поряд. Спочатку цей голос промовляв досить виразно, хоч і не надто переконливо. І в неї завжди була готова відповідь: загроза зими, її самотність, її надії, страх, що наганяв на неї тужливий вітер. За неї відповідав голос

злиднів.

Коли минають ясні літні дні, місто одразу вдягається в темний сірий плащ, який не скидає всю довгу зиму. Нескінченні ряди будинків здаються сірими під похмурим небом. Самотні оголені дерева і курява та жмути паперу, що їх жене вітер, ще підсилюють непривітну безбарвність. Холодні пориви вітру гасають вузькими довгими вулицями, породжують журливі думки. Не лише поети, художники чи загалом ті, хто пишаються своєю вищістю і приписують собі чутливу витонченість, але й собаки, а також і звичайні люди відчують це. Усі люди мають не меншу здатність відчувати те саме, що й поети, хоч і не вміють так добре висловлювати свої почуття. Горобець, що настовбурчився на електричному дроті, кіт, що принишк у підворітті, вантажний кінь, що тягне важку поклажу, – усі вони відчують пронизливий, лютий подих зими. Зима завдає удару всьому живому. І якби не існували всілякі видовища і розваги, якби у гонитві за прибутками ще й комерсанти не виставляли напоказ свої товари. Якби наші вулиці не прикрашала барвиста реклама і не наповнював їх жвавий натовп споживачів усіх отих благ, – ми б одразу відчули, як крижана рука зими стискає серце, якими безнадійними здаються дні, коли бракує світла і тепла! Ми й не уявляємо, наскільки залежимо від усього цього. По суті, ми – ті ж самі комахи, породжені теплом і неспроможні існувати без нього.

У такі тоскні сірі дні таємний голос знову прорізався з

глибин, але звучав все слабкіше й слабкіше.

Думки Керрі не були уповні зайняті цими внутрішніми переживаннями. Вона не належала до людей замкнутих. Її розумові бракувало тієї допитливості, яка допомагає усвідомити певну істину. Не бачачи виходу з лабіринту непослідовностей, куди завела її думка, вона просто припиняла думати над такими складними питаннями.

Друе поводився зразково як для такої людини. Він не скупився на витрати, всіляко прагнув розважати Керрі. А коли виїжджав у справах, то брав її з собою. Часом вона лишалася сама на два-три дні, якщо він їхав кудись неподалік. Але найчастіше він бував з нею решту часу.

– Знаєш, Керрі, – звернувся він до неї якось уранці, невдовзі після того, як вони цілком облаштувалися на Огденсквері. – Я запросив одного приятеля, Герствуда, провести з нами вечір.

– А хто він такий? – стурбовано спитала Керрі.

– О, це чудова людина! Він – управляючий у Фіцджералда і Моя.

– А що воно таке?

– Це найкращий бар у місті, дуже вишуканий.

Керрі була в замішанні. Що сказав Друе про неї? Як їй триматися з ним?

– Не турбуйся, – сказав Друе, вгадуючи, що її бентежить. – Він нічого не питатиме. Ти для нього тепер місіс Друе.

У тому, як він це сказав, Керрі відчула щось дошкульне.

На жаль, Друе не відзначався делікатністю.

– То чому ж ми не одружимося? – спитала вона, з прикрістю згадуючи його неодноразові обіцянки.

– Одружимося! – запевнив він. – Дай лише владнати певну справу.

Він торочив про неіснуюче нерухоме майно, яке буцімто забирало в нього купу часу і тому позбавляло його свободи дій в особистому житті.

– Ось у січні повернуся з Денвера, і тоді уладнаємо все.

Керрі сприймала ці обіцянки, як можливість надіятися, як бальзам для свого сумління. Якщо це станеться – все буде гаразд, і її вчинок знайде виправдання.

Але Керрі не була по-справжньому закохана в Друе. Вона була розумніша за нього і починала, хоч ще й невиразно, розуміти його вади. Якби не це, якби вона неспроможна була жорстко судити й критикувати його, її становище було б незрівнянно гірше. Сильне почуття до нього було б для неї справді лихом. Вона весь час мучилася б у тривозі, що він не досить міцно її любить, перестає нею цікавитись, або покине її, і вона залишиться без опори. А так – вона спершу турбувалась про свою долю, намагаючись цілком заволодіти Друе, а тоді почала спокійно вичікувати. Вона сама не знала напевне, якої думки про нього і чого їй, власне, хочеться.

Коли з'явився Герствуд, Керрі побачила в ньому людину куди розумнішу, ніж Друе. Він умів виказувати ту шанобливість, яку жінки всі, без винятку, так цінують. Не вияв-

ляючи ні надмірного захвату, ні зухвалої сміливості, він полонив серце своєю уважністю. За професійною звичкою полонити тих представників своєї статі, яким усміхається життя, – комерсантів і взагалі багатих відвідувачів бару, – він тримався дуже тактовно, коли прагнув сподобатися комусь, ким цікавився. Найбільше хвилювали його ті жінки, в яких відчувалася певна витонченість почуттів. З ними він ставав лагідним, спокійним, упевненим у собі. І здавалось, ніби він тільки прагне догодити, зробити щось таке, що становитиме дамі приємність.

Друе й сам не позбавлений був цих здібностей, коли вважав, що гра того варта. Але надмірна самозакоханість заважала йому досягти того лоску, яким відзначався Герствуд. Надто життєрадісний, такий земний і самовпевнений, він частенько мав успіх у жінок, іще не зовсім досвідчених у лабіринтах кохання. Але зазнавав безнадійних поразок, якщо жінка мала вже певний досвід і від природи – витонченість почуттів.

Керрі теж мала оту природну витонченість, але ніякого досвіду. Друе просто пощастило – випадок сам привів до нього Керрі. Якби вони зустрілися через кілька років, що збільшили б її життєвий досвід і принесли б їй хоч мінімальний успіх, йому не вдалося б навіть і близько підійти до неї.

– Вам треба поставити тут піаніно, – з такими словами Герствуд звернувся того вечора до Друе, люб'язно посміхаючись Керрі, – щоб ваша дружина могла грати.

Друе це навіть не спадало на думку.

– Справді, ви маєте рацію! – охоче погодився він.

– Так я ж не вмію грати, – насмілилася сказати Керрі.

– Це не так важко, – відповів Герствуд. – Ви б навчилися за кілька тижнів.

Цього вечора він виказав себе дуже цікавим співрозмовником.

А Керрі дивилася на гостя, на його одяг, що був новісінький і дуже елегантний. Лацкани піджака лежали саме з тією гнучкістю, яка властива тканинам найвищої якості. Жилет із дорогої шотландки оздоблювали два ряди круглих перламутрових гудзиків. Шовковий галстук мінився не надто кричущими кольорами, які вабили око. Усе це не так впадало у вічі, як одяг Друе, але Керрі відразу оцінила його елегантність. Черевики Герствуда із м'якої чорної опойки, добре начищені, блищали не так яскраво, як лакові черевики Друе. Керрі відзначила, що м'яка шкіра виглядала значно приємніше при такому вишуканому вбранні. Усі ці спостереження Керрі робила майже несвідомо, та в них не було нічого незвичного – адже вона вже звикла до вигляду Друе.

– Може, зіграємо партію в юкр – себто в карти? – запропонував Герствуд після того, як їхня невимушена розмова торкнулася різних тем. Він якимось тактовно обходив усе, що могло стосуватись минулого Керрі. Навпаки, він зовсім не порушував особистих питань, цілком віддавшись розмовам на загальні теми. Керрі із радістю відчула, що їй з ним дуже

легко, а його шанобливість і жарти розважали її. До того ж він удавав, що все, що вона каже, напродив цікаве.

– На жаль, я не вмю грати в цю гру, – зітхнула Керрі.

– Чарлі, ви нехтуєте своїми обов'язками! – люб'язно по-жартував Герствуд, – Та це нічого, ми вас навчимо.

З властивою йому тактовністю він дав зрозуміти Друе, що захоплений його вибором. Щось у його поведженні свідчило, що йому приємно тут. І Друе це якось зближувало з приятелем, а також збільшувало його повагу до Керрі. Ставлення Герствуда ніби зображувало дівчину в якомусь новому світлі, і вся картина набувала значнішого інтересу.

– Дозвольте поглянути на ваші карти, – Герствуд делікатно заглянув через плече Керрі. – Що у вас там?

Якусь мить він вивчав її карти, потім сказав:

– О, непогано! Вам щастить. Хочете, я навчу вас, як обіграти вашого чоловіка? Тільки слухайте мої підказки!

– Ну, знаєте! – запротестував жартома Друе. – Ви що, збираєтеся вдвох змовлятися проти мене? Тоді моя справа безнадійна! Керрі, Герствуд знається на картах...

– Та ні, справа тут не в мені, а у вашій чарівній дружині. Адже вона і мені принесла удачу. Чому б їй не виграти?

Керрі кинула на Герствуда вдячний погляд і усміхнулася. Герствуд продовжував триматися, як щирий друг, і тільки. Він просто хотів приємно провести час, і все, що робила Керрі, його тішило.

– Правильно, – підбадьорював він її, притримуючи одну

зі своїх козирних карт і даючи Керрі можливість взятки. – Я б сказав, що для початку ви впорались непогано!

Керрі весело сміялася, бачачи, що успіх на її боці. Здавалось, що саме допомога Герствуда принесла їй перемогу.

А він лише зрідка поглядав на неї. Його очі м'яко променилися при цьому. В них не було й тіні чогось, окрім щиро-сердої доброти. Він притлумив лукавий, гострий блиск, надавши своїм очам виразу цілковитої щирості. Керрі могла вгадати в них тільки одне: зараз у нього дуже приємно на душі. Він, вочевидь, захоплюється тим, як вона вдало грає.

– Хіба це справедливо, що така азартна гра лишається без усякої нагороди? – промовив він через якийсь час, засовуючи палець у кишеньку жилета. – Давайте покладемо на кін по десять центів.

– Давайте! – відгукнувся Друе і поліз у кишеню по гроші.

Але Герствуд його випередив. Він уже тримав цілу жменю новеньких десятицентових монет.

– Прошу, – він виклав маленьку стопку монет перед кожним учасником гри.

– О, це вже буде азартна гра! – посміхаючись, зауважила Керрі, – це якось недобре...

– Та ні! – заперечив Друе. – Це ж тільки для розваги. Якщо ти ніколи не гратимеш на більшу суму, то гарантовано попадеш у Царство Небесне.

– Не моралізуйте, – лагідно звернувся Герствуд до Керрі, – поки не побачите, що станеться з грішми.

Друе посміхнувся.

– Якщо вони дістануться вашому чоловікові, він вам одразу скаже, добре це чи ні.

Друе зареготав.

У тоні Герствуда було стільки запопадливості, а дотеп був такий влучний, що Керрі не могла не оцінити його.

– Коли ви їдете знов? – спитав Герствуд у Друе.

– У середу.

– Нелегко вам, мабуть, із таким чоловіком, який завжди десь мандрує, – звернувся Герствуд до Керрі.

– Цього разу ми поїдемо удвох, – сказав Друе.

– В такому разі до від'їзду я запрошую вас у театр.

– Чудово! – охоче згодився Друе. – А ти як, Керрі?

– Я – з охотою, – відповіла та.

Герствуд зробив так, щоб Керрі неодмінно виграла. Він радів з її успіху, ще і ще перелічував її виграш, нарешті зібрав гроші і поклав їх в її простягнуту долоню. Після легкої вечери з вином, яке він приніс, Герствуд чемно попрощався.

– Пам'ятайте ж! – мовив він до Керрі, а потім перевів погляд на Друе. – О пів на восьму ви маєте бути наготові – я за вами заїду.

Вони провели його до дверей, біля яких чекав екіпаж, привітно світлячись у темряві двома червоними вогниками.

– Зважте надалі, – дружнім тоном звернувся він до Друе. – Коли наступного разу ви поїдете куди-небудь, а ваша дружина залишиться самотою, ви маєте дозволити мені трохи роз-

важити їй, щоб вона не так сумувала.

– О, чудово! – усміхнувся Друе, дуже потішений такою уважністю приятеля.

– Це так люб'язно з вашого боку, – усміхнулась Керрі.

– Пусте, – запевнив Герствуд. – Гадаю, ваш чоловік зробив би для мене те ж саме.

Він кивнув і став спускатися сходами.

На Керрі він справив неабияке враження. Ніколи ще їй не доводилося мати справу з таким чарівним джентльменом. Друе теж був задоволений.

– Він такий милий, – сказала вона, коли вони повернулися в свою затишну вітальню.

– І такий відданий друг! – додав Друе.

– Так, це з усього видно, – погодилась Керрі.

Розділ XI

Спокусливий блиск.

Насторожені почуття

Керрі була здібною і легко засвоювала все, що стосувалося зовнішніх форм життя. Побачивши якусь річ у магазині, вона одразу виявляла інтерес: чи буде їй ця річ до лиця? Це не свідчило ні про особливу витонченість почуттів, ні про глибокий розум. Такі пориви не хвилюють справжню мудрість, не турбують вони й людей примітивних. До дівчини гарне вбрання промовляло вельми переконливо, вкрадливо, мов голос єзуїта. І той голос неухильно знаходив у неї співчутливий відгук. І хто зміг би перекласти зрозумілою мовою вабливість коштовного каміння?

«Люба моя, – промовляв комірець із мережива у «Парт-ріджі», – поглянь-но, як я тобі до лиця! Не відмовляйся ж від мене».

«Ах, які малесенькі ніжки! – заявляли м'які нові черевики. – Як я їх чудово облягаю! Ото шкода було б, якби їм колись мене забракло».

Досить їй було взяти ці речі в руки чи вдягти на себе, вона могла тоді скільки завгодно думати, що від них слід відмовитись. Згадувати, якою ціною їх здобуто. А далі починала гнати від себе ці гнітючі думки, бо не в змозі була відмо-

витись від усього цього. Марно її сумління волато: «Одягни своє старе плаття і зношені черевики!» Вона змогла б, мабуть, перемогти муки голоду і повернутися до колишнього життя. Сумління допомогло б їй подолати і думки про тяжку працю, про нудне, убоге існування. Але зіпсувати свою зовнішність? Одягти убоге й старе дрантя? Нізащо в світі!

Уся поведінка Друе зміцнювала подібні думки Керрі і ослаблювала її уявний опір різним спокусам. Одразу робиться легко, коли висловлені кимось погляди збігаються з нашими бажаннями! Друе з властивою йому щиросердістю не переставав захоплюватись її вродою, і її це неабияк тішило. Досі вона не мала нагоди виказувати, що свідома своєї вроди. Однак усвідомлення цього приходило дуже швидко і вже давало свої наслідки. Друе мав характерну звичку придивлятися на вулиці до вишукано вдягнених і вродливих жінок, супроводжуючи це різними коментарями. Він якось пожіночому любив гарне вбрання, отож міг бути добрим порадником – звичайно, саме щодо туалету. Він придивлявся, як ці шикарні жінки походжають, як тримають голівку, як граціозно вигинають стан. А грайливе похитування жіночих стегон так розпалювало його, неначе п'яницю – добрий келих добірного вина. Він завжди проводжав поглядом зникле видіння, і при цьому аж дрижав, з дитячою безпосередністю, не вмюючи приховати невгамовну пристрасть. Він захоплювався тим, що жінки й самі полюбляють в собі – грацією. Перед цим чаром він схиляв коліна, як палко віруючий.

– Ти звернула увагу на жінку, яка щойно пройшла? – спитав він Керрі в якусь спільну прогулянку. – Правда, гарна хода?

Керрі огледілась і теж оцінила граціозну ходу, на яку він звернув увагу.

– Так, справді, – охоче погодилась вона, і в той же час подумала: а чи може вона сама цим похвалитись? Якщо це так гарно, треба буде придивитись краще. Підсвідомо у неї виникло бажання перейняти таку ходу. Певна річ, їй вдасться!

Коли увагу жінки раз по раз на щось спрямовують, чимось захоплюються, вона робить відповідні висновки. Друе бракувало такту. Він не розумів, що значно ліпше було б переконати її, щоб вона змагалася сама з собою, а не з іншими жінками, на яких їй треба рівнятись. Друе не поведився б так із більш зрілою, розумнішою жінкою. Але Керрі він вважав ще надто наївною. Менш розумний, ніж вона, не підозрюючи про її вразливість, він продовжував повчати її і тим самим завдавати їй болю. А тим часом захоплення його, як своєю ученицею й жертвою, все зростало. Але таке поводження було дуже нерозважливим.

Проте Керрі сприймала науку швидко. Вона усвідомила свою владу, неясно усвідомлювала також і його слабкості. Чоловік дуже втрачає в очах жінки, коли так відверто захоплюється іншими. Жінка зазвичай вважає, що на світі існує лише єдиний об'єкт, вартий найвищого захоплення – вона сама. Щоб мати успіх у низки жінок, мужчина має цілком

віддаватися кожній.

У власнім помешканні Керрі теж бачила багато повчального.

У тому ж домі жив адміністратор театру «Стандарт», містер Френк А. Гейл із дружиною, гарненькою чорнявою жіночкою років тридцяти п'яти. Вони належали до тих у сучасній Америці, що живуть пристойно, але проживають усе до копійки. Гейл отримував сорок п'ять доларів на тиждень. Його дружина, досить приваблива жінка, прагнучи залишатись молодою, не переймалась ні господарськими клопатами, ні думками про продовження роду. Як і Друе з Керрі, подружжя займало три кімнати, якраз над ними.

Скоро місіс Гейл познайомилася з Керрі, і вони почали прогулюватись разом. На той час у Керрі не було іншого товариства, і вона мимоволі дивилася на світ крізь призму уявлень цієї дами. Всілякі банальності, вихваляння заможності, примітивні фрази про мораль – усе, чим була забита ця гарненька голівка, виливалося на Керрі і якийсь час зовсім сплутало її думки.

З іншого боку, власні почуття Керрі опирались цим впливам. Їй, безумовно, було властиве постійне прагнення чогось ліпшого. До цього схиляли усі її враження, які щось промовляли її серцю.

По той бік коридора жила молода дівчина з матір'ю, що прибули з міста Івенсвіла зі штату Індіана. То були дружина і дочка скарбника залізничної компанії. Дочка приїхала до

Чикаго, щоб брати уроки музики, а мати її супроводжувала.

Керрі не була з ними знайома, але часто зустрічала молоду дівчину на виході з квартири. Кілька разів Керрі бачила її у вітальні за піаніно і частенько чула її гру. Ця юна особа одягалась дуже гарно, і на її білих пальчиках, коли вона грає, виблискували персні.

Музика справляла на Керрі неймовірно хвилююче враження. Її душа відгукувалась на певні мелодії – подібно до того, як струни арфи вібрують, коли ударяють по клавішах рояля. У чутливій душі Керрі сумні й журливі звуки будили неясні думки. Вони породжували тугу за тим, чого вона була позбавлена. Одну коротеньку п'єсу молода піаністка виконувала особливо зворушливо й ніжно. Звуки долинали до Керрі знизу, з вітальні, крізь розчинені двері. То був час між присмерком і ніччю, коли для людей, нічим не зайнятих, які ще не знайшли свого місця в житті, все довкола оповиває смутком. Думка мандрує десь у далекі світи і повертається, обтяжена тремкими спогадами про згаслі радощі. Керрі сиділа при вікні і дивилась у далину. Друе пішов з дому ще о десятій ранку. Вдень Керрі гуляла, потім пробувала згаяти час за книжкою, яку залишив Друе. Але роман Берти Клей не надто її зацікавив. Вона переодяглася у вечірню сукню і тепер сиділа, споглядаючи парк, сумна й пригнічена. Вона всією істотою прагнула руху, життя, нових вражень. Думки її снували навколо її непевного становища. І раптом знизу долинула музика, домішуючись до її дум і забарвлюючи їх. Їй

пригадалась найкраща й найсумніша пора її короткого життя. Із цим спогадом прийшло хвилиenne каяття.

У такому настрої й застав її Друе, що приніс із собою зовсім іншу атмосферу. Вже звечоріло, але Керрі не поспішала засвітити лампу. У каміні теж ледве жевріло.

– Де ти, Кед? – покликав він її пестливо. Це він сам для неї придумав.

– Я тут, – відгукнулась вона слабо й самотньо.

Але він не здатен був це відчувати. Йому бракувало тонкого такту поетичності, щоб обережно наблизитись до жінки і потішити її в цьому меланхолійному настрої. Замість цього він чиркнув сірником і запалив газ.

– Ого! – вигукнув він, – Та ти либонь плакала?

На її очах ще блищали сльози.

– Пхе! – мовив він. – Це нікуди не годиться!

І він схопив її за руку, гадаючи з властивим йому егоїзмом, що причина смутку – його відсутність.

– Ну годі ж, годі! – продовжував він. – Я вже тут і все буде добре. Давай краще повальсуємо трохи під оцю музику.

Він не міг би вигадати нічого більш невдалого. Керрі було ясно, що він не здатен їй співчувати. Вона не могла б ясно висловити, в чому саме полягала його вада, в чому він і вона відмінні, але почувала це всім еством. Це був його перший серйозний промах.

Зауваження про граціозність юної піаністки, що ним Друе

супроводжував її появу, коли дівчина ввечері дріботіла сходами в товаристві своєї матері, спонукали Керрі уважно, до дрібниць вивчати манери жінок, які трималися з почуттям власної гідності. Вона дивилася в дзеркало, надимала губки, при цьому злегка відкидаючи голівку назад рухом, який підмітила у дочки скарбника. Вона навчилася легко і плавно підбирати спідницю. Адже Друе стільки разів звертав її увагу на цей порух сусідки і багатьох інших жінок. Керрі ж була перейнятлива від природи. Вона вже засвоювала всі оті дрібні гримаски й рухи, які неминуче з'являються у гарненької жінки, не позбавленої пихи. Коротше кажучи, її уявлення про манери значно розширилися, а відтак – змінилась і зовнішність. Керрі стала жінкою з досить розвиненим смаком.

Друе зауважив і новий бант у її волоссі, і те, що вона одного ранку по-новому уклала зачіску.

– Тобі отак дуже до лиця, Кед, – пригорнув її він.

– Справді? – зраділа вона. І того ж дня почала випробувати різні свої досягнення.

Вона вже не так незграбно ступала, бо наслідувала легку ходу, спостережену в жінок. Важко навіть сказати, наскільки значний вплив мала на Керрі присутність у домі юної піаністки.

Коли Герствуд уперше з'явився тут, він побачив молоду жінку, зовсім відмінну від колишньої Керрі. Познайомив їх Друе. Ні одяг, ні манери не нагадували колишнє. Але у виразних очах цього вродливого, граціозного створіння, ще

несміливого, бо не впевненого в собі, було щось дитяче, що одразу полонило уяву світського завсідника. Для того, хто вже в'яне, одвічно приваблива свіжість! Герствуд ще не зовсім втратив здатність відчувати чари квітучої, незіпсованої юності. І тепер це відчуття спалахнуло в ньому з новою силою. Він дивився на її вродливе личко, з якого ніби випромінювалась молодість. У великих, ясних очах Керрі скептичний розум не міг відшукати жодного сліду лукавства. Тришечки гоноровості, якби він і міг це помітити, навіть не завадили б їй, як щось зворушливе.

«Цікаво, – думав він, їдучи додому в своєму екіпажі, – як це Друе пощастило домогтись її?»

Він з першого ж погляду збагнув, що Керрі здатна до куди витонченіших почуттів, аніж простак Друе.

Екіпаж снував між двох рядів газових ліхтарів, що зникали вдалині. Герствуд стиснув пальці в рукавичках. Перед його очима все ще була освітлена кімната і обличчя Керрі. Він не переставав думати про її чарівність і юну красу.

«Треба буде послати їй букет квітів, – подумав він. – Друе не розсердиться».

Він ні на мить не пробував закрити очі на те, що дівчина його полонила. Права Друе його анітрохи не турбували. Тонке павутиння думок вільно снувалося в його голові, і він сподівався, що воно якось зачепиться і закріпиться десь. Він ще не міг знати чи передбачити, до чого це призведе.

За кілька тижнів Друе, що не припиняв своїх мандрів, по-

вертаючись із поїздки в Омаху, зустрівся з однією зі своїх колишніх знайомих, пишно вбраною дамою. Спочатку він сподівався поспішити на Огден-сквер, щоб зробити приємність Керрі. Але скоро передумав. Він уже був під впливом цієї зустрічі і цікавої розмови.

– Може пообідаємо разом? – запропонував він своїй співрозмовниці, зовсім не переймаючись тим, що хтось може випадково побачити їх.

– Охоче, – саянула усмішкою та.

Вони пішли в один з кращих ресторанів, щоб там поспілкуватись на дозвіллі. Зустрілися о п'ятій, а пів на восьму ще сиділи за столом.

Друе саме закінчував оповідати якусь кумедну пригоду і раптом його очі зустрілися з поглядом Герствуда. Той саме ввійшов в ресторан з кількома друзями і, побачивши Друе з якоюсь жінкою, зовсім не з Керрі, зробив відповідні висновки.

«Ач, гувльвіса! – подумав він зі щирим співчуттям до Керрі і додав подумки: – Даремно він так ображає бідолашне дівча!»

Коли Друе зустрівся поглядом з Герствудом, в його голові раптом пробудилося якесь неясне передчуття. Правда, він був ще далекий від чіткого усвідомлення цього, аж поки не побачив, що Герствуд удає, ніби не помічає його. Тоді він здогадався, що той може подумати. Він згадав, що Герствуд знайомий з Керрі. Чорт, треба буде все це якось пояснити

Герствуду, щоб той не подумав, що тут є щось більше, ніж випадкова півгодинна зустріч зі старою знайомою.

Він уперше занепокоївся наслідками морального порядку. Цього ускладнення він не міг передбачити. Герствуд, мабуть, кепкуватиме з нього, називаючи його вітрогоном. Ну що ж, він посміється разом із Герствудом. Керрі ж про це не дізнається, як і його нинішня співрозмовниця. А проте Друе не міг звільнитися від думки, що щось негаразд і все це кидає на нього якусь тінь, хоч він ні в чому не винен. Він спохмурнів, поквапився закінчити обід і, всадовивши знайому в екіпаж, поїхав додому.

«А він мені нічого не розповідав про цей свій роман, – міркував Герствуд. – Гадає, що я повірю, ніби він кохає своє дівча».

«У нього немає ніяких підстав вважати, ніби я якийсь гультай після того, як я його познайомив із Керрі» – міркував Друе.

– А я вас бачив! – одразу зауважив Герствуд, коли Друе через якийсь час завітав до його пишного бару, без якого не міг обійтися.

При цьому він повчально, зовсім по-батьківськи, підняв палець угору.

– Та ні, це просто одна стара знайома! Я з нею випадково зустрівся по дорозі з вокзалу... – квапливо пояснив Друе. – Колись вона була справжньою красунею.

– То ще й досі подобається, так? – підморгнув Герствуд

жартома.

– Ні! – заперечив Друе. – Просто я ніяк не міг від неї відкараскатись.

– Надовго приїхали? – поцікавився Герствуд.

– Лише на кілька днів.

– Обов'язково захопіть з собою вашу дівчинку, пообідаємо разом, – сказав Герствуд. – Здається, ви її тримаєте під замком? Я візьму ложу на Джо Джефферсона.

– З охотою! – відгукнувся комівояжер. – Я й на думці не мав її замикати!

Герствуд був цілком вдоволений. Він не вірив, що Друе має сталі почуття до Керрі, і заздрив йому. В погляді, яким він позирав на добре вдягненого, веселого молодика, що завжди йому так подобався, тепер прокинулось ревниве почуття суперника. Він почав прискіпливо оцінювати Друе, його привабливість як чоловічини, намагаючись відшукати слабкі місця. Якої б він не був гарної думки про цього хлопця, він таки зневажав його як коханця. Це неважко буде обставити. Досить лише натякнути Керрі на оту пригоду в ресторані, і все буде скінчено! Він не переставав думати про це, мало не тріумфуючи, а Друе слухав його сміх і балачки і нічогосінько не помічав. Він не вмів розбиратися в настроях і читати думки такої людини, як Герствуд. Друе охоче прийняв запрошення. А його приятель стежив за ним поглядом яструба.

Героїня ж цієї заплутаної комедії ні про кого з них не думала в цю мить. Її думки і почуття були поглинуті зовсім ін-

шим. Здавалось, їй не загрожували ніякі страждання через Друе чи там Герствуда.

Якось увечері Друе застав її перед дзеркалом: вона чепурилась.

– Знаєш, Кед, – зауважив він, входячи несподівано. – Ти, схоже, стаєш кокеткою.

– Нічого подібного, – відповіла вона усміхаючись.

– О, люба, ти таки й справді з біса гарненька! – продовжував він, обвиваючи її стан рукою. – Одягни-но свою темно-синю сукню. Підемо в театр.

– Я пообіцяла місіс Гейл піти з нею сьогодні на виставку, – одказала Керрі, трохи вибачливо.

– Справді? – перепитав він неуважно. – Ну, мене виставка геть не цікавить.

– Справді не знаю, як бути, – сказала Керрі збентежено. Але все ж не запропонувала порушити свою обіцянку, щоб піти з ним.

Саме цієї миті у двері постукали, і покоївка подала лист.

– Посильний чекає відповіді, – додала вона.

– Від Герствуда, – сказав Друе, поглянувши на конверт і розкриваючи його.

«Сьогодні ви маєте неодмінно піти зі мною в театр. Подивимося Джо Джефферсона, – було написано в листі. – Цього разу запрошую я, як було домовлено. Все інше на сьогодні відкладається».

– Ну от. Що ти на це скажеш? – спитав Друе без усяких

задніх думок.

Керрі вже готова була погодитись. Проте стримано відповіла:

– Краще сам вирішуй, Чарлі.

– Гадаю, нам слід було б піти. Ти можеш відмовитись від прогулянки з сусідкою? – спитав Друе.

– Звичайно, могу, – згодилась Керрі, не замислюючись ні на мить.

Друе вийняв поштовий папір, щоб написати відповідь, а Керрі пішла перевдягатись. Вона відчула, що зраділа цьому запрошенню.

– Зробити таку зачіску, як учора, Чарлі? – спитала вона, виходячи з кімнати з одягом у руках.

– Авжеж, – підтримав він.

Керрі була рада, що він нічого не помітив. Вона зовсім не вважала, що охоче приймає запрошення Герствуда, бо він їй подобається. Просто товариство Герствуда і Друе здавалося їй найбільш приємним із усього, що вона мала цього вечора. Керрі закінчила свій туалет з особливою старанністю, і вони вирушили, вибачившись перед сусідкою.

– О! – усміхнувся Герствуд, коли вони з'явилися в вестибюлі театру. – Сьогодні ми чарівні, як ніколи!

Керрі відчула трепет під його захопленим поглядом.

– Ходіте ж, – сказав він і повів їх углиб театру.

Публіка вражала вишуканістю туалетів, більшого шику

годі було уявити.

– Ви коли-небудь бачили Джефферсона? – спитав Герствуд, нахилиючись до Керрі, коли вони вже сиділи у ложі.

– Ні, ніколи, – відповіла вона.

– О, він незрівнянний! – заговорив Герствуд, повторюючи заяложені вирази захоплення людей його кола.

Він послав Друе за програмою і розказав Керрі про Джефферсона все, що чув від інших. Його співрозмовниця потопала в блаженстві; її зовсім загіпнотизувало оточення, розкішна ложа, елегантність цього чоловіка. Кілька разів їхні очі наче випадково зустрічались, і тоді на неї линув такий потік нестримних почуттів, якого вона й не уявляла раніше. Вона ніяк не могла оговтатись, бо за мить і в погляді, і в руках Герствуда можна було прочитати тільки удавану байдужість, та ще хіба найвишуканішу люб'язність.

Друе теж брав участь у розмові, але поряд із Герствудом дуже програвав. Слухаючи Герствуда, який розважав їх обох, Керрі відчувала, що перед нею людина, у всіх відношеннях вища за Друе. Бо він розумніший, сильніший і при тім тримається зовсім просто. Під кінець третьої дії вона остаточно дійшла висновку: Друе – лише хороший хлопець, але йому багато чого бракує. Від такого неvigідного порівняння він усе більше втрачав у її очах.

– Я чудово провела час, – вдячно промовила Керрі, коли вони виходили з театру.

– Я також, – зголосився й Друе, не підозрюючи про бит-

ву, яка відбулася в душі Керрі і завдала значної шкоди його позиціям. Він нагадував у цю мить засліпленого власною могутністю китайського імператора на троні, що в цілковитому невіданні не здогадується, що його найкращі землі вже в руках ворога.

– А я без вас нудьгував би цілий вечір, – галантно відповів Герствуд. – На добраніч.

Він узяв маленьку ручку Керрі, і спалах бурхливого почуття пробіг між ними.

– Я так стомилась, – промовила Керрі, відхиляючись назад, коли Друе заговорив з нею у вагоні конки.

– Ну то відпочинь, а я піду покурю, – сказав він підводячись і безтурботно вийшов на майданчик, залишивши поле бою все в тому ж стані.

Розділ XII

Вогні у вікнах. Благання посланця

Місіс Герствуд не мала жодного уявлення про збурення почуттів свого чоловіка. Хоча їй слід би бути передбачливою, адже вона добре знала його нахили. Вона належала до тих жінок, від яких усього можна чекати. Герствуд ніколи не міг би сказати з певністю, що зробить його дружина в тому чи іншому випадку. Він ніколи не бачив, щоб її щось вивело з рівноваги. Справді, ця жінка не дозволила б собі розлюститися до нестями. Вона надто мало вірила в людей і добре знала, що безгрішних немає. Крім того, в основі її вчинків завжди лежав розрахунок, і вона нізащо не ризикнула б зчинити непотрібний скандал, знехтувавши можливістю усе розвідати якнайкраще. Її лютя ніколи не розрядилася б в одному, навіть найжорстокішому ударі. Вона виношувала б помсту, вивчаючи усю картину і нарощуючи сили для такого удару, який би задовольнив її ненависть. У той же час вона не гаючись завдала б ворогові будь-якої шкоди – великої чи малої, – якби мала можливість зробити так, щоб той не знав, звідки походить удар. Це була холодна, помислива жінка, в голові якої крилося чимало такого, чого вона ніколи б не виявила навіть побіжним поглядом.

Герствуд підозрював щось подібне у вдачі дружини, хоч

і не мав прямих підтверджень. Між ними панувала злагода, і до певної міри він був вдоволений їхніми стосунками. Він анітрохи не боявся її – для цього не було жодних причин. Вона й досі пишалася своїм чоловіком, тим більше, що по-всякчас дбала про репутацію своєї сім'ї. В душі вона була вдоволена, що значна частина чоловікового майна була записана на неї: Герствуд зробив це ще тоді, коли домашнє вогнище важило для нього значно більше, ніж тепер. У неї не було ніяких підстав думати, що в її сімейному житті стануться якісь зміни на гірше. Проте неясні тіні подій, що часом затьмарюють для нас майбутнє, час від часу нагадували їй про цю неприємну обставину. Через це вона завжди проявляла упертість, а Герствуд поводився дуже обережно, почувуючи, що її невдоволення може призвести бозна до чого.

Сталося так, що того вечора, коли Герствуд, Керрі й Друе були в ложі театру Мак-Вікера, Герствуд-молодший сидів у шостому ряду партера з дочкою містера Кармайкла, співвласника однієї з чикагзьких оптових мануфактурних фірм. Герствуд не бачив сина, бо за звичкою тримався в глибині ложі. Тільки часом, коли нахилився вперед, його можна було б побачити, та й то тільки з перших шести рядів партера. Він завжди намагався у театрі лишатись по можливості непоміченим, бо так було для нього зручніше.

Герствуда завжди турбувало, що його вчинки неправильно витлумачать, що про нього піде поговор, і він сторожко оглядався навсібіч, зважуючи кожен крок і кожен порух.

Вранці, за сніданком, син сказав йому:

– Я тебе бачив, батьку, учора ввечері.

– Ти теж був у Мак-Вікера? – неуважно спитав Герствуд.

– Так, – промовив Джордж-молодший.

– Із ким?

– Із міс Кармайкл.

Дружина поглянула на чоловіка запитливо, але його обличчя нічого їй не сказало. Можливо, він тільки випадково завітав до театру, та й квит.

– Як спектакль? – спитала вона.

– Непоганий, – відповів Герствуд. – Правда, п'єса стара – «Ріп Ван-Вінкл».

– З ким же ти був? – спитала дружина удавано байдужкувато.

– З Чарлі Друе і його дружиною. Це приїжджі, друзі Моя.

В усьому цьому не було нічого осудливого. Дружина розуміла, що службові інтереси чоловіка змушують його інколи бувати в товаристві і без неї. Але останнім часом він уже кілька разів, посилаючись на службові обов'язки, відмовлявся піти з нею кудись увечері. Так було й минулого разу.

– Мені здавалось, ти наче казав, що будеш зайнятий, – обережно зауважила вона.

– Я й був зайнятий! – роздратовано вигукнув він. – Довелося вирватись і піти, а потім стирчати до другої ночі.

На цьому розмова й скінчилась, на цей раз лишивши однак після себе неприємний осад. Вона відчула: чоловік по-

чав ставитись до бажань дружини особливо неухважно. Уже кілька років як його почуття до неї поступово згасало, і він нудився в її товаристві. А тепер, коли над його обрієм сходила нова зоря, старе світило остаточно зблякло. Він радий був би зовсім забути про минуле, і будь-яке нагадування його дратувало.

Вона ж, навпаки, не схильна була ні до яких послаблень щодо виконання чоловіком усього, що належало за шлюбною угодою, – дарма що це вже давно стало пустою формальністю.

– Сьогодні ми збираємось у гості, – сказала вона якось. – Я б хотіла, щоби ти пішов із нами. Ми йдемо до Кінслі, там буде містер Філіпс із дружиною. Вони спинилися в готелі «Тремонт», і ми обіцяли їм показати місто.

Після вівторка, він не міг відмовитись, хоч Філіпси й були йому надто нецікаві своїм пихатим гонором і неучтвом. Він неохоче погодився і вийшов з дому в кепському настрої.

«Треба покласти цьому край! – обурено міркував він. – Я не збираюсь морочитися з якимись приїжджими, коли в мене повно роботи».

Через якийсь час місіс Герствуд знову оголосила, що хоче в його товаристві відвідати денну виставу в театрі.

– Люба, – відповів він стримано, – у мене нема часу. Я надто зайнятий.

– Для інших у тебе знаходиться час! – докинула вона роздратовано.

– Нічого подібного! – обурився він. – Я просто не можу нехтувати діловими знайомствами, от і все!

– Ну гаразд! Добре! – вигукнула вона і міцно стиснула уста.

Взаємне роздратування посилилось.

У той же час цікавість Герствуда до Керрі, цієї колишньої фабричної робітниці, зростала, можна сказати, майже прямо пропорціонально. А ця юна особа продовжувала розвиватись під впливом свого оточення і уроків, які одержувала від нової приятельки. У неї були всі задатки, щоб вибороти собі те, чого вона прагнула, – кращого становища в житті. Блиск розкошів, що вабив її повсякчас, не давав спокою. Не можна сказати, щоб її обізнаність із життям надто збільшилась, зате бажання поступово пробуджувались і множились. Нескінченні теревені місіс Гейл про багатство, про становище в світі навчали її розбиратися в різних межах заможності.

Місіс Гейл любила кататися в гарну погоду надвечір, щоб помилуватися недоступними для неї особняками і газонами навколо. На Північній стороні в той час виросло чимало таких, що простяглися вздовж нинішньої Північної набережної. Стіни зі штучного граніту, яка нині одягає береги озера, тоді ще не існувало, але вже була прокладена чудова дорога. Зелені газони поміж будинками тішили зір, як і самі будинки, зовсім нові, розкішні. Минула зима і настали перші погідні весняні дні. Місіс Гейл найняла екіпаж і запросила Керрі покататись. Вони проїхали спершу Лінкольн-парком, тоді

в напрямі до Івенстона. Повернули назад о четвертій годині і десь близько п'ятої досягли північного кінця набережної. О цій порі року дні ще порівняно короткі, і величезне місто вже почали огортати сутінки. Ліхтарі спалахували, розливаючи м'яке світло, що здавалося рідким і прозорим. Повітря пестило невимовною ніжною свіжістю, що збуджувало і тіло і душу. Керрі відчувала красу цієї днини. В її душі визрівали нові яскраві пориви. Екіпаж мчав гладенькою бруківкою. Час від часу вони зустрічали інші екіпажі. Керрі бачила, як один з них зупинився, лакей зіскочив і розчинив дверцята перед джентльменом. Той, вочевидь, неквапно повертався з вечірньої прогулянки. За газонами, що ледве починали зеленіти, м'яко сяяли лампи, ледь освітлюючи розкішні помешкання. Впадали в око там крісло, там стіл, чи затишно оздоблений куточок. І все це вабило з нездоланною силою. Ніби з дитячих спогадів зринали омріяні колись казкові палаци й королівські замки. Керрі здавалося, що за цими розкішними, оздобленими різьбою під'їздами, за дверима з кольоровим, блискучим склом, за світлом кришталевих гранчастих і круглих ліхтарів не може бути ні турбот, ні нездійснених бажань. Вона не сумнівалася: щастя має бути саме там. Якби тільки вона могла пройтися цією широкою алеєю. Зайти в цей розкішний під'їзд, який навіть ні з чим порівняти, ввійти граціозно, як оті багаті, – о, як швидко зник би її смуток і водномить ущух біль в душі! Вона все вдивлялась, захоплювалась і мріяла, віддаючись тоскному бажанню.

А неспокійний, солодкий голос спокуси нашіптував їй щось.

– Отакий дім би мати... – промовила місіс Гейл мрійливо. – Як було б чудово...

– А кажуть, ніби на світі немає щасливих людей, – озвалась Керрі.

Вона стільки чула лицемірних міркувань про лисицю й незрілий виноград!

– А проте я помічаю, що люди в отих розкішних особняках якимось миряться зі своїм «нещасливим» становищем! – іронічно зауважила місіс Гейл.

Повернувшись до свого помешкання, Керрі була прикро вражена їх скромністю в порівнянні зі щойно баченим. Вона добре розуміла: це лише три невеличкі, більш-менш пристойно вмебльовані наймані кімнатки. Вона тепер порівнювала їх не з тим, що мала колись, а з тим, що недавно споглядала. Підїзди пишних особняків усе ще сяяли перед її очима, звук коліс розкішних екіпажів ще бринів у вухах. Хто такий, зрештою, Друе? А вона, що таке вона?

Сидячи біля вікна, вона все міркувала над цим, гойдалась у кріслі-качалці, погляд її блукав освітленим ліхтарями парком, там, де мерехтіли вогні будинків на авеню Уоррен і авеню Ешланд. Керрі була надто збуджена і не хотіла їсти. Отак сиділа вона, гойдалася в задумі у кріслі, щось наспівувала. Пригадувалися забуті мелодії, і від цих звуків ще болючіше стискалося серце. Тоскний неспокій охопив її, а ще – вервечка спогадів. Їй ввижалася то кімната в батьківському до-

мі в Колумбія-Сіті, то раптом – особняк на набережній, вишукане плаття якоїсь дами, то ще якесь яскраве видовище. Туга все дужче огортала її, до неї домішувались якісь непевні мрії. Невже так сидітиме вона, безнадійно самотня, всіма покинута й забута? Вона ледве стримувала сльози. Спливав час, а вона все наспівувала щось, сидячи в сутінках біля вікна, не розуміючи того, що у неї є все, чого тільки можна побажати.

Керрі все ще була пригнічена, аж раптом покоївка сповістила, що у вітальні містер Герствуд, він хоче бачити містера і місіс Друе.

«Схоже, не знає, що Чарлі поїхав», – збентежилася Керрі.

Вона всю зиму майже не бачила цього джентльмена, але не забула про нього. То те, то інше зринало в її пам'яті – він справив на неї дуже сильне враження. Керрі кинулася до дзеркала – який у неї вигляд? Але, огледівши себе, заспокоїлась і спустилась до вітальні.

Герствуд, як завжди, був чарівний, шкода, він не знав, що Друе немає в Чикаго. Хоча ця новина, схоже, не справила на нього прикрого враження, і він перевів розмову на теми, які могли зацікавити Керрі. Він підтримував бесіду з такою невимушеністю! Життєвий досвід допомагав йому в цьому, до того ж він відчував, що до нього прихильні. Керрі слухала його залюбки, і дуже скоро він цілком заволодів її увагою. Присунув стілець трохи ближче і притишив голос – так їхня розмова здавалась інтимнішою. Він жваво описував коло

знайомих, усіякі розваги, де побував, що цікавого бачив. Керрі умить охопило бажання теж побачити все це, водночас він не давав їй ні на мить забути про свою присутність. Його чари діяли магнетично. Він неквапно підводив очі, усміхався, щоб підкреслити якесь слово. Нездоланна сила його голосу заворожувала її. Їй уже подобалося в ньому все. Говорячи, він, для більшої переконливості, торкнувся її руки, і вона тільки посміхнулась. Він оповивав її якоюсь особливою атмосферою, що поглинала все її ество. Вона ні на мить не відчула з ним нудьги, і сама наче ставала розумнішою. Настрій у неї зовсім поліпшився і все, що в ній було гарного, проявилось. Вона почувалася з ним такою, як ні з ким, – адже він безустанно вихваляв її. І притому в його поводженні не було і сліду тієї зверхності, яка часом так дратувала в Чарлі.

Дивно, у кожній їх зустрічі, – у присутності Друе чи без нього – бриніло щось інтимне, невловне, щось таке, чого Керрі не зуміла б висловити. Вона не відзначалася красномовністю, тож і зараз не могла викласти свої думки плавно й послідовно. Вона була жінкою, і почуття панували над нею, глибокі і непереможні. Керрі не могла б пригадати жодної фрази з того, що було говорено ними. А щодо отих захоплених поглядів та виру відчуттів – яка жінка викаже їх? Нічого подібного між нею і Друе ніколи не було, та й не могло бути. Вона віддалася йому, бо була охоплена відчаєм, а він у той момент з'явився як єдиний рятівник. Тепер же зринули

зачаєні, бурхливі почуття, яких Друе не міг би навіть зрозуміти. Погляди Герствуда були красномовніші, ніж найпалкіші запевнення закоханого. Вони не вимагали негайного рішення, на них не треба було відповідати.

Люди часто переоцінюють значення слів, піддаючись ілюзії, ніби розмови приводять до суттєвих наслідків. А насправді переконують зовсім не слова, а те, що за ними ховається. Справжні рушійні сили – почуття й бажання. І серце вслухається лише тоді, коли слова перестають заважати.

Розмовляючи з Герствудом, Керрі вслухалася не в слова, а в те, що чаїлося за ними. Яка благородна зовнішність! Його високе становище само за себе говорить...

Його невтомний потяг лягав на її душу, як дотик пестливої руки. І не доводилось тремтіти – цей дотик був невидимий. Не доводилось турбуватися, що скажуть люди чи вона сама собі скаже – він був непомітний. Благання, переконливі умовляння зректисся якихось правил, щоб визнати нові, – все це без слів. Невимушена розмова, яка в цей час точилася, слугувала лише супроводом до того, що насправді відбувалось, як ото тихий музичний супровід до драматичної дії на сцені.

– Вам доводилось коли-небудь гуляти вздовж набережної над озером, що на Північній стороні? – спитав Герствуд.

– О, я сьогодні якраз побувала там із місіс Гейл. Які там гарні особняки!

– Так, дуже гарні, – згодився він.

– Господи, – зітхнула Керрі, – як мені хотілося б жити в такому місці...

– Схоже, ви не дуже щасливі... – стиха зауважив Герствуд після недовгої мовчанки.

Промовляючи це, він підвів очі і подивився пильно. Було видно, що він зачепив болюче місце, настала слухна мить заговорити про себе. Він нахилився ще ближче, не відриваючи від неї палкого погляду. Ось вона, критична мить... Керрі спробувала відвести очі, але то було марно: вся потужна сила мужчини спрямувалася на неї. Він розумів: від цієї хвилини багато що залежить, і не ослаблював натиску, а все дивився й дивився. І що далі так тривало, тим ставало нестерпніше. Бідолашна Керрі відчула цілковиту безвихідь. Вона вже зовсім втрачала рівновагу.

– О, ви не повинні так дивитись на мене... – прошепотіла вона нарешті.

– Нічого не можу з собою вдіяти... – зітхнув він.

Вона слухала розчулено, не протестуючи більше, і це дало йому сміливості.

– Ви невдоволені теперішнім життям, правда ж?

– Ні... – сумно відповіла вона.

Герствуд побачив, себто відчув, що він – господар становища. Присунувшись ще ближче, він узяв її руку.

– Ні! – вигукнула вона і схопилася з місця.

– Пробачте, я ненавмисне... – відповів він спокійно.

Вона не побігла геть, хоч легко могла це зробити. Не ква-

пилась розстатися з ним, і він із чарівною невимушеністю заговорив про щось стороннє. Невдовзі після цього підвівся і почав прощатись. Вона відчула: перемога на його боці.

– Не треба журитись, – промовив він ласкаво, – повірте, все буде гаразд!

Вона промовчала. Що казати...

– Але ж ми з вами щирі друзі, правда ж? – сказав він, простягаючи руку.

– Так, – кивнула вона.

– У такому разі – ні слова про це. Я хочу побачитися з вами знову.

Він затримав її руку в своїй.

– Цього я не можу обіцяти... – відповіла вона з ваганням.

– Треба бути великодушнішою, – мовив він так щиро, що зворушив її.

– Не будемо більше про це... – прошепотіла вона.

– Гаразд, – кивнув Герствуд, уповні задоволений.

Він спустився униз і сів у свій екіпаж, Керрі зачинила двері і піднялася в свою кімнату. Скинула перед дзеркалом мереживний тонкий комірець і гарненький поясок із крокодилової шкіри, недавно куплений.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.